

ПАРАФІЯЛЬНИЙ ІНФОРМАТОР

2. NEDĚLE V MEZIDOBÍ – 15. LEDNA 2023

Hle, přicházím, Pane, splnit tvou vůli.

OBNOVA KŘESTNÍCH SLIBŮ U JORDÁNU, NA MÍSTĚ, KDE BYL JEŽÍŠ POKŘTĚN OD JANA.
Qasr El Yahud, Izrael, Peregrinatio ad Fontes Salutis, 28. února 2013.

MODLITBA VĚŘÍCÍCH

K: Bratři a sestry, vědomi si rozmanitosti Božích darů, služeb a projevů Ducha, prosme všemohoucího Boha, aby skrze ně vedl svou Církev k jednotě:

L: PROSÍME TĚ, VYSLYŠ NÁS.

- Ty, jenž jsi ve slovech proroků dal zaznít své věrnosti vůči Izraeli, zastav Putinovo ruské šílenství na Ukrajině, a dej, ať tomuto zmučenému národu vzejde čas míru a naděje.
 - Ty, jenž jsi dal Janu Křtiteli poznat tajemství svého milovaného Syna, otevři naše oči, abychom viděli působení tvého svatého Ducha a s vírou vyznávali Ježíšovo božství.
 - Ty, jenž jsi nás posvětil v Kristu Ježíši a povolal do stavu svatých, dej ať poznáváme tvůj zákon ve svém nitru a s radostí plníme tvou vůli.
 - Modleme se za vychovatele, aby byli věrohodnými svědky, učili bratrství ne soupeření, a pomáhali zvláště nejzranitelnějším mladým lidem.
 - Za občany naší země, aby ve druhém kole prezidentských voleb, pro budoucnost, pro děti, se zřekli zla a prokletí jménem Babiš, a svůj hlas dali muži, jenž svým jménem PETR PAVEL, dva sloupy věků zpřítomňuje: "skálu Petrovu" a "Pavlovu odvahu naděje".
 - Ty, jenž jsi naše drahé zemřelé sytil tělem a krví svého Syna, dej jim život věčný.
- K:** Pane, náš Bože, tys v Kristu zjevil své božství; dej, ať tvá Církev je společenstvím živé víry, neochvějné naděje a činorodé lásky. Skrze Krista našeho Pána. **L:** Amen.

BAPTISTERIUM SV. JANA KŘTITELE VE FLORENCII - zde byl pokřtěn Michelangelo Buonarroti a všichni velcí Florentinové.
Dole: detail kopule. EUCHARISTIE v baptisteriu; MONS. GIUSEPPE BETORI, arcibiskup Florencie a kardinál, předseda Toskánské biskupské konference oslovuje poutníky a přijímá votivní svíce. *Peregrinatio In Corde Ecclesiae*, Firenze, Itálie, 29. 6. 2011.

NAHOŘE: BAPTISTERIUM V PISE. *Iter Ad Christianae religionis divitias in Italia quae ad Fidem Amoremque Christi nos promovent*, PISA, ITÁLIE, 27.6.2016. DOLE: BAPTISTERIUM V PADOVĚ - kopule, modlitba večerních chval.
Peregrinatio Ad Loca Sanctitatis et Historiae, Padova, Itálie, 29. 6. 2018.

Plavba po Galilejském moři do Kafarnaa

SOCHA ŠIMONA PETRA, RYBÁŘE Z GALILEJE, V KAFARNAU NEDALEKO JEHO DOMU.
Kafarnaum, Izrael, Peregrinatio ad Fontes Salutis, 26. února 2013.

ПАРАФІЯЛЬНИЙ ІНФОРМАТОР

3. NEDĚLE V MEZIDOBÍ – 22. LEDNA 2023

NEDĚLE BOŽÍHO SLOVA

Hospodin je mé světlo a má spása.

„POJĎTE ZA MNOU A UDĚLÁM Z VÁS RYBÁŘE LIDÍ” (*Matouš 4,19*).

Poutníci na Galilejském moři. *Peregrinatio ad Fontes Salutis*, Izrael, 26. února 2013.

MODLITBA VĚŘÍCÍCH

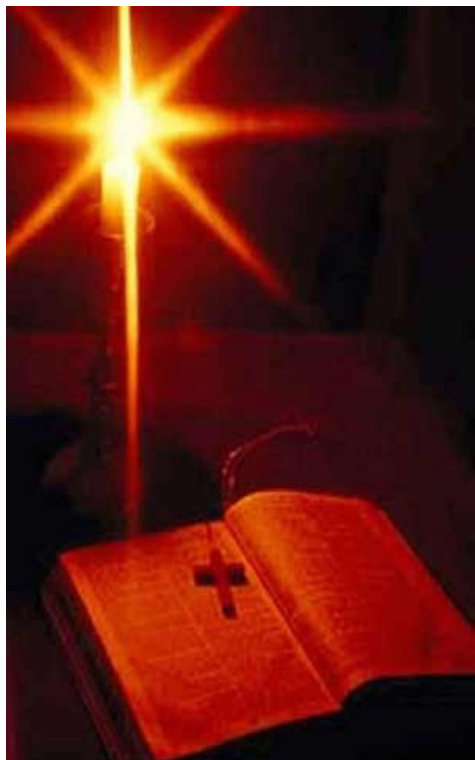
K: Bratři a sestry, v tomto domě Hospodinově prosme jednomyslně všemohoucího Boha, záštitu našeho života, naše světlo a naši spásu:

L: PROSÍME TĚ, VYSLYŠ NÁS.

- Za Svatého otce Františka a pastýře Církve, aby po příkladu Šimona, Ondřeje a synů Zebedeových naslouchali Kristu, který jediný uzdravuje každou nemoc a každou chorobu.
- Za svatou Církev Boží, ať skrze dnešní neděli Božího slova vzroste v Božím lidu zbožné a vytrvalé přátelství s Písmem svatým.
- Za lidi naší doby, aby pochopili, že spravedlivý a člověka důstojný svět nelze vybudovat bez Krista, - Světla, jež vzešlo těm, kdo sídlí v temnotě a v krajíně stínu smrti.
- Za zmučený ukrajinský národ, ať temnoty války zažene Tvé světlo spásy a míru.
- Modleme se za vychovatele, aby byli věrohodnými svědky, učili bratrství ne soupeření, a pomáhali zvláště nejzranitelnějším mladým lidem.
- Za občany naší země, aby ve druhém kole prezidentských voleb, pro budoucnost svou a svých dětí, se zřekli zla a lži, k volbám šli a svůj hlas dali muži, jenž svým jménem PETR PAVEL, dva sloupy věků zpřítomňuje: "skálu Petrovu" a "Pavlovu odvahu naděje".
- Za věrné zemřelé, aby dosáhli cíle své víry, že uvidí blaho od Hospodina v zemi živých.

K: Věčný Otče, tys dal nad temnotou lidských dějin vzejít Světlu, vycházejícímu z kříže tvého Syna, Dej, prosíme, každému z nás poznat plnost času, sílu k obrácení a radost z příchodu nebeského království. Neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků. **L:** Amen.

LITURGICKÉ TEXTY 2. NEDĚLE V MEZIDOBÍ

1. ČTENÍ – Iz 49,3.5-6

Čtení z knihy proroka Izaiáše.

Hospodin mi řekl: "Jsi mým Služebníkem, Izraele, proslavím se tebou." Avšak nyní praví Hospodin, který si ze mě utvořil Služebníka již v matčině lůně, abych zas k němu přivedl Jakuba, abych mu shromáždil Izraele. Tak jsem ve cti u Hospodina, protože Bůh můj je mou silou. Řekl mi tedy: "Nestačí, že jsi mým Služebníkem, abys obnovil Jakubovy kmeny a zbytky Izraele přivedl nazpět. Proto tě dám národům jako světlo, aby se má spása rozšířila až do končin země."

ŽALM 40

Pevně jsem doufal v Hospodina, – on se ke mně sklonil a vyslyšel mé volání. – Novou píseň vložil mi do úst, – chvalozpěv našemu Bohu. V obětních darech si nelibuješ, – zato jsi mi otevřel uši. – Celopaly a smírné oběti nežádáš, – tehdy jsem řekl: "Hle, přicházím. Ve svitku knihy je o mně psáno. – Rád splním tvou vůli, můj Bože, – tvůj zákon je v mém nitru." Spravedlnost jsem zvěstoval – ve velkém shromáždění, – svým rtům jsem nebránil, ty to víš, Hospodine!

2. ČTENÍ – 1 KOR 1,1-3

Začátek prvního listu svatého apoštola Pavla Korint'anům.

Pavel, z Boží vůle povoláný za apoštola Ježíše Krista, a bratr Sosthenes členům církevní obce v Korintě, kteří byli posvěceni v Kristu Ježíši a povoláni do stavu svatých, a také všem, kteří kdekoli vzývají jméno Pána Ježíše Krista, (Pána) svého i našeho. Milost vám a pokoj od Boha, našeho Otce, a od Pána Ježíše Krista.

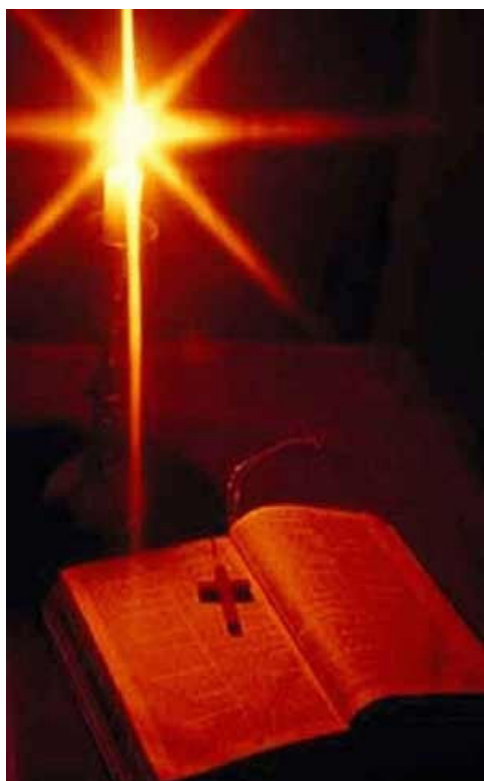
EVANGELIUM – JAN 1,29-34

Slova svatého evangelia podle Jana.

Na druhý den Jan viděl Ježíše, jak jde k němu, a řekl: "Hle, beránek Boží, který snímá hříchy světa! To je ten, o kterém jsem řekl: 'Po mně přijde ten, který má větší důstojnost, neboť byl dříve než já.' Ani já jsem ho neznal, ale proto jsem přišel křtít vodou, aby byl zjeven izraelskému národu." A Jan vydal svědectví: "Viděl jsem, jak Duch sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm. Ani já jsem ho neznal, ale ten, který mě poslal křtít vodou, mi řekl: 'Na koho uvidíš sestupovat Ducha a zůstávat na něm, to je ten, který křtí Duchem svatým.' A já jsem to viděl a dosvědčuji: To je Syn Boží."

FARNÍ INFORMÁTOR, XXX. ročník, týdeník pro vnitřní potřebu farností PUSTIMĚŘ, DRYŠICE, PODIVICE, TOPOLANY (tel. 517356351, 723593106. Email: josef.benicek@seznam.cz). Vychází každou neděli díky Božímu požehnání, mému namáhání a vašemu finančnímu přispívání. Na mě pamatujte v modlitbě, na příspěvek u pokladny v kostele – „*Příspěvky na Farní Informátor*“ označené (resp. na účet farnosti u ČS a.s., Vyškov, č.ú.: 1560129309/0800), neboť bez toho, jak každý nepochybně ví, by letošní ročník mohl být i poslední. **Díky sponzorům dotovaná cena: 30,-Kč/ks**. Tisk: MORAVIATISK spol s r.o. Ve formátu pdf na <http://www.pustimer-farnost.cz>.

LITURGICKÉ TEXTY 3. NEDELE V MEZIDOBÍ

1. ČTENÍ – IZ 8,23B-9,3

Čtení z knihy proroka Izaiáše.

V první době ponížil Hospodin zemi Zabulon a zemi Neftali, v poslední době však oslaví Mořskou cestu, kraj za Jordánem, Galileu pohanů. Lid, který chodil ve tmě, vidí veliké světlo, obyvatelům temné země vzchází světlo. Dáváš mnoho jásotu, zvětšuješ radost; veselí se před tebou, jako se jásá o žnících, jako plesají ti, kdo se dělí o kořist. Neboť jho, které ho tížilo, hůl na jeho šíji a bodec jeho otrokáře jsi zlomil jako za midjanských dnů.

ŽALM 27

Hospodin je mé světlo a má spása, – koho bych se bál? – Hospodin je záštita mého života, – před kým bych se třásl? Jedno od Hospodina žádám a po tom toužím: – abych směl přebývat v Hospodinově domě – po všechny dny svého života, – abych požíval Hospodinovy něhy – a patřil na jeho chrám. Věřím, že uvidím blaho od Hospodina – v zemi živých! – Důvěřuj v Hospodina,

bud' silný, – ať se vzmuží tvé srdce, doufej v Hospodina!

2. ČTENÍ – 1KOR 1,10-13.17

Čtení z prvního listu svatého apoštola Pavla Korint'anům.

Napomínám vás, (bratři), jménem našeho Pána Ježíše Krista: Buďte všichni zajedno a ať nejsou mezi vámi roztržky. Stejně usuzujte a stejně smýšlejte. Lidé z Chloina domu mi totiž o vás oznámili, moji (bratři), že se mezi sebou hádáte. Mluvím o tom, že každý z vás říká něco jiného: "Já držím s Pavlem!", "já zase s Apollem!", "a já s Petrem!", "já s Kristem!" Je Kristus rozdělen? Copak byl za vás ukřižován Pavel? Nebo jste byli ve jménu Pavlově pokřtěni? Neposlal mě totiž Kristus křtít, ale kázat radostnou zvěst, a to ne nějakou slovní moudrostí, aby Kristův kříž nebyl zbaven působivosti.

EVANGELIUM – MT 4,12-23

Slova svatého evangelia podle Matouše.

Když Ježíš uslyšel, že byl Jan Křtitel uvězněn, odebral se do Galileje. Opustil Nazaret, šel a usadil se v Kafarnau při moři v území Zabulonově a Neftalimově, aby se naplnilo, co bylo řečeno ústy proroka Izaiáše: "Země Zabulonova a země Neftalimova, u moře, za Jordánem, Galilea pohanská, lid, který žil v temnotě, uviděl veliké světlo; světlo vzešlo těm, kdo sídlili v krajině a ve stínu smrti." Od té doby začal Ježíš hlásat: "Obraťte se, neboť se přiblížilo nebeské království." Když se ubíral podél Galilejského moře, uviděl dva bratry, Šimona, zvaného Petr, a jeho bratra Ondřeje, jak vrhají síť do moře; byli totiž rybáři. Řekl jim: "Pojďte za mnou a udělám z vás rybáře lidí." Oni hned nechali síť a následovali ho. A jak šel odtamtud dál, uviděl jiné dva bratry, Zebedeova syna Jakuba a jeho bratra Jana, jak na lodi se svým otcem Zebedeem spravují síť. A povolal je. Oni hned nechali loď i otce a následovali ho. Ježíš pak chodil po celé Galileji, učil v jejich synagogách, hlásal evangelium o Božím království a uzdravoval mezi lidem každou nemoc a každou chorobu.

Bdělost

(katecheze papeže Františka při generální audienci, Aula Pavla VI., Vatikán, 14. prosince 2022)

Když nečistý duch vyjde z člověka, potuluje se po pustinách a hledá odpočinek, ale nenalézá. Tu si řekne: 'Vrátím se do svého domu, odkud jsem vyšel.' Přejde a nalezne ho prázdný, vyčištěný a vyzdobený. Tu jde, přibere si sedm jiných duchů, horších, než je sám, a vejdou a usadí se tam. Konce toho člověka jsou horší než začátky. Tak se to stane i tomuto zlému pokolení. (Matouš 12,43-45)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Již vstupujeme do závěrečného úseku této katechetické pouti o duchovním rozlišování. Vyšli jsme z příkladu sv. Ignáce z Loyoly, poté jsme zvážili různé prvky rozlišování – tedy modlitbu, sebepoznání, touhu a „knihu života“, zastavili jsme se u duchovní útěchy a neútěchy, které tvoří látku duchovního rozlišování, a nakonec jsme dospěli

k potvrzení učiněné volby.

V tomto bodě považuji za nezbytné upozornit na jeden podstatný postoj, který zaručí, že veškerá práce vykonaná k co nejlepšímu rozlišování a přijetí dobrého rozhodnutí, nepřijde nazmar. A tímto postojem je bdělost. Poté, co vykonáme duchovní rozlišování, prožijeme útěchu či neútěchu, něco si zvolíme a vše zdárně pokračuje, je zapotřebí bdít, zachovat bdělost. Jak jsme vyslechli v evangeliu, které dnes bylo přečteno, existuje totiž riziko, že se dostaví pustošitel, tedy Zlý, všechno zkazí a vrátí nás do výchozího bodu, či ještě horšího stavu. To se stává, a proto je třeba dávat pozor a bdít. Z toho důvodu jsem dnes považoval za vhodné položit důraz na tento postoj, který všichni potřebujeme, aby proces duchovního rozlišování dospěl k dobrému konci a také tam setrval.

Ježíš ve svém kázání vskutku silně naléhá na skutečnost, že dobrý učedník je bdělý, neusíná, nedává se ukonejšit přílišnou jistotou, když se vše daří, nýbrž zůstává pozorný a připravený k výkonu vlastní povinnosti.

Například v Lukášově evangeliu Ježíš říká: „Mějte bedra přepásaná a vaše lampy ať hoří, abyste se podobali lidem, kteří čekají na svého pána, až se vrátí ze svatby, aby mu hned otevřeli, když přijde a zatluče. Blahoslavení služebníci, které pán při svém příchodu najde, jak bdí. Amen, pravím vám: Přepáše se, pozve je ke stolu, bude chodit od jednoho k druhému a obsluhovat je“ (12, 35-37). Jde o bdělost, která opatruje naše srdce a dává poznat, co se v něm děje.

Jedná se o duševní rozpoložení křesťanů, kteří očekávají konečný příchod Pána, ale také je lze chápat jako běžný životní postoj, aby naše dobré volby, někdy dovršené po náročném rozlišování, vytrvale a důsledně pokračovaly a přinášely ovoce.

Jak jsme se již zmínili, pokud chybí bdělost, existuje zde velice silné riziko, že vše přijde vniveč. Nejedná se o nebezpečí psychologického rázu, nýbrž o duchovní nástrahu, skutečnou léčku zlého ducha. Ten totiž čeká právě na chvíli naší přílišné sebejistoty a

v tom spočívá nebezpečí: „Jsem si ale jistý sám sebou, zvítězil jsem, je mi teď dobře...“ – právě tuto chvíli (nečistý duch) očekává: když se vše daří, plachty se nadouvají a máme takřikajíc vítr na přídi. V drobném evangelním podobenství, které jsem vyslechli, se praví, že když se nečistý duch vrátí do domu, z něhož předtím vyšel, „nalezne ho prázdný, vyčištěný a vyzdobený“ (Mt 12,44). Vše je na svém místě a v pořádku, ale kde je pán domu? Není tu, není tu nikdo, kdo by bděl a dohlížel – a to je problém. Pán domu zde není, vyšel ven, možná aby se rozptýlil, anebo je doma, ale spí, takže jakoby tu nebyl. Nebdíl, nedává pozor, poněvadž si je příliš jistý sám sebou a pozbyl pokory, která uchovává srdce. Máme vždy opatrovat svůj dům, své srdce, nerozptylovat se...neboť zde může nastat problém, jak o tom hovoří ono podobenství.

Nečistý duch toho tudíž může využít a vrátit se do onoho domu. Evangelium prohlašuje, že se tam nicméně nevrací sám, nýbrž spolu se „sedmi jinými duchy, horšími, než je sám“ (v.45). Tedy s podlými druhy, zločineckou sebrankou. Ptejme se, jak je však možné, že mohou nerušeně vejít? Proč si jich pán domu nevšimne? Nebyl tak zdatný v rozlišování, nevyhnal je pryč? Negratulovali mu jeho přátelé a blízcí k jeho natolik krásnému a elegantnímu, čistému a uspořádanému domu? Domu jeho srdce? Jistě, ovšem snad právě proto se do tohoto domu – tedy sám do sebe – příliš zamiloval a už neočekával Pána, nevyhlížel příchod Ženicha. Již nikoho nezval, nepřijímal chudé a lidi bez přístřeší, kteří příliš ruší, možná ze strachu, že pokazí jeho pořádek...Jisté je, že se zde projevuje pýcha a domýšlivost plynoucí z domnělé spravedlnosti, úspěšnosti a zdatnosti. Mnohdy slýcháme, že někdo říká: „Ano, dříve jsem byl špatný, ale obrátil jsem se a nyní mám, díky Bohu, dům v pořádku a jsem klidný...“. Když příliš důvěřujeme sami sobě, a nikoli Boží milosti, nachází ďábel otevřené dveře, a tehdy zorganizuje výpravu a obsadí celý dům. Ježíš uzavírá: „Konce toho člověka jsou horší než začátky“ (v.45).

Pán domu si toho ale nevšimne? Nikoli, protože tito démoni jsou vychovaní: vcházejí bez povšimnutí, zaklepou na dveře, jsou zdvořilí. „Ale ano, to je v pořádku, jen vstup...“, a nakonec převezmou vládu nad tvou duší. Dávejte si pozor na tyto ďáblíky, na tyto demony...ďábel zná vychování, když se přetvařuje za velkého pána, protože vchází podle naší vůle, aby vyšel podle své. Chraňte svůj dům před tímto klamem, před vychovanými demony. Duchovní zesvětštění vždy vede tímto směrem.

Drazí bratři a sestry, zdá se to nemožné, avšak je to tak. Mnohokrát prohráváme a jsme přemoženi ve svých bitvách vinou nedostatečné bdělosti. Častokrát – možná právě tehdy, když nás Pán obdařil mnohými milostmi – nejsme schopni v těchto milostech vytrvat a o vše přicházíme, neboť nám chybí bdělost: nestřežili jsme vstupní brány. A poté jsme byli oklamáni někým, kdo zdvořile přichází, usídli se uvnitř a ...nazdar. Toto činí ďábel. Každý si to může ověřit ve svém vlastním životě. Nestačí vykonat kvalitní rozlišování a dospět k dobrému rozhodnutí. Nikoli, to nestačí, je třeba zachovat bdělost, opatrovat onu milost, kterou nám Bůh udělil, a bdít. Můžete totiž namítnout: „Když vidím nějaký nepořádek, hned si všimnu, že je to ďábel, že je to pokušení...“ Ano, ale tentokrát ďábel přichází v andělském hávu, umí se převléct za anděla, užívá zdvořilých slov, přesvědčí tě a konce pak jsou horší než začátky...Je nutné zachovat ostražitost, bdít srdcem. Kdybych se dnes zeptal každého z vás a také sám sebe: „Co se děje v mém srdci?“, možná bychom dokázali vyjmenovat jednu nebo dvě pohnutky, avšak nikoli všechny. Bděme srdcem, neboť bdělost je znamením moudrosti a především svědčí o pokoře, která nás vede k opatrnosti před pádem a je nejjistější cestou křesťanského života.

Katecheze o rozlišování

(katecheze papeže Františka při generální audienci, Aula Pavla VI., Vatikán, 21. prosince 2022)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Pokračujeme - blíží se ke konci - v katechezích o rozlišování a ti, kdo tyto katecheze sledovali až dosud, si možná říkají: jak je rozlišování složité! Ve skutečnosti je život složitý, a pokud se v něm nenaučíme číst, ať už je jakkoli složitý, riskujeme, že ho promarníme a budeme se za ním hnát pomocí účelných prostředků, které nás nakonec poníží.

Na našem prvním setkání jsme viděli, že vždy, každý den, ať chceme, nebo ne, děláme úkony rozlišování, v tom, co jíme, čteme, v práci, ve vztazích, ve všem. Život nás vždy staví před volby, a pokud je neděláme vědomě, nakonec je to život, kdo volí za nás a vede nás tam, kam nechceme.

Rozlišování však neprobíhá o samotě. Podívejme se dnes konkrétněji na některé pomůcky, které nám mohou usnadnit toto pro duchovní život nepostradatelné rozlišování, i když jsme se s nimi v průběhu těchto katechezí již do jisté míry setkali. Shrnutí nám však velmi pomůže.

První nezbytnou pomůckou je srovnání s Božím slovem a učením církve. Pomáhají nám číst, co se děje v našem srdci, učí nás rozpoznávat Boží hlas a rozlišovat ho od jiných hlasů, které se zdánlivě vnucují naší pozornosti, ale nakonec nás nechávají zmatené. Bible nás upozorňuje, že Boží hlas zní v tichu, v pozornosti, v mlčení. Vzpomeňme si na zkušenost proroka Eliáše: Hospodin k němu nemluví ve větru, který láme kameny, ani v ohni či zemětřesení, ale mluví k němu v mírném vánku (srov. 1 Král 19,11-12). Je to velmi krásný obraz, který nám umožňuje pochopit, jak Bůh mluví. Boží hlas se nevnucuje, Boží hlas je diskrétní, uctivý, troufám si říci: Boží hlas je pokorný, a právě proto je uklidňující.

A jen v pokoji můžeme vstoupit hluboko do svého nitra a rozpoznat autentické touhy, které nám Bůh vložil do srdce. A mnohokrát není snadné vstoupit do tohoto klidu srdce, protože jsme celý den zaneprázdněni... Ale prosím, trochu se utište, vstupte do svého nitra. Dvě minuty - zastavte se. Podívejte se, co cítí vaše srdce. Ale udělejme to, bratři a sestry, to nám velmi pomůže, protože v té chvíli klidu nám ihned Boží hlas řekne: "Podívej, podívej se, dobře to děláš...". Ale potřebujeme být v tichu, kde Boží hlas přichází okamžitě. Čeká na nás, na to ticho...

Pro věřícího není Boží slovo pouhým textem ke čtení, Boží slovo je živá přítomnost, je to dílo Ducha svatého, který utěšuje, poučuje, dává světlo, sílu, osvěžení a chuť do života. Čtení Bible, přečtení kousku, jednoho nebo dvou kousků Bible, je jako malý telegram od Boha, který jde přímo do vašeho srdce. Boží slovo je tak trochu - a to nepřeháním, že? - je tak trochu předzvěstí nebe. A to dobře pochopil velký světec a pastýř Ambrož, onen milánský biskup, který napsal: "Když čtu Písmo svaté, Bůh opět chodí po pozemském ráji" (Listy, 49.3). S Biblí se nám otevírají dveře k Bohu, který prochází. To je zajímavé...

Tento citový vztah k Bibli, k Písmu, k evangeliu vede k prožívání citového vztahu k Ježíši: nebojte se toho! Srdce mluví k srdci. Mnohokrát můžeme mít o Bohu zkreslenou představu, vidíme ho jako mrzutého soudce, přísného soudce, připraveného nás nachytat, s provazem, kterým nás sváže. Ježíš nám naopak zjevuje Boha plného soucitu a něhy, připraveného obětovat se, aby nám vyšel vstříc, podobně jako otec v podobenství o

marnotratném synovi (srov. Lk 15,11-32). Vyprávěli mi, že jednou se někdo zeptal - nevím, jestli své matky nebo babičky: "Co mám teď dělat?" - "Naslouchej Bohu, on ti řekne, co máš dělat. Otevři své srdce Bohu" - dobrá rada. Vzpomínám si, jak jsem jednou byl na pouti mladých lidí, která se koná jednou ročně do svatyně Luján, 70 km od Buenos Aires; zpovídal jsem tam v noci. Přistoupil ke mně mladý muž, bylo mu asi 22 let, měl na sobě spoustu věcí, tetování atd. "Proboha," pomyslel jsem si, "co to bude?" A on mi řekl: "Víš, přišel jsem, protože mám vážný problém, a řekl jsem to své matce a ta mi řekla: 'Jdi k Panně Marii, vykonej pout' a Panna Maria ti poradí'. A tak jsem sem přišel. Udělal jsem zde zkušenost s Biblií, naslouchal jsem zde Božímu slovu a to se dotklo mého srdce a já teď vím, že musím udělat to, to a to". Boží slovo se dotkne vašeho srdce a změní váš život. A tak jsem to viděl už mnohokrát. Protože Bůh nás nechce zničit, Bůh chce, abychom byli silnější a lepší každý den. Ti, kdo zůstávají před Ukřižovaným, pocítují nový pokoj, učí se nebát se Boha, protože Ježíš na kříži nikoho neděsí, je obrazem naprosté bezmoci a zároveň nejplnější lásky, která je schopna čelit kvůli nám jakékoli zkoušce. Svatí měli vždy zálibu v Ježíši Ukřižovaném. Vyprávění o Ježíšově utrpení je cestou, jak čelit zlu, aniž bychom se jím nechali přemoci; není v něm odsouzení a dokonce ani rezignace, protože je překračováno větším světlem, světlem Velikonoc, které nám umožňuje vidět v těch strašných činech větší plán, který nemůže zmařit žádná překážka, neúspěch nebo selhání. Boží slovo vás vždycky nutí podívat se jinak: to znamená, že je tu kříž, ale je tu i něco jiného: naděje, vzkříšení. Boží slovo vám otevírá všechny dveře, protože On je dveřmi, On je Pán. Vezmeme si evangelium, vezmeme do ruky Bibli: pět minut denně, netřeba víc. Noste s sebou v tašce kapesní evangelium, a když jste na cestách, vezměte si kousek a přečtete si během dne kousek, ať Boží slovo vstoupí do vašeho srdce. Udělejte to a uvidíte, jak to změní váš život. S důvěrou k Božímu slovu. Řeknete mi: "Ano, otče, ale já jsem zvyklý číst životy svatých": to je dobré, to je dobré, ale neopouštějte Boží slovo. Noste s sebou evangelium... minutu denně...

Je velmi dobré uvažovat o životě s Bohem jako o přátelském vztahu, který roste každým dnem. Přátelství s Bohem - přemýšleli jste o tom? Ale je to tak! Myslíme na Boha, dává nám toho tolik, ano, Bůh nás miluje, chce, abychom byli přáteli! Přátelství s Bohem má schopnost proměňovat srdce; je to jeden z velkých darů Ducha svatého, milost, která nám umožňuje poznat Boží otcovství. Máme laskavého Otce, milujícího Otce, Otce, který nás miluje, který nás vždy miloval: když to zakoušíme, srdce taje a pochybnosti, obavy, pocity nehodnosti odpadají. Této lásce nemůže nic stát v cestě k setkání s Bohem.

A to nám připomíná další velkou pomoc: dar Ducha svatého, který je v nás přítomen a který nás poučuje, oživuje Boží slovo, které čteme, naznačuje nové významy, otevírá dveře, které se zdály být zavřené, ukazuje cesty života tam, kde se zdálo, že je jen tma a zmatek. Ptám se vás: modlíte se k Duchu svatému? Kdo to je? Velká neznámá? Modlíme se k Otci, ano, modlitbu Páně, modlíme se k Ježíši, ale zapomínáme na Ducha! Jednou jsem při katechezi dětem položil otázku: "Kdo z vás ví, kdo je Duch svatý?" A jedno dítě: "Ano!" - "A kdo je to?" - "Paralytik," řekl mi! Slyšel "Paraklét" a myslel si, že jde o ochrnutého. A mnohokrát - to mě přimělo k zamyšlení - je pro nás Duch svatý, jako by to byla osoba, která se nepočítá. Duch svatý je ten, kdo dává život vaší duši! Pusťte ho dovnitř. Mluvte s Duchem, jako mluvíte s Otcem, jako mluvíte se Synem: mluvte s Duchem svatým - to není nic paralytického... Je silou církve, která vám dává sílu jít dál. Duch svatý je rozlišování v akci, Boží přítomnost v nás, je to dar, největší z darů, který Otec uděluje těm, kdo o něj prosí (srov. Lk 11,13). A jak ho nazývá Ježíš? "Dar":

"Zůstaňte zde v Jeruzalémě a čekejte na Boží dar", kterým je Duch svatý. Je důležité žít v přátelství s Duchem svatým: On tě mění, dává ti růst.

Podle liturgie hodin začínají hlavní modlitby dne touto invokací: "Bože, přijď a zachraň mě, Pane, přijď mi rychle na pomoc". "Pane, pomoz mi!", protože sám nemohu jít dál, nemohu milovat, nemohu žít... Toto vzývání spásy je neodolatelnou prosbou, která vyvěrá z hlubin naší bytosti. Rozlišování má sloužit k rozpoznání spásy, kterou Bůh v mém životě uskutečňuje, připomíná mi, že nikdy nejsem sám, a že pokud zápasím, je to proto, že to, co je v sázce, je důležité. Duch svatý je stále s námi. Řeknete: "Otče, udělal jsem něco špatného, musím jít ke zpovědi, nemůžu nic dělat...". Udělali jste něco špatného? Promluvte k Duchu, který je s vámi, a řekněte: "Pomoz mi, udělal jsem to či ono špatně...". Nepřerušujte však dialog s Duchem svatým. Řeknete: "Otče, jsem ve smrtelném hříchu." - To není důležité, promluvte s ním, aby vám pomohl odpustit si. Nikdy neopouštějte tento dialog s Duchem svatým. S těmito prostředky, které nám Pán dává, se nemusíme bát. Kupředu, odvážně a radostně!

Vánoce se svatým Františkem Saleským

(katecheze papeže Františka při generální audienci, Aula Pavla VI., Vatikán, 28. prosince 2022)

Dobrý den, drazí bratři a sestry, a ještě radostné Vánoce!

Tato liturgická doba nás zve k tomu, abychom se zastavili a rozvažovali o tajemství Vánoc. A vzhledem k tomu, že právě na dnešek připadá čtyřsté výročí úmrtí sv. Františka Saleského, biskupa a učitele církve, mohou nám jako podnět posloužit některé jeho myšlenky. O Vánocích toho napsal hodně. V této souvislosti bych vám rád oznámil, že dnes bude zveřejněn Apoštolský list, který připomíná zmíněné výročí. Jeho titul „Vše náleží lásce“ opakuje příznačný výrok sv. Františka Saleského, který v Pojednání o lásce k Bohu napsal: „Ve svaté církvi vše náleží lásce, žije v lásce, koná se z lásky a pochází z lásky“ (*Ed. Paoline, Milano 1989, str. 80*). Kéž bychom se všichni mohli vydat touto krásnou cestou lásky.

Pokusme se tedy poněkud zahlbout do tajemství Ježíšova narození „za doprovodu“ sv. Františka Saleského, abychom tak propojili tuto dvojí připomínku. Sv. František Saleský v jednom z mnoha listů, adresovaných sv. Janě Františce de Chantal, píše: „Zdá se mi, jako bych viděl Šalomouna na pozlaceném trůnu vytesaném ze slonoviny, jemuž se žádný v království nevyrovnal, jak o tom praví Písmo (*1 Král 10,18-20*), zkrátka jako bych patřil na krále, který neměl rovných, co do slávy a velkoleposti. Avšak stokrát dávám přednost pohledu na drahé, malé Dítě, vložené do jeslí, než na všechny krále na jejich trůnech“ (*Alla madre di Chantal, Annecy, 25 dicembre 1613, in Tutte le lettere, vol. II (1619-1622), a cura di L. Rolfo, Paoline, Roma 1967, 402-403 (Œuvres de Saint François de Sales, édition complète, Annecy, Tome XVI, 120-121)*). To, co říkal, je krásné. Ježíš, král všehomíra, nikdy neusedl na trůn. Narodil se ve stáji – takto jsme ho spatřili – byl zavinut do plenek, položen do jeslí, a nakonec zemřel na kříži, byl zahalen do plátna a položen do hrobu. Evangelista Lukáš, když vypráví o Ježíšově narození, velice zdůrazňuje tento detail

děťátka položeného do jeslí, což znamená, že to není pouze logistický, nýbrž symbolický prvek. Co nám dává pochopit? Skutečnost, jakého druhu je Mesiáš, který se narodil v Betlémě, co je to za Krále, kdo je to Ježíš. Při pohledu na jesle, kříž, na Ježíšův život a jeho prostotu, můžeme pochopit, kým je. Ježíš je Boží Syn, který nás spasil tím, že se stal člověkem jako my, zřekl se své slávy a pokořil se (srov. *Flp* 2, 7-8). Toto tajemství konkrétně zahlédneme v ohnisku každého betlému, tedy v Dítěti ležícím v jeslích. Toto je „znamení“, které nám Bůh o Vánocích dává – tehdy to bylo znamením pro betlémské pastýře (srov. *Lk* 2,12), je to znamením dnes a bude provždy. Když andělé oznamují Ježíšovo narození, vyzývají: „Jděte a podívejte se“, znamením vám bude děťátko položené do jeslí. Ježíšovým trůnem jsou jesle, za jeho kazatelského života je to ulice a na konci života kříž – to je trůn našeho Krále.

Toto znamení nám ukazuje Boží „styl“. Jaký je? Nezapomínejte na něj, nikdy na něj nezapomeňte: je to blízkost, soucit a vlídnost. Náš Bůh je blízký, slitovný a laskavý, jak je to patrné na Ježíšovi. Bůh si nás takto k sobě přitahuje – nezmocňuje se nás silou, nevnucuje nám svou pravdu a spravedlnost, nepřetahuje nás nátlakem, ale chce si nás připoutat láskou, něhou, soucitem. V jiném ze svých listů sv. František Saleský píše: „Magnet přitahuje železo a jantar přitahuje slámu a seno. A přesto – ať jsme již kvůli své tvrdosti jako ze železa, anebo jako ze slámy kvůli své slabosti, máme se dát přitáhnout tímto malým nebeským Dítětem“ (*A una religiosa, Parigi, verso il 6 gennaio 1619, in Tutte le lettere, vol. III (1619-1622), a cura di L. Rolfo, Paoline, Roma 1967, 10 (Œuvres de Saint François de Sales, édition complète, Annecy, Tome XVIII, 334-335)*). Naše síla a slabost se rozplynou jedině před jesličkami, před Ježíšem, anebo před křížem, Ježíšem chudým a obnaženým, avšak stále blízkým, slitovným a laskavým. Bůh našel nástroj, jímž si nás může přitáhnout, ať jsme kdekoli: je to láska, nikoli však vlastnická a sobecká, jaká bohužel často bývá lidská láska. Jeho láska je čirým darem a milostí, je cele a výlučně vyhrazena nám a našemu dobru. Touto odzbrojenou a rovněž odzbrojující láskou nás Bůh k sobě připoutává. Když totiž pohlédneme na Ježíšovu prostotu, také my odkládáme výzbroj své pýchy a pokorně se za ním vydáváme, abychom prosili o spásu a odpuštění, o světlo do svých životů, abychom mohli jít dál. Nezapomínejte na tento Ježíšův trůn, kterým jsou jesle a kříž – to je Ježíšův trůn.

Další hledisko, které betlém zvýrazňuje, je chudoba – neboť chudoba je zde opravdu patrná – a sice chudoba vnímaná jako zřeknutí se jakékoli světské marnosti. Když pomyslíme, kolik peněz se utrácí ze světské marnivosti, jaké úsilí a hledání se na ni vynakládá. Ježíš se ale ukazuje v chudobě. Sv. František Saleský píše: „Můj Bože! Kolik svatých pocitů vzbuzuje toto narození v našich srdcích! Především kvůli tomu, že nás učí dokonalému zřeknutí se všech statků, veškeré okázalosti tohoto světa. Nenacházím jiné tajemství, v němž by se tak libě mísily něha a strohost, láska a přísnost, sladkost a hořkost“ (*A una religiosa dell'abbazia di Santa Caterina, Annecy, 25 o 26 dicembre 1621, in Tutte le lettere, vol. III (1619-1622), a cura di L. Rolfo, Paoline, Roma 1967, 615 (Œuvres de Saint François de Sales, édition complète, Annecy, Tome XX, 212)*). To vše spatřujeme v jesličkách. Dbejme na to, abychom nesklouzli do světské karikatury Vánoc.

V tom totiž spočívá problém, protože Vánoce jsou tímto tajemstvím, avšak dnes vidáme „jiné Vánoce“ v uvozovkách, které jsou světskou karikaturou a umenšují Vánoce na konzumní a sentimentální svátek. Je pěkné slavit, avšak ať se tím Vánoce nevyčerpají, protože jsou něčím jiným. Boží láska není přeslazená, jak dokazují Ježíšovy jesle. Boží láska není pokrytecká, okázalá dobrota, za níž se skrývá hledání vlastního povyražení a

pohodlnosti. Naši předci, kteří poznali válku a hlad, dobře věděli, že Vánoce jsou radostí a svátkem, avšak prožívaným ve střídmosti a prostotě.

Uzavřeme myšlenkou sv. Františka Saleského, kterou jsem uvedl také ve zmíněném Apoštolském listě. Nadiktoval ji sestrám vizitantkám, a to – pomyslete – pouhé dva dny před svou smrtí. Řekl jim: „Vidíte Ježíška v jesličkách? Přijímá všechny útrapy své doby, chlad a vše, co Otec dopouští. Neodmítá drobné útěchy, které mu dává matka, a není psáno, že by někdy vztáhl ruce k matčině prsu, ale vše ponechává její péči a předvídavosti; tak i my nemáme po ničem toužit ani nic odmítat, ale snášet vše, co nám Bůh pošle, zimu i nepřízeň počasí, vše...“ (*Trattenimenti spirituali, Paoline, Milano 2000, 463 (F. De Sales, Entretiens spirituels, Œuvres. Textes présentés et annotés par A. Ravier avec la collaboration de R. Devos, Bibliothèque de la Pléiade, Gallimard, Paris 1969, 1319)*). A zde je, drazí bratři a sestry, velké ponaučení, které k nám přichází od Dítěte Ježíše skrze moudrost svatého Františka Saleského: po ničem netoužit a nic neodmítat, přijímat vše, co nám Bůh posílá. Ale pozor! Vždy a výlučně z lásky, vždy a výlučně z lásky, protože Bůh nás miluje a ustavičně si přeje pouze naše dobro.

Pohledme na jesle, které jsou Ježíšovým trůnem, podívejme se na Ježíše na judských a galilejských cestách, jak hlásá Otcovo poselství, a vzhlédněme k Ježíši na jiném trůnu, na kříži. To je to, co nám Ježíš nabízí: tuto cestu, ale je to cesta vedoucí ke štěstí. Všem vám a vašim rodinám přeji ještě krásnou dobu vánoční a dobrý začátek nového roku!

Duchovní doprovázení

(katecheze papeže Františka při generální audienci, Aula Pavla VI., Vatikán, 4. ledna 2023)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Než začneme tuto katechezi, chtěl bych se připojit k těm, kteří zde vedle nás vzdávají hold Benediktu XVI., a adresovat mu své myšlenky, protože byl velkým učitelem katecheze. Jeho bystré a jemné myšlení nebylo sebestředné, ale ekleziální, protože nás vždy chtěl doprovázet na cestě k setkání s Ježíšem. Ježíš, Vzkříšený Ukřižovaný, Živý a Pán, byl cílem, ke kterému nás vedl papež Benedikt XVI., když nás vedl za ruku. Kéž nám pomůže znovu objevit v Kristu radost z víry a naději pro život.

Dnešní katechezi uzavíráme cyklus věnovaný tématu rozlišování, a to dokončením pojednání o pomůckách, které mohou a musí podporovat proces rozlišování. Jednou z nich je duchovní doprovázení, důležité především pro sebepoznání, které je, jak jsme viděli, nezbytnou podmínkou pro rozlišování. Pohled do zrcadla sám o sobě ne vždy pomáhá, protože člověk si může obraz upravit. Na druhou stranu, když se podíváte do zrcadla s pomocí druhého, velmi vám to pomůže, protože vám druhý řekne pravdu - když je to skutečně pravda - a tak vám pomůže.

Boží milost v nás vždy pracuje s naší přirozeností. Když se zamyslíme nad podobností z evangelia, můžeme milost přirovnat k dobrému semeni a přirozenost k půdě (srov. Mk 4,3-9). Důležité je především dát se poznat, aniž bychom se tedy báli sdílet křehčí stránky, v nichž objevujeme, že jsme citlivější, slabší nebo se bojíme, že nás někdo

odsoudí. Dát se poznat, projevit sebe sama osobě, která nás takto doprovází na cestě životem. Ne že by rozhodoval za nás, to ne: ale protože nás doprovází. Protože křehkost je ve skutečnosti naším skutečným bohatstvím: všichni jsme bohatí svou křehkostí; skutečným bohatstvím, které se musíme naučit respektovat a přijímat, protože když je nabídnuto Bohu, činí nás schopnými laskavosti, milosrdenství a lásky. Pozor na lidi, kteří se necítí křehcí: jsou drsní, diktátorští. Naopak lidé, kteří pokorně uznávají svou vlastní křehkost, jsou k druhým chápavější a vstřícnější. Křehkost - dalo by se říci - nás dělá lidmi. Není náhodou, že první ze tří Ježíšových pokušení na poušti - to, které se týká hladu - se nás snaží připravit o křehkost a předkládá nám ji jako zlo, kterého se musíme zbavit, jako překážku, která nám brání být jako Bůh. A přesto je to náš nejcennější poklad: Bůh, aby nás učinil podobnými sobě, chtěl s námi sdílet naši vlastní křehkost v plném rozsahu. Podívejme se na kříž: to je Bůh, který sestoupil právě do křehkosti. Podívejme se na betlém, který sahá až k velké lidské slabosti. On sdílel naši křehkost.

A duchovní doprovázení, pokud je poddajné Duchu svatému, pomáhá odhalit i vážná nedorozumění v našem pohledu na sebe sama a v našem vztahu s Pánem. Evangelium uvádí několik příkladů objasňujících a osvobozujících rozhovorů, které Ježíš vedl. Vzpomeňme si třeba na ten se Samaritánkou - vždycky je tam ta Ježíšova moudrost a laskavost -, vzpomeňme si na ten se Zacheem, vzpomeňme si na ten s hříšnou ženou, vzpomeňme si na ten s Nikodémem a na ten s učedníky z Emauz: na způsob, jakým se k nim Ježíš vztahuje. Lidé, kteří se skutečně setkali s Ježíšem, se nebojí otevřít mu své srdce, ukázat mu svou zranitelnost, svou nedostatečnost a křehkost. Tímto způsobem se jejich sdílení sebe sama stává zkušeností spásy, odpuštění, které svobodně přijali.

Vyprávět před druhým člověkem o tom, co jsme prožili nebo co hledáme, nám pomáhá vnést do našeho nitra jasnost a vynést na světlo mnoho myšlenek, které nás obývají a které nás často znepokojují svým neodbytným opakováním. Kolikrát nás v temných chvílích napadají takové myšlenky: "Všechno jsem udělal špatně, nemám žádnou cenu, nikdo mi nerozumí, nikdy to nedokážu, jsem odsouzen k neúspěchu." Kolikrát nás napadají takové myšlenky. Falešné a jedovaté myšlenky, které setkání s druhými pomáhá odhalit, abychom se cítili Bohem milováni a přijati takoví, jací jsme, a mohli pro něj konat dobré věci. S překvapením objevujeme jiné způsoby vidění věcí, projevy dobra, které v nás byly vždy přítomny. Je pravda, že se můžeme svěřit se svými slabostmi druhému, tomu, kdo nás doprovází v životě, v duchovním životě, mistru duchovního života, ať je to laik, kněz, kdokoli nás doprovází; a říci: "Podívej, co se mi děje: jsem ubožák, dějí se mi takové věci", a pak slyšet od druhého: "Ano, máme je všichni, tyhle věci...". Toto nám pomáhá dobře si je ujasnit a vidět, odkud pocházejí, a tak je překonat.

Ten, kdo doprovází - doprovázející osoba - nezastupuje místo Boha, nevykonává práci místo doprovázeného, ale kráčí po jeho boku, povzbuzuje ho, aby četl, co se děje v jeho srdci, na místě par excellence, kde promlouvá Hospodin. Duchovního průvodce někdy nazýváme duchovním vůdcem - to se mi nelíbí: řikejme spíše duchovní průvodce, je to lepší - je to ten, kdo vám říká: "Dobře, ale podívej se sem, podívej se tam." Upozorňuje vás na věci, které mohou být pomínuty; pomáhá nám lépe porozumět znamením doby, hlasu Božímu, hlasu pokušitele, hlasu těžkostí, které nemohu překonat. Proto je velmi důležité, abychom nebyli na cestě sami. Ve africké moudrosti - protože mají tuto kmenovou mystiku - se říká: "Chceš-li dorazit rychle, jdi sám, chceš-li dorazit bezpečně, jdi s ostatními." Jdi v doprovodu, jdi se svými lidmi. To je důležité. V duchovním životě je

lepší, když nás doprovází někdo, kdo zná naši situaci a pomáhá nám. A to je duchovní doprovázení.

Toto doprovázení může být plodné, pokud jsme na obou stranách zakusili synovství a duchovní bratrství. To, že jsme Božími dětmi, zjišťujeme ve chvíli, kdy zjistíme, že jsme bratři, děti téhož Otce. Proto je nezbytné být součástí komunity v pohybu. Nejsme sami, jsme lidmi národa, lidu, kráčejícího města, církve, farnosti, této skupiny... společenství na cestě. Člověk nejde k Bohu sám: to nejde. Musíme tomu dobře rozumět. Stejně jako v evangelijním příběhu o ochrnutém jsme často podpoření a uzdraveni díky víře někoho jiného (srov. Mk 2,1-5), kdo nám pomáhá jít dál, protože každý z nás někdy trpí vnitřní paralýzou a potřebuje někoho, kdo nám pomůže tento konflikt s jeho pomocí překonat. Nezapomínejme na to, že k Bohu nejdeme sami; jindy jsme to my, kdo se angažuje za jiného bratra nebo sestru, a jsme průvodci, kteří pomáhají tomuto druhému člověku. Bez zkušenosti synovství a bratrství může doprovázení vést k nereálným očekáváním, k nedorozuměním a k závislostem, které člověka ponechávají v infantilním stavu. Ne: jako doprovod, ale jako Boží děti a bratři.

Panna Maria je učitelkou rozlišování: málo mluví, hodně naslouchá a uchovává ve svém srdci (srov. Lk 2,19). Jsou to tři postoje Panny Marie: málo mluvit, hodně naslouchat a střežit v srdci. A těch několik případů, kdy promluví, přináší výraznou stopu. Například v Janově evangeliu je velmi krátká věta, kterou pronesla Maria a která je poselstvím pro křesťany všech dob: "Udělejte všechno, co vám řekne" (srov. 2,5). Je to zvláštní: jednou jsem slyšel jednu velmi dobrou, velmi zbožnou stařenku, která nestudovala teologii, nic. Byla velmi jednoduchá. A ona mi řekla: "Víš, jaké gesto vždycky dělá Panna Maria?" Nevím: hýčká tě, volá tě... "Ne: gesto, které Panna Maria dělá, je toto [papež ukazuje prstem]". Nerozuměl jsem: Co to znamená? "Vždycky ukazuje na Ježíše". To je krásné: Panna Maria si nic nebere pro sebe, ona ukazuje na Ježíše. Dělejte to, co vám říká Ježíš: taková je Panna Maria. Maria ví, že Bůh promlouvá k srdci každého z nás, a žádá nás, abychom toto slovo proměnili v činy a rozhodnutí. Dokázala to víc než kdokoli jiný a ve skutečnosti je přítomna v zásadních okamžicích Ježíšova života, zejména v nejvyšší hodině smrti na kříži.

Drazí bratři a sestry, zakončeme tuto sérii katechezí o duchovním rozlišování: rozlišování je umění, umění, kterému se lze naučit a které má svá pravidla. Pokud se mu dobře naučíte, umožní vám prožívat duchovní zkušenost stále krásnějším a vyrovnanějším způsobem. Rozlišování je především dar od Boha, o který je třeba vždy prosit, aniž bychom se kdy považovali za experty a za soběstačné. Bože, dej mi milost, abych v životních situacích dokázal rozlišit, co musím udělat, jak mám věci chápat. Dej mi milost rozlišovat a dej mi někoho, kdo mi při rozlišování pomůže.

Hlas Boží je vždy rozpoznatelný, má jedinečný styl, je to hlas, který utěšuje, povzbuzuje a dodává jistotu v těžkostech. Evangelium nám to neustále připomíná: "Neboj se, neboj se", říká. Jak krásné je to slovo anděla Marii (Lk 1,30). Po zmrtvýchvstání Ježíše je to opět "Neboj se", to je totiž Boží styl: "Neboj se". "Nebojte se!", opakuje nám i dnes Bůh. Budeme-li důvěřovat jeho slovu, budeme dobře zvládat životní zápasy a budeme schopni pomáhat druhým. Jak říká žalm, jeho slovo je svítlnou pro naše kroky a světlem na naší cestě (srov. 119,105).

Vánoční svátky s papežem Františkem

Homílie při půlnoční mši svaté
24. prosince 2022

Co nám tato noc vlastně ještě říká? Po dvou tisíciletích od Ježíšova narození, po mnoha Vánocích, které jsme slavili mezi ozdobami a dárky, po tolika konzumních zvycích, které zahalily tajemství, jež slavíme, existuje riziko: o Vánocích toho tolik víme, ale zapomínáme na jejich smysl. Jak tedy najdeme smysl Vánoc? A především, kde jej hledat? Zdá se, že evangelium o Ježíšově

narození je napsáno právě proto, aby nás vzalo za ruku a dovedlo nás zpět tam, kde nás Bůh chce mít. Následujme tedy evangelium.

Začíná vlastně situaci podobnou té naší: všichni jsou zaměstnání a vytížení důležitou událostí, kterou je třeba oslavit, velkým sčítáním lidu, jež si vyžádalo mnoho příprav. V tomto smyslu byla tehdejší atmosféra podobná té, která nás obklopuje o Vánocích dnes. Od tohoto světského scénáře se však evangelijní příběh vzdaluje: "odděluje" obraz na počátku, aby mohl vytvořit jinou skutečnost, na které staví. Zaměřuje se na malý, zdánlivě bezvýznamný předmět, který zmiňuje třikrát a u kterého se setkávají protagonisté příběhu: nejprve Maria, která klade Ježíše "do jeslí" (Lk 2,7); pak andělé, kteří oznamují pastýřům "děťátko zavinuté v plenkách, ležící v jeslích" (v. 12); pak pastýři, kteří nacházejí "děťátko ležící v jeslích" (v. 16). Jesličky: abychom našli smysl Vánoc, musíme se podívat právě sem. Proč jsou ale jesle tak důležité? Protože je to znamení, kterým Kristus ne náhodou vstupuje na světovou scénu. Je to manifest, kterým se představuje, způsob, jakým se Bůh rodí do dějin, aby je oživil. Co nám tedy chce prostřednictvím jesliček sdělit? Chce nám sdělit přinejmenším tři věci: *blízkost, chudobu a konkrétnost*.

1. *Blízkost*. Jesličky slouží k tomu, aby se jídlo přiblížilo k ústům a rychleji se zkonsumovalo. Může tak symbolizovat určitý aspekt lidskosti: nenasytnost v konzumaci. Neboť zatímco zvířata ve stáji spotřebovávají potravu, lidé ve světě, lačníci po moci a penězích, spotřebovávají i své bližní, své bratry. Kolik válek! A na kolika místech jsou i

dnes důstojnost a svoboda pošlapávány! A obětí lidské nenasytlosti jsou vždy především křehcí a slabí lidé. I o těchto Vánocích lidstvo nenasytne po penězích, nenasytne po moci a nenasytne po požitcích nemá místo, tak jako pro Ježíše (srov. v. 7), pro maličké, pro tolik nenarozených, chudých, zapomenutých. Mám na mysli především děti, které šírají války, chudoba a nespravedlnost. Ale Ježíš přichází právě tam, jako dítě v jeslích, které je zavrženo a odmítnuto. V něm, betlémském dítěti, je každé dítě. A je tu výzva podívat se na život, politiku a dějiny očima dětí.

V jeslích, které jsou symbolem nepřijetí a nepohodlí, se Bůh cítí pohodlně: přichází tam, protože v tom spočívá problém lidstva, totiž v lhostejnosti vyvolané nenasytinou touhou vlastnit a spotřebovávat. Tam se narodil Kristus a my ho v těch jeslích objevujeme jako blízkého. Přichází tam, kde se konzumuje potrava, aby se stal naším pokrmem. Bůh není otec, který požívá své děti, ale Otec, který nás v Ježíši činí svými dětmi a sytí nás laskavostí. Přichází, aby se dotkl našich srdcí a řekl nám, že jediná síla, která mění běh dějin, je láska. Nezůstává vzdálený, nezůstává mocný, ale přibližuje se a pokořuje; On, který seděl v nebi, se nechává položit do jeslí.

Bratře, sestro, dnes večer se ti Bůh přibližuje, protože mu na tobě záleží. Z jeslí ti jako pokrm pro tvůj život říká: "Pokud se cítíš šířán událostmi, pokud tě šírá vina a nedostatečnost, pokud hladovíš po spravedlnosti, já, Bůh, jsem s tebou. Vím, co prožíváš, zažil jsem to v těch jeslích. Znáám tvé trápení a tvou historii. Narodil jsem se, abych ti řekl, že jsem s tebou a vždycky s tebou budu." Vánoční jesličky, první poselství o Bohu, který se narodil jako dítě, nám říkají, že je s námi, že nás miluje, že nás hledá. Odvahu, nenechte se přemoci strachem, rezignací, sklíčeností! Bůh se narodil v jeslích, aby tě znovuzrodil právě tam, kde sis myslel, že jsi na dně. Neexistuje žádné zlo, žádný hřích, od kterého by vás Ježíš nechtěl a nemohl zachránit. Vánoce znamenají, že Bůh je blízko: znovu se zrodte v důvěře!

2. Betlémské jesle k nám promlouvají nejen o blízkosti, ale také o *chudobě*. Kolem jeslíček toho vlastně moc není: chrastí a pár zvířat a nic víc. Lidé se ohřívali v hotelích, ne v chladných stájích hostinců. Ale Ježíš se narodil právě tam a jesle nám připomínají, že kolem sebe neměl nikoho jiného než ty, kteří ho milovali: Marii, Josefa a pastýře; všechny chudé lidi spojovala náklonnost a úcta, nikoli bohatství a velké možnosti. Chudé jesle tak ukazují skutečné bohatství života: ne peníze a moc, ale vztahy a lidi.

A první osobou, prvním bohatstvím, je sám Ježíš. Chceme však stát po jeho boku? Přibližujeme se k Němu, milujeme Jeho chudobu? Nebo raději zůstáváme v pohodlí svých vlastních zájmů? Navštěvujeme ho především tam, kde je, tedy v chudých jeslích našeho světa? Tam je přítomen. A my jsme povoláni být církví, která uctívá chudého Ježíše a slouží Ježíši v chudých. Jak řekl jeden svatý biskup: "Církev podporuje a žehná snahám o proměnu struktur nespravedlnosti a klade si jedinou podmínku: aby sociální, ekonomické a politické proměny vedly ke skutečnému prospěchu chudých" (O. A. Romero, Pastýřské poselství k novému roku, 1. ledna 1980). Samozřejmě není snadné opustit hřejivé teplo světského života a přijmout strohou krásu betlémské jeskyně, ale pamatujme, že bez chudých to nejsou pravé Vánoce. Bez nich slavíme Vánoce, ale ne ty Ježíšovy. Bratři, sestry, o Vánocích je Bůh chudý: ať se znovu zrodí láska!

3. Tím se dostáváme k poslednímu bodu: jesle k nám promlouvají *konkrétně*. Dítě v jeslích představuje skutečně nápadný, až surový výjev. Připomíná nám, že Bůh se skutečně stal tělem. A tak teorie, krásné myšlenky a zbožné pocity vůči němu už nestačí.

Ježíš, který se narodil chudý, žil chudý a zemřel chudý, nemluvil o chudobě, ale žil ji naplno pro nás. Od jeslí až po kříž byla jeho láska k nám hmatatelná, konkrétní: od narození až po smrt přijal tesařův syn drsnost dřeva, drsnost naší existence. Nemiloval nás slovy, nemiloval nás naoko!

A proto se nespokojí se zdánlivostí. On, který se stal tělem, nechce jen dobré úmysly. On, který se narodil v jeslích, hledá konkrétní víru, která se skládá z klanění a lásky, nikoli z tlachání a vnějšího zdání. On, který se obnažil v jeslích a obnaží se na kříži, nás žádá o pravdu, abychom šli k nahé realitě věcí, abychom výmluvy, ospravedlnění a pokrytectví položili k nohám jeslí. On, kterého Maria něžně zavinula do plenek, chce, abychom byli oděni do lásky. Bůh nechce zdání, ale konkrétnost. Bratři a sestry, nenechme si tyto Vánoce ujít, aniž bychom udělali něco dobrého. Protože je to jeho svátek, jeho narozeniny, dejme mu dary, které se mu líbí! O Vánocích je Bůh konkrétní: v jeho jménu oživme trochu naděje v těch, kdo ji ztratili!

Ježíši, hledíme na Tebe, ležícího v jeslích. Vidíme Tě tak blízko, navždy blízko nás: děkujeme Ti, Pane. Vidíme Tě chudého, učíš nás, že pravé bohatství nespočívá ve věcech, ale v lidech, zvláště v chudých: odpusť nám, jestli jsme Tě v nich nepoznali a nesloužili Ti. Vidíme tě konkrétně, protože konkrétní je tvá láska k nám: Ježíši, pomoz nám dát naší víře tělo a život. Amen.

"Urbi et Orbi" 25. prosince 2022

Drazí bratři a sestry z Říma a z celého světa, požehnané Vánoce!

Ať vám všem Pán Ježíš, narozený z Panny Marie, přinese Boží lásku, zdroj důvěry a naděje, a ať vám přinese dar pokoje, který andělé zvěstovali betlémským pastýřům:

"Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem, které miluje" (Lk 2,14).

V tento sváteční den obracíme svůj pohled k Betlému. Pán přichází na svět v jeskyni a je uložen do jeslí pro zvířata, protože jeho rodiče nemohli najít zázemí, přestože již nastal čas, aby Marie porodila. Přichází mezi nás v tichu a temnotě noci, protože Boží slovo nepotřebuje světla reflektorů ani hlahol lidských hlasů. On sám je Slovo, které dává existenci smysl, světlo, které osvětluje cestu. "Pravé světlo přišlo na svět," říká evangelium, "světlo, které osvěcuje každého člověka" (J 1,9).

Ježíš se narodil mezi námi, je Bůh s námi. Přichází, aby provázel náš každodenní život, aby s námi sdílel všechno, radosti i starosti, naděje i úzkosti. Přichází jako bezmocné dítě. Narodil se v chladu, chudý mezi chudými. Potřebný všeho, klepe na dveře našeho srdce, aby našel teplo a přístřeší.

Stejně jako betlémští pastýři se nechme zahalit světlem a jděme se podívat na znamení, které nám Bůh dal. Překonejme letargii duchovního spánku a falešné představy o svátcích, které nám dávají zapomenout, koho slavíme. Vyjděme z hluku, který umrtvuje srdce a nutí nás připravovat výzdobu a dary, místo abychom rozjímali o samotné události: o Božím Synu, který se pro nás narodil.

Bratři a sestry, obraťme se k Betlému, kde se ozývá první nárek Knížete pokoje. Ano, protože on sám, Ježíš, je náš pokoj: pokoj, který svět nemůže dát a který Bůh Otec dal lidstvu tím, že poslal na svět svého Syna. Svatý Lev Veliký má výraz, který ve stručnosti latinského jazyka vystihuje poselství tohoto dne: "Natalis Domini, Natalis est pacis", "Narození Páně je zrozením pokoje" (Kázání 26,5).

Ježíš Kristus je také cestou pokoje. Svým vtělením, umučením, smrtí a zmrtvýchvstáním otevřel cestu z uzavřeného světa, utlačovaného temnotou nepřátelství a válek, do světa otevřeného, svobodného k životu v bratrství a míru. Vydejme se po této cestě! Ale abychom toho byli schopni, abychom mohli kráčet za Ježíšem, musíme se zbavit břemen, která nám brání a drží nás na místě.

A co jsou tato břemena? Co je to za "zátěž"? Jsou to tytéž negativní vášně, které králi Herodovi a jeho dvoru bránily poznat a přijmout Ježíšovo narození: lpění na moci a penězích, pýcha, pokrytectví, lži. Tato břemena nám brání jít do Betléma, vylučují nás z milosti Vánoc a uzavírají nám přístup na cestu pokoje. A skutečně musíme se zármutkem konstatovat, že zatímco je nám darován Kníže pokoje, válečné větry nadále vanou nad lidstvem ledově chladně.

Chceme-li, aby to byly Vánoce, Vánoce Ježíše a míru, pohledme do Betléma a upřeme svůj pohled na tvář Dítěte, které se pro nás narodilo! A v té malé nevinné tváři poznejme tvář dětí, které touží po míru ve všech částech světa.

Kéž se náš pohled naplní tvářemi našich ukrajinských bratří a sester, kteří o letošních Vánocích žijí ve tmě, v mrazu nebo daleko od svých domovů kvůli zkáze způsobené deseti měsíci války. Kéž nás Pán učiní ochotnými ke konkrétním projevům solidarity na pomoc trpícím a osvítlí mysl těch, kdo mají moc umlčet zbraně a okamžitě ukončit tuto nesmyslnou válku! Bohužel lidé raději naslouchají jiným důvodům, které jim diktuje logika světa. Ale hlas Dítěte, kdo mu naslouchá?

Naše doba zažívá vážný nedostatek míru i v jiných regionech, v jiných oblastech této třetí světové války. Vzpomeňme na Sýrii, která je stále sužována konfliktem, jenž sice ustoupil do pozadí, ale ještě neskončil, a na Svatou zemi, kde v posledních měsících vzrostl počet násilností a střetů, při nichž dochází k úmrtím a zraněním. Prosíme Pána, aby se v zemi, kde se narodil, obnovil dialog a hledání vzájemné důvěry mezi Palestinci a Izraelci. Kéž Dítě Ježíš podporuje křesťanské komunity žijící na celém Blízkém východě, aby v každé z těchto zemí zakoušely krásu bratrského soužití mezi lidmi různých náboženství. Zvláště prosme o pomoc Libanonu, aby se konečně mohl znovu vzchopit, a to s podporou mezinárodního společenství a se silou bratrství a solidarity. Kéž Kristovo světlo osvítlí oblast Sahelu, kde je pokojné soužití národů a tradic narušováno střety a násilím. Kéž nás dovede k trvalému příměří v Jemenu a k usmíření v Myanmaru a Íránu,

aby přestalo krveprolití. Ať inspiruje politické autority a všechny lidi dobré vůle na americkém kontinentu, aby se zasadili o uklidnění politického a sociálního napětí v různých zemích; mám na mysli zejména haitský lid, který tak dlouho trpí.

V tento den, kdy je dobré sejít se u prostřeného stolu, neodvracejme zrak od Betléma, jehož jméno znamená "dům chleba", a myslíme na lidi, kteří trpí hladem, zejména na děti, zatímco každý den se plýtvá velkým množstvím potravin a prostředky se utrácejí za zbraně. Situaci dále zhoršila válka na Ukrajině, v jejímž důsledku jsou celé populace ohroženy hladomorem, zejména v Afghánistánu a zemích Afrického rohu. Každá válka - jak víme - způsobuje hlad a využívá potraviny jako zbraň, když brání jejich distribuci mezi již tak trpící obyvatelstvo. V tento den, kdy se učíme od Knížete míru, se všichni, především ti, kteří mají politickou odpovědnost, snažme, aby jídlo bylo pouze nástrojem míru. Zatímco si užíváme radost ze shledání se svými blízkými, myslíme na rodiny, které jsou životem nejvíce zraněny, a na ty, kteří v době hospodářské krize zápasí s nezaměstnaností a nemají dostatek životních prostředků.

Drazí bratři a sestry, dnes stejně jako tehdy přichází Ježíš, pravé světlo, do světa nemocného lhostejností - jak ošklivá je to nemoc: lhostejnost -, který ho nepřijímá (srov. J 1,11), ba dokonce ho odmítá, jak se to stává mnoha cizincům, nebo ho ignoruje, jak to příliš často děláme s chudými. Nezapomínejme dnes na mnoho uprchlíků a vysídlených osob, kteří klepou na naše dveře a hledají útěchu, teplo a jídlo. Nezapomínejme na lidi na okraji společnosti, na osamělé, sirotky a staré lidi, moudrost lidstva, kterým hrozí, že budou zavrženi, na vězně, na které se díváme jen skrze jejich chyby, a ne jako na lidské bytosti.

Betlém nám ukazuje prostotu Boha, který se nezjevuje moudrým a učeným, ale maličkým, těm, jejichž srdce je čisté a otevřené (srov. Mt 11,25). Stejně jako pastýři se i my bez otálení vydejme na cestu a nechme se ohromit nepředstavitelnou událostí, kdy se Bůh stal člověkem pro naši spásu. Ten, který je zdrojem všeho dobra, se stává chudým[1] a v almužně prosí o naše ubohé lidství. Nechme se pohnout Boží láskou a následujme Ježíše, který se svléknul ze své slávy, aby nás učinil účastníky své plnosti[2].

Požehnané Vánoce všem!

Svátek sv. Štěpána, prvomučedníka **26. prosince 2022**

Drahé sestry a bratři, šťastný svátek!

Včera jsme slavili Boží hod vánoční a liturgie, aby nám pomohla lépe ho přijmout, prodlužuje trvání svátků až do 1. ledna: na osm dní. Překvapivě si však v tytéž dny připomínáme některé dramatické postavy svatých mučedníků. Dnes například svatý Štěpán, první křesťanský mučedník; pozitří svatá nevinátka, děti, které zabil král Herodes ze strachu, že ho Ježíš připraví o trůn (srov. Mt 2,1-18). Zkrátka, zdá se, že liturgie nás

chce opravdu vytrhnout ze světa svíček, obědů a dárků, kterému se v těchto dnech možná poněkud oddáváme. Proč?

Protože Vánoce nejsou pohádkou o narození krále, ale o příchodu Spasitele, který nás vysvobozuje od zla tím, že na sebe bere naše utrpení: sobectví, hřích, smrt. To je naše utrpení: sobectví, které v sobě nosíme, hřích, že jsme všichni hříšníci, a smrt. A mučedníci se nejvíce podobají Ježíši. Slovo mučedník totiž znamená svědek: mučedníci jsou svědkové, to znamená bratři a sestry, kteří nám svým životem ukazují Ježíše, který

milosrdenstvím přemohl zlo. I v dnešní době je mučedníků mnoho, více než v prvních dobách. Dnes se modlíme za tyto pronásledované a mučené bratry a sestry, kteří vydávají svědectví o Kristu. Bude dobré, když si položíme otázku: Vydáváme my svědectví o Kristu? A jak se v tom můžeme zlepšit, abychom lépe svědčili o Kristu? Pomoci nám může právě postava svatého Štěpána.

Především nám Skutky apoštolů říkají, že byl jedním ze sedmi jáhnů, které jeruzalémská obec zasvětila službě u stolů, tedy charitě (srov. 6,1-6). To znamená, že jeho první svědectví nebylo vydáno slovy, ale láskou, s níž sloužil těm nejpotřebnějším. Štěpán se však neomezil jen na tuto pomocnou práci. S těmi, které potkával, mluvil o Ježíši: sdílel svou víru ve světle Božího slova a učení apoštolů (srov. Sk 7,1-53.56). To je druhý rozměr jeho svědectví: přijímání Slova a předávání krásy Slova, vyprávění o tom, jak setkání s Ježíšem mění život. A to bylo pro Štěpána tak důležité, že se nenechal zastrašit ani výhrůzkami svých pronásledovatelů, ani když viděl, že se pro něj věci vyvíjejí špatně (srov. v. 54). Dobročinnost a hlásání, to byl Štěpán. Jeho největší svědectví je však jiné: že uměl spojit lásku a zvěstování. Přenechal nám ji v okamžiku smrti, kdy po Ježíšově vzoru odpustil svým vrahům (srov. v. 60; Lk 23,34). Lásky, hlásání, odpuštění.

Zde je tedy naše odpověď na naši otázku: své svědectví můžeme zlepšit láskou k bratrům a sestrám, věností Božímu slovu a odpuštěním. Lásky, slovo, odpuštění. Právě odpuštění ukazuje, zda skutečně praktikujeme lásku k druhým a zda žijeme podle Ježíšova slova. "Odpuštění", per-dono, je ve skutečnosti, jak naznačuje samo slovo, největší dar, dar, který dáváme druhým, protože jsme Ježíšovi, který odpustil nám. Odpouštím, protože mi bylo odpuštěno, a na to zapomínáme... Zamysleme se, každý z nás, nad svou vlastní schopností odpouštět: jaká je moje schopnost odpouštět v těchto dnech, kdy se můžeme setkat, kromě mnoha jiných, s některými lidmi, s nimiž jsme nevycházeli dobře, kteří nám ublížili, s nimiž jsme nikdy nenapravili své vztahy. Prosme novorozeného Ježíše o něco nového: o novost srdce schopného odpouštět - všichni potřebujeme odpouštějící srdce. Prosme Hospodina o tuto milost: Bože, ať se naučím odpouštět. Prosme o sílu modlit se za ty, kteří nám způsobili bolest, modlit se za lidi, kteří mi ublížili, a vykročit vstříc otevřenosti a smíření. Kéž nám Hospodin tuto milost udělí i dnes.

A Maria, Královna mučedníků, ať nám pomáhá růst v lásce, v lásce ke Slovu a v odpuštění.

První nešpory slavnosti Matky Boží Panny Marie a Te Deum

31. prosince 2022

*»Narozený ze ženy«
(Gal 4,4).*

Když se Bůh v plnosti času stal člověkem, nepřišel na svět z nebe, ale narodil se z Marie. Nenarodil se v ženě, ale ze ženy. To je v podstatě něco jiného: znamená to, že Bůh si z ní chtěl vzít tělo. Nevyužil ji, ale požádal ji o její "ano", o její souhlas. A s ní zahájil pomalou cestu zrození lidství osvobozeného od

hříchu a plného milosti a pravdy, plného lásky a věrnosti. Krásné, dobré a pravé lidství, k obrazu a podobě Boží, avšak protkané naším tělem, které nám nabídla Maria; nikdy bez ní; vždy s jejím souhlasem; ve svobodě, v bezplatnosti, v úctě, v lásce.

A toto je cesta, kterou si Bůh zvolil, aby vstoupil do světa, aby vstoupil do dějin, to je ten způsob. A tento způsob je zásadní, stejně zásadní jako samotný fakt, že přišel. Mariino božské mateřství - panenské mateřství, plodné panenství - je cestou, která zjevuje Boží mimořádnou úctu k naší svobodě. Ten, který nás stvořil bez nás, nás nechce spasit bez nás (srov. sv. Augustin, Sermo CLXIX, 13).

Tento způsob jeho příchodu, aby nás zachránil, je cestou, na kterou nás zve, abychom ho na ní následovali a pokračovali s ním v tvoření nového, svobodného a smířeného lidstva. To je to slovo: smířené lidstvo. Je to styl, způsob vztahu k nám, z něhož se odvíjejí mnohé lidské ctnosti dobrého a důstojného soužití. Jednou z těchto ctností je laskavost jako způsob života, který podporuje bratrství a sociální přátelství (srov. Enc. Fratelli tutti, 222-224).

A když už mluvíme o laskavosti, v tuto chvíli naše myšlenky spontánně směřují k našemu drahému emeritnímu papeži Benediktu XVI., který nás dnes ráno opustil. S dojetím vzpomínáme na jeho osobu, tak ušlechtilou a laskavou. A my cítíme v srdci tolik vděčnosti: vděčnost Bohu za to, že ho dal církvi a světu; vděčnost za všechno dobré, co vykonal, a zvláště za jeho svědectví víry a modlitby, zvláště v těchto posledních letech jeho života na odpočinku. Pouze Bůh zná hodnotu a sílu jeho přimluvy, jeho obětí přinesených pro dobro církve.

Dnes večer bych chtěl znovu předložit laskavost také jako občanskou ctnost a myslet přitom zejména na naši římskou diecézi.

Laskavost je důležitým faktorem kultury dialogu a dialog je nezbytný pro život v míru, pro život bratrů, kteří si ne vždy rozumějí - to je normální - ale přesto spolu mluví,

naslouchají si a snaží se pochopit a vyjít si vstříc. Pomyslete na to, "co by bylo na světě bez trpělivého dialogu tolika velkorysých lidí, kteří udržují rodiny a komunity pohromadě". Vytrvalý a odvážný dialog se nedostane na titulní stránky novin jako konfrontace a konflikty, ale nenápadně pomáhá světu žít lépe" (ibid., 198). Laskavost je součástí dialogu. Není to jen otázka "bontonu", není to otázka "etikety", galantních forem... Ne, to není to, co zde máme na mysli, když mluvíme o laskavosti. Naopak, je to ctnost, kterou je třeba obnovovat a každodenně uplatňovat, jít proti proudu a humanizovat naši společnost.

Škody způsobené konzumním individualismem jsou patrné na první pohled. A nejzávažnější škodou je, že ostatní, lidi kolem nás, vnímáme jako překážky našeho klidu, našeho pohodlí. Jiní nás "obtěžují", ruší, berou nám čas a prostředky, abychom mohli dělat to, co máme rádi. Individualistické a konzumní společnosti mají tendenci být agresivní, protože ostatní jsou konkurenti, se kterými je třeba soupeřit (srov. tamtéž, 222). A přesto právě v těchto našich společnostech, a dokonce i v těch nejtěžších situacích, existují lidé, kteří ukazují, že "je stále možné zvolit si laskavost", a tak se svým životním stylem "stát hvězdami uprostřed temnoty" (tamtéž).

Svatý Pavel ve stejném listu Galat'anům, z něhož pochází čtení této liturgie, mluví o plodech Ducha svatého a mezi nimi uvádí jeden s řeckým slovem chrestotes (srov. 5,22). Právě to můžeme chápat pod pojmem "laskavost": laskavý postoj, který podporuje a utěšuje druhé a zároveň se vyhýbá jakékoli hrubosti a tvrdosti. Způsob, jak se chovat k bližnímu, dbát na to, abychom mu neublížili slovy nebo gesty; snažit se ulehčit břemena druhých, povzbudit, potěšit, utěšit; nikdy neponižovat, neohrožovat a nepohrdat (srov. *Fratelli tutti*, 223).

Laskavost je protilátkou proti některým patologiím naší společnosti: protilátkou proti krutosti, která se bohužel může vplížit do srdce jako jed a otrávit vztahy; protilátkou proti úzkosti a roztěkanosti, které nás nutí soustředit se na sebe a uzavírají nás před druhými (srov. tamtéž, 224). Tyto "nemoci" našeho každodenního života z nás dělají agresivní lidi, neschopné požádat o dovolení, omluvit se nebo prostě poděkovat. Jsou to tak tři lidská slova soužití: Dovolte, Promiňte, Děkuji. Těmito třemi slovy postupujeme vpřed v míru, v lidském přátelství. Jsou to slova laskavosti: Dovolte, Promiňte, Děkuji. Bude dobré, když se zamyslíme a když je budeme v životě často používat. A tak když na ulici, v obchodě nebo v kanceláři potkáme laskavého člověka, žasneme, připadá nám to jako malý zázrak, protože laskavost už bohužel není příliš běžná. Díky Bohu však stále existují laskaví lidé, kteří umí odložit vlastní záležitosti, aby se věnovali druhým, usmáli se, povzbudili, vyslechli někoho, kdo se potřebuje svěřit a vypovídat (srov. tamtéž).

Drazí bratři a sestry, myslím, že obnovení laskavosti jako osobní a občanské ctnosti může v nemalé míře přispět ke zlepšení života v rodinách, komunitách a městech. Proto bych nám všem, kteří žijeme v Římě, rád popřál, abychom v novém roce rostli v této ctnosti: v laskavosti. Zkušenost nás učí, že pokud se stane způsobem života, může vytvořit zdravé soužití, může zlidštit sociální vztahy tím, že rozpustí agresi a lhostejnost (srov. tamtéž).

Podívejme se na ikonu Panny Marie. Dnes a zítra ji můžeme uctít také zde, v bazilice svatého Petra, v soše Panny Marie z hory Karmel v Aviglianu nedaleko Potenzy. Neberme tajemství božského mateřství jako samozřejmost! Dovolme si žasnout nad volbou Boha, který se mohl na světě zjevit tisíci způsoby a ukázat svou moc, a místo toho chtěl být počat

v plné svobodě v Mariině lůně, chtěl se devět měsíců formovat jako každé dítě a nakonec se z ní narodit, narodit se z ženy. Nepřecházejme to tak rychle, zastavme se, abychom rozjímali a meditovali, neboť zde je podstatná část tajemství spásy. A snažme se naučit Boží "metodě", jeho neskonalému respektu, jeho takříkajíc "laskavosti", protože v božském mateřství Panny Marie se skrývá cesta k lidštějšímu světu.

Poselství Svatého otce Františka k 56. Světovému dni míru

1. lednu 2023

Nikdo se nemůže zachránit sám.

Po překonání covidu-19 vydat se společně na cesty míru

*„Co se týká času a chvíle příchodu Páně, není třeba, bratři, abychom vám o tom psali. Víte totiž sami velmi dobře, že onen den Páně přijde jako zloděj v noci“
(První list svatého Pavla Soluňským 5,1-2).*

1. Těmito slovy apoštol Pavel vyzval soluňské společenství, aby při vyčkávání na setkání s Pánem zůstalo pevně stát nohama i srdcem na zemi a bylo schopno pozorně sledovat skutečnost a běh dějin. I když se události našeho života zdají být tak tragické a my se cítíme být zatlačeni do temného a tíživého tunelu nespravedlnosti a utrpení, jsme povoláni k tomu, abychom si uchovali srdce otevřené pro naději a důvěřovali Bohu, který se zpřítomňuje, doprovází nás s něhou, podporuje nás v naší únavě a především usměrňuje naši cestu. Proto svatý Pavel neustále vybízí společenství k bdělosti a hledání dobra, spravedlnosti a pravdy: „Nesmíme se tedy oddávat spánku jako ostatní, ale, naopak: zůstaňme bdělí a střízliví“ (5,6). Je to výzva, abychom zůstali bdělí, neuzavírali se ve strachu, zármutku nebo rezignaci, nepodléhali rozptýlení, nenechali se odradit, ale, naopak, abychom jako strážníci byli schopni bdít a zachytit první záblesky úsvitu, zejména v těch nejtemnějších hodinách.

2. Covid-19 nás zachvátil uprostřed noci, destabilizoval náš běžný život, narušil naše plány a zvyky, rozvrátil zdánlivý klid i těch neprivilegovanějších vrstev, vyvolal dezorientaci a utrpení a způsobil smrt mnoha našich bratrů a sester. Ve víru náhlých

problémů a v situaci, která nebyla zcela jasná ani z vědeckého hlediska, se zmobilizoval svět zdravotnictví, aby zmírnil bolest tolika lidí a pokusil se najít proti ní lék; stejně tak i politické orgány musely přijmout značná organizační a krizová opatření. Vedle vlivu na fyzický stav způsobil covid-19 v srdcích mnoha jednotlivců i rodin celkovou nevoli, která má i dlouhodobé následky, jež jsou umocněny dlouhým obdobím izolace a různými formami omezování svobody. Kromě toho nelze zapomínat na to, jak se pandemie dotkla některých citlivých bodů v sociálním a hospodářském uspořádání a jak zvýraznila rozpory a nerovnosti. Ohrozila jistotu zaměstnání mnoha lidí a prohloubila stále rozšířenější osamělost v naší společnosti, zejména u těch nejslabších a nejchudších. Vzpomeňte si například na miliony neformálních pracovníků v mnoha částech světa, kteří po celou dobu lockdownu zůstali bez práce a bez jakékoliv podpory. V situacích, které vyvolávají takovýto pocit porážky a hořkosti, dochází málokdy k pokroku jednotlivců a společnosti; oslabuje se úsilí vynakládané na mír a vyvolávají se sociální konflikty, frustrace a násilnosti různého druhu. V tomto smyslu se zdá, že pandemie otrásla i těmi nejpokojnějšími částmi našeho světa a vynesla na povrch nesčetné projevy křehkosti.

3. Po třech letech nastal čas klást si otázky, učit se, růst a nechat se proměnit jak jako jednotlivci, tak i jako společenství; je to výsadní čas k přípravě na „den Páně“. Už jsem několikrát řekl, že z krizových okamžiků člověk nikdy nevychází stejný: buď je lepší, nebo horší. Dnes jsme vyzýváni, abychom si položili otázku: Co jsme si z této pandemické situace odnesli? Jakými novými cestami bychom se měli vydat, abychom se zbavili okovů svých starých zvyků, abychom byli lépe připraveni a odvážili se k něčemu novému? Jakých svědectví života a naděje se můžeme chopit, abychom se posunuli vpřed a pokusili se učinit náš svět lepším? Jistě, když jsme se na vlastní kůži dotkli křehkosti, která charakterizuje lidskou existenci a naše osobní bytí, můžeme říci, že největší lekcí, kterou nám covid-19 zanechává, je poznání, že se všichni navzájem potřebujeme, že naším největším, i když také nejkřehčím pokladem je lidské bratrství, založené na našem společném božském synovství, a že nikdo se nemůže zachránit sám. Je proto naléhavě nutné, abychom společně hledali a prosazovali univerzální hodnoty, které vyznačují cestu tohoto lidského bratrství. Naučili jsme se také, že víra vkládaná do pokroku, technologií a do efektů globalizace byla nejen přehnaná, ale proměnila se v individualistické a modlářské opojení, které ohrožuje žádoucí záruku spravedlnosti, svornosti a míru. V našem rychle běžícím světě jsou rozšířené problémy nerovnováhy, nespravedlnosti, chudoby a marginalizace velmi často podnětem k nepokojům a konfliktům, které vedou k násilí, a dokonce k válkám. Zatímco pandemie, na jedné straně, tohle všechno vynesla na povrch, na druhé straně jsme mohli objevit i něco pozitivního: blahodárný návrat k pokoře; snížení některých konzumních nároků; obnovený smysl pro solidaritu, který nás povzbuzuje, abychom vycházeli ze svého sobectví a otevírali se utrpení druhých a jejich potřebám; a také nasazení, v některých případech skutečně hrdinské, mnoha lidí, kteří se sami obětovali, aby všichni mohli co nejlépe překonat drama této krizové situace. Z této zkušenosti vzešlo silnější vědomí, které vyzývá všechny – lidi i národy – aby do centra pozornosti opět postavili slovo „společně“. Společně, to znamená v bratrství a solidaritě, totiž budujeme mír, zajišťujeme spravedlnost a překonáváme ty nejbolestivější události. Nejúčinnějšími reakcemi na pandemii byly právě ty, při nichž se sociální skupiny, veřejné a soukromé instituce a mezinárodní organizace spojily, aby čelily této výzvě, a to bez ohledu na partikulární zájmy. Pouze mír, který vychází z bratrské a nezištné lásky, nám může pomoci překonat osobní, společenské i celosvětové krize.

4. Ve chvíli, kdy jsme se odvážili doufat, že to nejhorší z noci pandemie covidu-19 je za námi, postihla lidstvo nová strašlivá katastrofa. Jsme svědky nástupu další pohromy, další války, částečně srovnatelné s covidem-19, ale tentokrát vedené vinou lidských rozhodnutí. Válka na Ukrajině si vybírá nevinné oběti a šíří nejistotu nejen pro ty, kterých se přímo dotýká, ale plošně a bez rozdílu pro všechny, včetně těch, kteří, vzdáleni tisíce kilometrů, trpí jejími vedlejšími účinky; stačí si vzpomenout na problémy s cenami obilí a pohonných hmot. Rozhodně nenastala ona postcovidová éra, v jakou jsme doufali nebo jakou jsme očekávali. Tato válka, stejně jako všechny ostatní konflikty na celém světě, znamená ve skutečnosti porážku pro lidstvo jako celek, nejen pro přímo zúčastněné strany. Zatímco vakcína proti covidu-19 byla vynalezena, proti válce se dosud nepodařilo najít vhodné prostředky. Je jistě obtížnější porazit válečný virus než virus, který postihuje lidský organismus, protože ten první nepochází zvenčí, ale z nitra lidského srdce, porušeného hříchem (srov. Markovo evangelium 7,17-23).

5. Co se tedy od nás požaduje? Především se máme nechat proměnit ve svém srdci tou mimořádnou událostí, kterou jsme prožili; znamená to dovolit Bohu, aby díky tomuto dějinnému okamžiku proměnil naše obvyklá kritéria pro interpretaci světa a skutečnosti. Nemůžeme již myslet pouze na zachování prostoru našich osobních nebo národních zájmů, ale musíme o sobě přemýšlet ve světle společného dobra, s komunitárním smyslem, tedy jako o „my“, jež je otevřené univerzálnímu bratrství. Nemůžeme usilovat pouze o ochranu sebe samých, ale je načase, abychom se všichni zasadili o uzdravení naší společnosti a naší planety a vytvořili základ pro spravedlivější a mírumilovnější svět, jenž by se vážně věnoval hledání dobra, které je skutečně společné. Abychom to dokázali a mohli po skončení krizové situace covidu-19 žít lépe, nemůžeme ignorovat základní poznatek: mnohé morální, sociální, politické a ekonomické krize, které prožíváme, jsou vzájemně propojené a to, co považujeme za izolované problémy, je ve skutečnosti příčinou nebo důsledkem některé z nich. Jsme tedy povoláni k tomu, abychom zodpovědně a soucitně čelili výzvám našeho světa. Musíme se znovu zabývat otázkou zajištění veřejného zdraví pro všechny; podporovat mírová opatření k ukončení konfliktů a válek, které stále přinášejí oběti a chudobu; koordinovaně pečovat o náš společný domov a provádět jasná a účinná opatření vedoucí k řešení změny klimatu; bojovat proti viru nerovnosti, zajistit potraviny a důstojnou práci pro všechny a podporovat ty, kteří nemají ani minimální mzdu a jsou ve velkých potížích. Skandál hladovějících národů nás zraňuje. Je třeba rozvíjet vhodnou politiku přijímání a integrace, zejména ve vztahu k migrantům a k těm, kteří žijí v naší společnosti jako vyřazení. Pouze když se v těchto situacích budeme angažovat s altruistickou touhou inspirovanou nekonečnou a milosrdnou Boží láskou, budeme schopni vytvářet nový svět a pomáhat při budování Božího království, které je královstvím lásky, spravedlnosti a míru. Při sdílení těchto úvah si přeji, abychom v novém roce kráčeli společně a vážili si toho, čemu nás historie může naučit. Přeji vše nejlepší hlavám států a vlád, předsedům mezinárodních organizací a vedoucím představitelům různých náboženství. Všem mužům a ženám dobré vůle přeji, aby jako tvůrci míru budovali den za dnem dobrý rok! Kéž se za nás a za celý svět přimlouvá Neposkvrněná Panna Maria, Ježíšova Matka a Královna míru.

Ve Vatikánu 8. prosince 2022

Franciscus

Homílie o slavnosti Matky Boží, Panny Marie

1. ledna 2023

Svatá Matka Boží! To je radostné zvolání svatého Božího lidu, které zaznělo v ulicích Efezu v roce čtyři sta třicet jedna, když koncilní otcové proklamovali Marii jako Matku Boží. To je základní fakt víry, ale především je to krásná zpráva: Bůh má Matku, a proto se navždy spojil s naším lidstvím, jako syn se svou matkou, do té míry, že naše lidství je jeho lidstvím. Je to pravda strhující i útěšná, a to natolik, že poslední koncil, který se konal zde, potvrdil: "Vždyť svým vtělením se jistým způsobem spojil s každým člověkem. Lidskýma rukama pracoval, lidskou myslí přemýšlel, lidskou vůlí jednal, lidským srdcem miloval. Narozen z Panny Marie, stal se opravdu jedním z vás, ve všem nám podobný kromě hříchu" (Pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 22). To je to, co Bůh udělal, když se narodil z Marie: ukázal svou konkrétní lásku k našemu lidství a přijal ho skutečně a plně. Bratři a sestry, Bůh nás nemiluje slovy, ale skutky; ne "shora", z dálky, ale "zblízka", přímo z našeho těla, protože v Marii se Slovo stalo tělem, protože v Kristově hrudi stále bije tělesné srdce, které bije pro každého z nás!

Svatá Matko Boží! O tomto titulu bylo napsáno mnoho knih a velkých pojednání. Tato slova však především vstoupila do srdcí svatého Božího lidu ve známé a důvěrné modlitbě, která doprovází rytmus dnů, nejúnavnější chvíle a nejodvážnější naděje: Zdravas Maria. Po několika větách z Božího slova začíná druhá část modlitby takto: "Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné". Toto vzývání často prokládalo naše dny a umožňovalo Bohu, aby se skrze Marii přiblížil našim životům a našim dějinám. Matko Boží, pros za nás hříšníky: recitováno v nejrůznějších jazycích, na korálcích růžence i v nouzi, před posvátným obrazem i na ulici, na toto vzývání Matka Boží vždy odpovídá, naslouchá našim prosbám, žehná nám se svým Synem v náručí, přináší nám laskavost Boha, který se stal tělem. Jedním slovem nám dává naději. A my na začátku tohoto roku potřebujeme naději jako země potřebuje déšť. Rok, který se otevírá ve znamení Matky Boží i naší, nám říká, že klíčem k naději je Maria a antifonou naděje je vzývání svaté Matky Boží. A dnes světujeme blahoslavené Matce našeho milovaného emeritního papeže Benedikta XVI., aby ho doprovázela na jeho odchodu z tohoto světa k Bohu.

Prosme Matku zvláštním způsobem za děti, které trpí a už nemají sílu se modlit, za tolik bratří a sester postižených válkou v mnoha částech světa, kteří v těchto svátečních dnech žijí v temnotě a chladu, v bídě a strachu, ponoření do násilí a lhostejnosti! Pro ty, kdo nemají pokoj, vzýváme Marii, ženu, která přivedla na svět Knížete pokoje (srov. Iz 9,5; Gal 4,4). V ní, Královně míru, se naplňuje požehnání, které jsme slyšeli v prvním čtení: "Kéž Hospodin obrátí k tobě svou tvář a obdaří tě pokojem" (Nm 6,26). Skrze ruce Matky chce Boží pokoj vstoupit do našich domovů, do našich srdcí, do našeho světa. Jak ho ale máme přijmout?

Nechme si poradit od protagonistů dnešního evangelia, kteří jako první spatřili Matku s Dítětem: od betlémských pastýřů. Byli to chudí a možná i spíše drsní lidé a tu noc pracovali. Byli to oni, ne moudří ani mocní, kdo jako první poznali Boha, který je blízko, Boha, který přišel chudý a který je rád s chudými. O pastýřích evangelium zdůrazňuje především dvě velmi prostá gesta. Pastýři šli a viděli. Dvě věci: jít a vidět.

Nejdříve jít. Text říká, že pastýři "šli bez prodlení" (Lk 2,16). Nestáli na místě. Byla noc, měli na starosti svá stáda a byli jistě unavení: mohli počkat na svítání, počkat, až vyjde slunce, aby se šli podívat na Dítě ležící v jeslích. Místo toho šli bez otálení, protože tváří v tvář důležitým věcem je třeba reagovat pohotově, ne otálet; protože "milost Ducha neobsahuje pomalost" (sv. Ambrož, Komentář ke svatému Lukášovi, 2). A tak našli Mesiáše, na kterého po staletí čekali a kterého tolik lidí hledalo.

Bratři a sestry, abychom mohli přijmout Boha a jeho pokoj, nemůžeme sedět v klidu, nemůžeme pohodlně čekat, až se věci zlepší. Je třeba vstát, využít příležitosti milosti, jít, riskovat. Je třeba riskovat. Dnes, na začátku roku, místo abychom seděli a přemýšleli a doufali, že se něco změní, by bylo dobré položit si otázku: "Kam chci letos jít? Vůči komu budu konat dobro?". Tolik lidí v církvi i ve společnosti čeká na dobro, které můžeš dát ty a jenom ty, na tvou službu. A tváří v tvář lenosti, která umrtvuje, a lhostejnosti, která ochromuje, tváří v tvář riziku, že se omezíme na sezení před obrazovkou s rukama na klávesnici, nás betlémští pastýři vyzývají, abychom šli, abychom se nechali pohnout tím, co se děje ve světě, abychom si ušpinili ruce a konali dobro, abychom se zřekli tolika zvyků a pohodlí a otevřeli se Boží novosti, která se nachází v pokoře služby, v odvaze starat se. Bratři a sestry, napodobujme pastýře: vydejme se na cestu!

Když přišli, říká evangelium, pastýři "našli Marii, Josefa a dítě ležící v jeslích" (v. 16). Pak poznamenává, že teprve "když ho spatřili" (v. 17), začali plni úžasu vyprávět o Ježíši ostatním a chválit a velebit Boha za všechno, co slyšeli a viděli (srov. v. 17-18, 20). Zlomovým okamžikem bylo, že ho viděli. Je důležité vidět, obejmout pohledem, stát jako pastýři před Dítětem v náručí Matky. Aniž bych cokoli řekl, aniž bych se na cokoli zeptal, aniž bych cokoli udělal. V tichosti hledět, klanět se, očima přijímat útěšnou laskavost Boha, který se stal člověkem, laskavost jeho a naší Matky. Na začátku roku, uprostřed mnoha nových věcí, které bychom chtěli zažít, a mnoha věcí, které bychom chtěli udělat, si udělejme čas na to, abychom viděli, to znamená, abychom otevřeli oči a nechali je otevřené pro to, co je důležité: pro Boha a pro druhé. Mějme odvahu pocítit údiv ze setkání, které je Božím stylem, který se zcela liší od svádění světa, které vás jen uchlácholí. Úžas nad Bohem, setkání s ním, vám dává vnitřní klid; to druhé vás pouze umrtvuje a dává vám úlevu.

Kolikrát, pohlcení spěchem, nemáme ani čas se na chvíli zastavit ve společnosti Hospodinově, naslouchat jeho slovu, modlit se, klanět se, chválit... Totéž se děje s bližními: pohlcení spěchem nebo protagonismem nemáme čas naslouchat manželce, manželovi, mluvit s dětmi, zeptat se jich, jak se jim daří uvnitř, nejen jak jim jde studium a zdraví. A jak je dobré naslouchat starším lidem, dědečkovi a babičce, nahlédnout do hlubin života a znovu objevit kořeny. Položme si tedy otázku, zda jsme schopni vidět, kdo bydlí vedle nás, kdo bydlí v našem domě, koho denně potkáváme na ulici. Bratři a sestry, napodobujme pastýře: učme se vidět! Porozumět srdcem, viděním. Naučme se vidět.

Jít a vidět. Dnes Pán přišel do našeho středu a svatá Matka Boží nám ho staví před oči. Objevme znovu v impulsu k cestě a v úžasu vidění tajemství, která učiní tento rok skutečně novým, a překonejme únavu ze setrvávání nebo falešný klid ke kterému jsme sváděni.

A nyní vás, bratři a sestry, všechny vyzývám, abyste se podívali na Pannu Marii. Třikrát ji oslavujme: "Svatá Matko Boží!", jako to dělali lidé v Efezu. Svatá Matko Boží! Svatá Matko Boží! Svatá Matko Boží!

Angelus slavnosti Matky Boží Panny Marie

1. ledna 2023

Drazí bratři a sestry, dobrý den a šťastný nový rok!

Začátek nového roku je svěřen Panně Marii, kterou dnes slavíme jako Matku Boží. V těchto hodinách prosíme o její přímluvu zejména za emeritního papeže Benedikta XVI., který včera ráno opustil tento svět. Všichni společně, jedním srdcem a jednou duší, děkujeme Bohu za dar tohoto věrného služebníka evangelia a církve. Právě jsme v televizi viděli pořad "K jeho obrazu" o činnosti a životě papeže Benedikta XVI.

Zatímco stále rozjímáme o Marii v jeskyni, kde se narodil Ježíš, můžeme si položit otázku: Jakým jazykem k nám Panna Maria promlouvá? Jak Maria mluví? Co se od ní můžeme naučit pro začínající rok? Můžeme říci: "Panno Maria, nauč nás, co máme v tomto roce dělat".

Když pozorujeme scénu, kterou nám předkládá dnešní liturgie, všimneme si, že Maria vlastně nemluví. S úžasem přijímá tajemství, které prožívá, uchovává vše ve svém srdci a především se stará o Dítě, které - jak říká evangelium - "bylo položeno v jeslích" (Lk 2,16). Toto sloveso "položít" znamená pečlivě položit a říká nám, že Mariin vlastní jazyk je mateřský: něžně pečovat o Dítě. V tom je Mariina velikost: zatímco andělé se radují, pastýři se sbíhají a všichni hlasitě chválí Boha za událost, která se stala, Maria nemluví, nebaví hosty vysvětlováním, co se jí stalo, nekrade scénu - my rádi krademe scénu! Naopak, do středu pozornosti staví Dítě a s láskou o něj pečuje. Jedna básnička napsala, že Maria "uměla také slavnostně mlčet, [...] protože nechtěla ztratit ze zřetele svého Boha" (A. Merini, *Corpo d'amore. Un incontro con Gesù*, Milano 2001, 114).

To je typický jazyk mateřství: něha péče. Matky, které nosí ve svém lůně po devět měsíců dar zázračného dítěte, totiž nadále věnují svým dětem veškerou pozornost: krmí je, drží je v náručí, něžně je ukládají do kolébky. Péče: to je také jazyk Matky Boží; jazyk matky.

Bratři a sestry, stejně jako všechny matky, i Maria nosí život ve svém lůně, a tak k nám promlouvá o naší budoucnosti. Zároveň nám však připomíná, že pokud chceme, aby byl nový rok opravdu dobrý, pokud chceme obnovit naději, musíme opustit jazyky, gesta a rozhodnutí inspirovaná sobectvím a naučit se jazyk lásky, kterým je péče. Péče je nový jazyk, který je v rozporu s jazykem sobectví. A to je závazek: pečovat o svůj život - každý z nás musí pečovat o svůj vlastní život -, pečovat o svůj čas, o svou duši, pečovat o stvoření a prostředí, ve kterém žijeme, a ještě více pečovat o své bližní, o ty, které Pán postavil vedle nás, a také o naše bratry a sestry, kteří jsou v nouzi a vyžadují naši pozornost a soucit. Když se díváme na Pannu Marii s Dítětem, jak se stará o Dítě, učíme se pečovat o druhé a také o sebe, pečovat o své vnitřní zdraví, o svůj duchovní život, o svou lásku.

Když dnes slavíme Světový den míru, uvědomujeme si odpovědnost, která nám byla svěřena za budování budoucnosti: tváří v tvář osobním a společenským krizím, které prožíváme, tváří v tvář válečné tragédii "jsme povoláni odpovědně a soucitně čelit výzvám našeho světa" (Poselství k 56. Světovému dni míru, 5). A to dokážeme, pokud se budeme starat jeden o druhého a pokud budeme společně pečovat o náš společný domov.

Prosme nejsvětější Marii, Matku Boží, aby nás v této době, znečištěné nedůvěrou a lhostejností, učinila schopnými soucitu a péče - schopnými "dojmout se a zastavit se před druhým, jak často je to třeba" (apoštolská exhortace Evangelii gaudium, 169).

Homílie o slavnosti Zjevení Páně

6. ledna 2023

Ježíš přichází jako vycházející hvězda (srov. Nm 24,17), aby osvětlil všechny národy a rozjasnil noci lidstva. Spolu s mudrci, kteří vzhlíželi k nebi, se i my dnes ptáme: "Kde je ten, který se narodil?" (Mt 2,2). Kde je tedy místo, kde můžeme najít našeho Pána a setkat se s ním?

Ze zkušenosti mudrců vyplývá, že prvním "místem", kde se rád nechává hledat, je neklid otázek. Fascinující dobrodružství těchto mudrců z Východu nás učí, že víra nepochází z našich zásluh nebo teoretických úvah, ale je darem od Boha. Jeho milost nám pomáhá probudit se z apatie a dát prostor důležitým životním otázkám, otázkám, které nás zbavují domnělé správnosti a otevírají nás tomu, co nás přesahuje. U mágů na začátku je to neklid tázajícího se. Obydleni touhou po nekonečnu, zkoumají oblohu a nechávají se ohromit září hvězdy, a tak představují napětí k transcendentnu, které oživuje cestu civilizací a neustálé hledání našich srdcí. Ta hvězda totiž zanechává v jejich srdcích otázku: Kde je ten, který se narodil?

Bratři a sestry, cesta víry začíná, když s Boží milostí uděláme místo pro neklid, který nám nedá spát; když si dovolíme klást otázky, když se nespokojíme s klidem svých zvyků, ale vystavíme se výzvám každého dne; když se přestaneme uchovávat v neutrálním prostoru a rozhodneme se obývat nepohodlné prostory života, tvořené vztahy s druhými lidmi, překvapeními, nepředvídanými událostmi, s projekty, které je třeba uskutečnit, sny, které je třeba realizovat, strachem, kterému je třeba čelit, utrpením, které se zarývá do těla. V těchto chvílích se v našich srdcích vynořují ony nezadržitelné otázky, které nás otevírají k hledání Boha: Kde je pro mě štěstí? Kde je plný život, o který usiluji? Kde je ta láska, která nepomíjí, která neochabuje, která se nezlomí ani tváří v tvář slabosti, selhání a zradě? Jaké příležitosti se skrývají v mých krizích a utrpeních?

Ale stává se, že klima, které dýcháme, nám každý den nabízí "sedativa duše", náhražky, které mají uklidnit náš neklid a uhasit tyto otázky: od produktů konzumu po svody rozkoše, od senzačních debat po modloslužbu blahobytu; všechno jako by nám říkalo: moc nepřemýšlej, nech to být, užívej si života! Často se snažíme usadit své srdce v bezpečí pohodlí, ale kdyby to mudrci udělali, nikdy by se s Ježíšem nesetkali. Uklidnit srdce, uklidnit duši, aby už tu nebyl žádný neklid: to je to nebezpečí. Bůh naproti tomu přebývá v našich neklidných otázkách; v nich ho "hledáme, jako noc hledá úsvit... Je v tichu, které nás znepokojuje při pohledu na smrt a konec veškeré lidské velikosti; je v potřebě spravedlnosti a lásky, kterou nosíme v sobě; je svatým tajemstvím, které vychází vstříc touze po zcela Jiném, touze po dokonalé a dovršené spravedlnosti, smíření a míru" (C. M. Martini, Incontro al Signore Risorto. Il cuore dello spirito cristiano, Cinisello Balsamo

2012, 66). To je tedy první místo: neklid otázek. Nebojte se vstoupit do tohoto neklidu otázek: právě tyto cesty nás vedou k Ježíši.

Druhým místem, kde se můžeme setkat s Hospodinem, je riziko cesty. Otázky, a to i duchovní, mohou ve skutečnosti vést k frustraci a opuštěnosti, pokud nás nevedou na správnou cestu, pokud neusměrňují náš vnitřní pohyb k Boží tváři a kráse jeho Slova. Pouť mudrců, mágů, "jejich vnější pout', " řekl Benedikt XVI., "byla výrazem jejich vnitřního putování, vnitřní pouti jejich srdce" (Homilie na Tři krále, 6. ledna 2013). Mágové se totiž nezastaví, aby se podívali na oblohu a rozjímali nad světlem hvězdy, ale vydají se na riskantní cestu, na které nejsou předem zajištěny bezpečné trasy a definované mapy. Chtějí zjistit, kdo je židovský král, kde se narodil a kde ho mohou najít. O to požádají Heroda, který si zase zavolá vůdce lidu a zákoníky, kteří studují Písmo. Mágové jsou na cestě: většina sloves popisujících jejich činnost jsou slovesa pohybu.

To platí i pro naši víru: bez neustálého putování a neustálého dialogu s Hospodinem, bez naslouchání Slovu, bez vytrvalosti nemůže růst. Nestačí mít pár představ o Bohu a pár modliteb, které utišují svědomí; je třeba stát se učedníky, kteří následují Ježíše a jeho evangelium, mluvit s ním o všem v modlitbě, hledat ho v každodenních situacích a ve tvářích našich bratrů a sester. Od Abraháma, který se vydal do neznámé země, až po mágy, kteří se vydali za hvězdou - víra je cesta, víra je pout', víra je příběh odchodů a dalších odchodů. Pamatujme na to: víra neroste, pokud zůstává statická; nemůžeme ji uzavřít do nějaké osobní zbožnosti nebo ji uzavřít do zdí kostelů, ale musíme ji vynášet, žít ji na neustálé cestě k Bohu a k našim bratrům a sestrám. Ptejme se dnes sami sebe: jdu vstříc Pánu života, aby se stal Pánem mého života? Ježíši, kdo jsi pro mě? Kam mě voláš, abych šel, co žádáš od mého života? K jakým rozhodnutím pro druhé mě vyzýváš?

Konečně po neklidu otázek a riziku cesty je třetím místem setkání s Hospodinem zázrak klanění. Na konci dlouhé cesty a namáhavého hledání vstoupili mágové do domu, "spatřili dítě s Marií, jeho matkou, padli na zem a klaněli se mu" (v. 11). To je rozhodující bod: náš neklid, naše otázky, duchovní cesty a praxe víry se musí spojit v klanění se Hospodinu. Tam nacházejí svůj pramenný střed, protože odtud vše pramení, protože je to Bůh, kdo v nás probouzí cítění, jednání a konání. Tam se všechno rodí a vrcholí, protože smyslem všeho není dosáhnout osobního cíle a získat slávu pro sebe, ale setkat se s Bohem a nechat se obejmout jeho láskou, která dává základ naší naději, která nás osvobozuje od zla, která nás otevírá lásce k druhým, která z nás činí lidi schopné budovat spravedlivější a bratrštější svět. Nemá smysl být pastoračně aktivní, pokud nestavíme Ježíše do centra a neklaníme se mu. Tam se učíme stát před Bohem ne proto, abychom ho o něco prosili nebo něco udělali, ale abychom se v tichosti zastavili a odevzdali se jeho lásce, abychom se nechali obejmout a obnovit jeho milosrdenstvím. A my se mnohokrát modlíme, prosíme o různé věci, přemýšlíme... ale obvykle nám chybí modlitba klanění. Ztratili jsme smysl pro klanění, protože jsme ztratili neklid otázek a ztratili jsme odvahu jít vpřed v riziku cesty. Dnes nás Bůh vyzývá, abychom se chovali jako Tři králové: jako Tři králové se pokloňme, odevzdejme se Bohu v úžasu klanění. Klaňme se Bohu, a ne svému egu; klaňme se Bohu, a ne falešným modlám, které nás svádějí lákadlem prestiže a moci, lákadlem falešných zpráv; klaňme se Bohu, abychom se nesklonili před věcmi, které pomíjejí, a před svůdnou, ale prázdnou logikou zla.

Bratři, sestry, otevřeme svá srdce neklidu, vyprošujme si odvahu jít vpřed po cestě a na konci se klanět! Nebojme se, je to cesta mudrců, je to cesta všech svatých v dějinách:

přijměte neklid, vydejte se na cestu a klaňme se. Bratři a sestry, nedovolme, aby v nás vyprchal neklid otázek, nezastavujme svou cestu tím, že se poddáme apatii nebo pohodlnosti, a při setkání s Hospodinem se odevzdejme zázraku klanění. Pak zjistíme, že světlo ozařuje i ty nejtemnější noci: je to Ježíš, zářivá jitřní hvězda, slunce spravedlnosti, milosrdná záře Boha, který miluje každého člověka a každý národ na zemi.

Angelus slavnosti Zjevení Páně

6. ledna 2023

Drazí bratři a sestry, dobrý den a šťastný svátek!

Dnes, na slavnost Zjevení Páně, nám evangelium vypráví o mázích, kteří přišli do Betléma, otevřeli své truhly a nabídli Ježíši zlato, kadidlo a myrhu (srov. Mt 2,11). Tito mágové, mudrci z Východu jsou proslulí svými dary, ale když se zamyslíme nad jejich příběhem, mohli bychom říci, že především tři dary dostali, tři vzácné dary, které se týkají i nás. Dávají zlato, kadidlo a myrhu, ale jaké tři dary dostali?

Prvním darem je dar výzvy. Mudrci ji nepocítili při čtení Písma ani při vidění andělů, ale pocítili ji při studiu hvězd. To nám říká něco důležitého: Bůh nás volá skrze naše největší touhy a přání. Mágové byli překvapeni a znepokojeni novostí hvězdy a vydali se směrem, který neznali. Tito vzdělaní a moudří lidé byli fascinováni spíše tím, co nevěděli, než tím, co už věděli. Měli v sobě otevřenost vůči tomu, co neznali. Cítili se povoláni jít dál, necítili se spokojeni s tím, že zůstávají na místě: ne, byli povoláni jít dál. A to je důležité i pro nás: jsme povoláni k tomu, abychom se nespokojili, abychom hledali Hospodina tím, že vystoupíme ze své zóny pohodlí, půjdeme k němu spolu s ostatními a ponoříme se do reality. Protože Bůh volá každý den, tady a dnes. Bůh nás volá, každého z nás, každý den, volá nás zde a volá nás dnes, volá nás v našem světě.

Tři mágové nám však ukazují i druhý dar: rozlišování. Když vidí, že hledají krále, vydají se do Jeruzaléma, aby si promluvili s králem Herodem, který však touží po moci a chce je využít k odstranění Mesiáše. Mágové však nejsou hlupáci, nenechají se Herodem oklamat. Umí rozlišovat mezi cílem cesty a pokušeními, která na cestě potkávají. Mohli tam zůstat, na Herodově dvoře, mít klid: ale ne, jdou dál. Opouštějí Herodův palác a na Boží pokyn se už tudy nevrátí, ale vrátí se jinou cestou (srov. v. 12). Jak je důležité, bratři a sestry, umět rozlišit cíl života od pokušení na cestě! Cíl života je jedna věc, pokušení na cestě je věc druhá. Je třeba umět se zříci toho, co je lákavé, ale vede na špatnou cestu, abychom pochopili a zvolili Boží cesty! Rozlišování je velký dar a nikdy se nesmíme unavit prosit o něj v modlitbě. Prosme o tuto milost! Pane, dej nám schopnost rozlišovat dobré od špatného, lepší od méně dobrého.

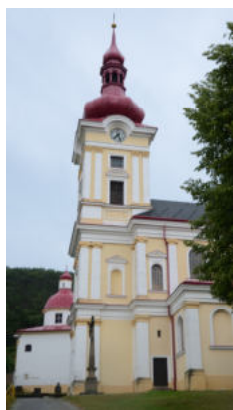
Nakonec nám mudrci vyprávějí o třetím daru: o překvapení. Co najdou tito muži s vysokým společenským postavením po dlouhé cestě? Dítě s matkou (srov. v. 11): scéna jistě milá, ale nikoli ohromující! Nevidí anděly jako pastýři, ale setkávají se s Bohem v chudobě. Možná očekávali mocného a zázračného Mesiáše a našli dítě. Přesto si nemyslí, že by se mýlili, vědí, jak ho poznat. Přijímají Boží překvapení a prožívají setkání s ním v úžasu, klaní se mu: v malosti poznávají Boží tvář. Lidsky máme všichni sklon hledat

velikost, ale je darem umět ji skutečně najít: umět najít velikost v malosti, kterou Bůh tak miluje. Protože tak se setkáváme s Hospodinem: v pokoře, v tichu, v klanění, v maličkých a v chudých.

Bratři a sestry, všichni jsme povoláni - první dar je povolání - všichni jsme povoláni Ježíšem, všichni můžeme rozlišovat - to je druhý dar, rozlišování, rozlišování jeho přítomnosti, všichni můžeme zažívat jeho překvapení - třetí dar je překvapení. Dnes by bylo hezké vzpomenout si na tyto dary: na volání, rozlišování a překvapení, na tyto dary, které jsme již obdrželi: vzpomenout si na to, kdy jsme ve svém životě cítili Boží volání; nebo na to, kdy se nám možná po velkém úsilí podařilo rozeznat jeho hlas; nebo opět na nezapomenutelné překvapení, které nám dal a které nás zaujalo. Kéž nám Panna Maria pomůže nezapomínat na dary, které jsme dostali, a vážit si jich.

**FARNOST EUCHARISTII, MODLITBOU, DOBROČINNOSTÍ ŽIJE.
PROSÍM S VDĚČNOSTÍ - PAMATUJTE DAREM NA ŽIVOT SVÉ FARNOSTI:**

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST PUSTIMĚŘ:
číslo účtu: 1560129309/0800**

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST DRYVICE:
číslo účtu: 1560130369/0800**

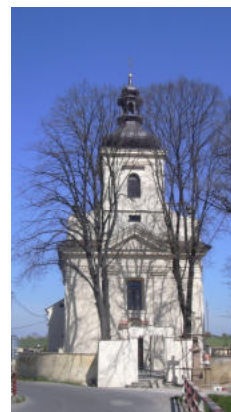
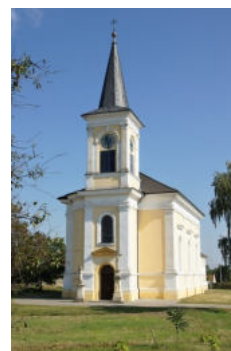
**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST PODIVICE:
číslo účtu: 1560131329/0800**

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST TOPOLANY:
číslo účtu: 1560196309/0800**

**SVŮJ DAR NAVÍC MŮŽETE ODEPSAT Z DANÍ!
POŽADAVEK NA POTVRZENÍ PRO ODPIS ZAŠLETE NA EMAIL:
josef.benicek@seznam.cz**

PÁN BŮH ZAPLAŤ ZA KAŽDÝ VÁŠ DAR A ŽEHNEJ VÁM.

PRAVIDELNÁ MĚSÍČNÍ SBÍRKA (1. 1. 2023)

PUSTIMĚŘ: 2.300,-Kč; DRYVICE: 2.300,-Kč; PODIVICE: 2.200,-Kč; TOPOLANY: 2.200,-Kč
Pán Bůh zaplať vám všem, kdo pamatujete na potřeby své farnosti!

Joseph Ratzinger - Benedikt XVI.

Ježíšovo dětství

Konečně mohu vložit do rukou čtenáře dlouho slíbenou knížku o vyprávěních o Ježíšově dětství. Nejedná se o třetí díl, ale o jistý druh malé „vstupní haly“ ke dvěma předcházejícím dílům o postavě a poselství Ježíše z Nazareta. V dialogu s exegety minulosti i přítomnosti jsem se tu snažil vyložit to, co Matouš a Lukáš vyprávějí na začátku svých evangelií o Ježíšově dětství.

Správný výklad, jak jsem přesvědčen, vyžaduje dva kroky. Na jedné straně je třeba se ptát, co chtěli jednotliví autoři svým textem říci ve svém historickém okamžiku – to je historická složka exegeze. Ovšem nestačí nechat text v minulosti, a tak ho zaarchivovat mezi události, které se odehrály kdysi dávno. Druhá otázka správného exegety musí být: je to, co bylo řečeno, pravda? Týká se mě? A pokud se mne týká, jakým způsobem? Tváří v tvář textu, jakým je ten biblický, jehož posledním a nejhlubším autorem je podle naší víry sám Bůh, otázka vztahu minulosti a přítomnosti je nezbytnou součástí samotného výkladu. Vážnost historického bádání se tím nesnižuje, ale rozšiřuje.

V tomto smyslu jsem se snažil vstoupit do dialogu s texty. Jsem si tím dobře vědom, že tento rozhovor v proplétání minulosti, přítomnosti a budoucnosti nemůže být nikdy dokončen, a že každý výklad zaostává vzhledem k vznešenosti biblického textu. Věřím, že knížka, i přes své meze, dokáže pomoci mnoha lidem na jejich cestě k Ježíši a s Ježíšem.

*Castel Gandolfo, o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie
15. srpna 2012
Joseph Ratzinger – Benedikt XVI.*

1.

„ODKUD JSI“

(Jan 19,9)

Otázka na Ježíšův původ jako otázka na jeho bytí a poslání

Uprostřed výslechu Ježíše klade Pilát obžalovanému znenadání otázku: „Odkud jsi?“ Žalobci zdramatizovali svou žádost, aby Ježíš byl odsouzen k smrti, když prohlásili, že tento Ježíš se dělal Božím Synem – což byl zločin, který Zákon trestal smrtí. Racionalistický římský soudce, který už vyjádřil svůj skepticismus tváří v tvář otázce stran pravdy (srv. Jan 18,38), mohl toto tvrzení obžalovaného považovat za směšné. Přesto se polekal. Obžalovaný už předtím prohlásil, že je král; upřesnil však, že jeho království není „odtud“ (Jan 18,36). Potom zmínil tajemné „odkud“ a „proč“, když řekl: „Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě“ (Jan 18,37).

To vše se muselo římskému soudci zdát blouzněním. Přesto se nedokázal odtrhnout od tajemného dojmu, jenž zanechal tento člověk, který byl jiný než ostatní, které znal a kteří bojovali proti římské nadvládě a za nastolení Izraelského království. Římský soudce se ptá na Ježíšův původ, aby pochopil kým skutečně je a o co usiluje.

Otázka na Ježíšovo „odkud“, coby otázka na jeho niterný původ a tedy na jeho skutečnou přirozenost, vyvstává rovněž na dalších významných místech Janova evangelia a stejně tak je důležitá i v synoptických evangeliích. U Jana, stejně jako u synoptiků, se nachází pod divným paradoxem. Na jedné straně proti Ježíšovi a jeho domnělému poslání vypovídá skutečnost, že se přesně ví o jeho původu: nepochází z nebe, od „Otce“, „shůry“, jak tvrdí (Jan 8,23). Nikoli: „Známe jeho otce i matku! Jak tedy může říkat: „Sestoupil jsem z nebe?“ (Jan 6,42).

Synoptici referují o jedné velmi podobné diskuzi v synagóze v Nazaretě, v Ježíšově domovině. Ježíš vykládal slova Písma svatého způsobem nikoli obvyklým, nýbrž s autoritou, která přesahovala meze jakéhokoli výkladu, vztahoval je na sebe a na své poslání (srv. Lk 4,21). Posluchači – zcela pochopitelně – žasli nad tímto vztahem s Písmem, nad nárokem,

Poutníci v synagoze v Nazaretě
Peregrinatio Ad Fontes Salutis, Nazaret, Izrael, 27.2.2013.

že On sám je niterným odkazem a klíčem k výkladu svatých slov. Údiv se změnil v opozici: „Copak to není ten tesař, Mariin syn a příbuzný Jakubův a Josefův, Judův a Šimonův? A nežijí jeho příbuzné tady mezi námi?“ A bylo jim to kamenem úrazu“ (Mk 6,3).

Velmi dobře se právě ví, kdo Ježíš je a odkud pochází: je jedním z ostatních. Je stejný jako my. Jeho nárok nemůže být než domýšlivost. K tomu pak přistupuje skutečnost, že Nazaret nebyl místem, k němuž by takový příslib existoval. Jan vypráví, že Filip říká Natanaelovi: „Našli jsme toho, o kterém psal Mojžíš v Zákoně a proroci! Je to Ježíš, syn Josefův z Nazareta“. Natanaelova odpověď je dobře známá: „Může z Nazareta vzejít něco dobrého?“ (Jan 1,45ss). Normálnost Ježíše, místního řemeslníka, se nezdá, že by zahalovala jakékoli tajemství. Jeho původ ukazuje, že je rovný všem ostatním.

Existuje však také opačný argument proti Ježíšově autoritě, a konkrétně v diskuzi o uzdraveném „slepce od narození“, který nabyl zraku: „My víme, že k Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomhle (Ježíšovi) však nevíme odkud je“ (Jan 9,29).

Něco velmi podobného vyslovili i Nazareťané po řeči v synagóze, předtím, než Ježíše vyloučili jako známého a jim podobného: „Kde se to u něho vzalo? Jaká to moudrost mu byla dána! A takové zázraky se dějí jeho rukama? (Mk 6,2). Stejně i tady zaznívá otázka: „Odkud je?“ – i když je krátce nato vyřešena odkazem na jeho příbuzné.

Ježíšův původ je současně známý i neznámý. Je zdánlivě snadný k vysvětlení, a přesto ani tak není pojednán vyčerpávajícím způsobem. U Cézareje Filipovy se Ježíš zeptá svých učedníků: „Za koho mě lidé pokládají? ... a za koho mě pokládáte vy?“ (Mk 8,27ss). Kdo je Ježíš? Odkud přichází? Tyto dvě otázky jdou nerozlučně ruku v ruce.

Odpovědět na tyto otázky je cílem čtyř evangelií. Byla napsána právě proto, aby na ně dala odpověď. Když Matouš začíná své evangelium Ježíšovým rodokmenem, chce ihned postavit do správného světla otázku po Ježíšově původu; rodokmen je jakoby titulem celého evangelia. Lukáš naopak umístil Ježíšův rodokmen na začátek jeho veřejného působení, téměř jako veřejné představení Ježíše, aby tak různými akcenty odpověděl na tutéž otázku, a tak předeslal to, co pak rozvine v celém evangeliu.

Zkusme nyní lépe pochopit podstatný záměr obou rodokmenů.

Pro pochopení Ježíšova „odkud“ jsou pro Matouše určující dvě jména: Abrahám a David.

Abrahámem - po rozptýlení lidstva v důsledku stavby Babylónské věže, - začínají dějiny příslibu. Abrahám předem odkazuje na to, co má přijít. Je poutníkem nejen ze země svého původu do Země zaslíbené, ale i poutníkem ubírajícím se z přítomnosti vstříc budoucnosti. Celý jeho život odkazuje kupředu, je dynamikou kráčení po cestě toho, co má přijít. *List Židům* jej proto právem představuje jako poutníka víry na základě příslibu: „Čekal totiž na město s pevnými základy, které sám Bůh vystaví a založí“ (Žid 11,10). Příklad daný Abrahámovi se vztahuje především na jeho potomka, ale jde dál: „V něm budou požehnána všechna pokolení země“ (Gen 18,18). Takto v celých dějinách, které začínají Abrahámem a směřují k Ježíši, je pohled upřen na celek: skrze Abraháma má přijít požehnání pro všechny.

Tedy už od počátku rodokmenu se pohled upírá k závěru evangelia, kde Zmrtvýchvstálý říká svým apoštolům: „Získejte za učedníky všechny národy“ (Mt 28,19). V jednotlivých dějinách, jak je představuje rodokmen, je však už od začátku přítomno tíhnutí k plnosti; univerzalita Ježíšova poslání je obsažena v jeho „odkud“.

Poutníci u sochy krále Davida
Peregrinatio Ad Fontes Salutis, Jeruzalém, Izrael, 1.3.2013.

Struktura rodokmenu a dějin, které podává, je ovšem zcela určována postavou Davida, onoho krále, jemuž byl dán příslib věčného království: „Tvůj trůn bude pevný navždy“ (2Sam 7,16). Rodokmen, který předkládá Matouš, je vytvořen na základě tohoto příslibu. Je strukturován do tří skupin po čtrnácti generacích, nejprve vychází od Abraháma po Davida, pak sestupuje od Šalomouna až po babylonské vyhnanství a poté znovu

vystupuje až k Ježíši, v němž příslib dosahuje svého cíle. Objevuje se král, který bude vládnout navždy – ovšem naprosto jiný, než jak si ho představovali po vzoru Davida.

Toto členění se jeví mnohem jasnějším, máme-li na zřeteli, že hebrejská písmena Davidova jména dávají číselnou hodnotu 14 a tak, vycházejí rovněž ze symbolu čísel, David - jeho jméno a příslib charakterizují cestu od Abraháma až k Ježíši. Na základě toho lze říci, že rodokmen se svými třemi skupinami po čtrnácti generacích je skutečným evangeliem Krista Krále: celé dějiny vzhlížejí k Němu, jehož trůn bude pevný navždy.

Rodokmen u Matouše je genealogii lidí, v níž jsou ovšem před Marií, kterou rodokmen vrcholí, zmíněny čtyři ženy: Tamar, Rahab, Rut a „manželka Uriášova“. Proč se tyto ženy objevují v rodokmenu? Podle jakého kritéria byly vybrány?

Říká se, že všechny čtyři byly hříšnice. Jejich zmínka by tak znamenala, že Ježíš vzal na sebe hříchy a s nimi hřích světa, a že jeho poslání je ospravedlnění hříšníků. To však nemohlo

Eucharistie u hrobu sv. Matouše, apoštola a evangelisty v kryptě katedrály v Salernu. *Iter ad christianae religionis divitias in Italia quae ad fidem amoremque Christi nos promovent, Salerno, Itálie, 2.7.2016.*

být při výběru určujícím aspektem, především proto, že jej nelze aplikovat na všechny čtyři. Významnější je skutečnost, že žádná z těchto žen nebyla Židovkou. Díky nim tedy vstupuje do Ježíšova rodokmenu svět pohanů – stává se zjevným jeho poslání k Židům i k pohanům.

Rodokmen však především končí ženou: Marii, která je ve skutečnosti novým počátkem a celý rodokmen relativizuje. Tento rodokmen postupoval všemi generacemi podle schématu: „Abrahám zplodil Izáka, ...“. Ale na konci se objevuje něco docela odlišného. U Ježíše se už nemluví o plození, ale praví se: „Jakub zplodil Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš, nazývaný Kristus“ (Mt 1,16). V následujícím vyprávění o Ježíšově narození, nám Matouš říká, že Josef nebyl Ježíšovým otcem a že chtěl Marii tajně propustit z důvodu domnělého cizoložství. A tehdy mu bylo řečeno: „Co v ní bylo počato je z Ducha svatého“ (Mt 1,20). Tato poslední věta tak dává nový směr celému rodokmenu. Maria je novým začátkem. Její dítě nepochází od žádného muže, ale je novým stvořením, bylo počato z Ducha svatého.

„Josefe, synu Davidův, neboj se vzít k sobě svou manželku Marii, neboť co v ní bylo počato je z Ducha svatého“.

Freska v chrámu sv. Rodiny v Nazaretě.

Peregrinatio ad Fontes Salutis, Nazaret, Izrael, 27.2.2013.

Rodokmen je významný: Josef je podle práva Ježíšovým otcem. Díky němu přísluší podle Zákona, „právně“ k rodu Davidovu. Přesto přichází odjinud, „shůry“ – od samotného Boha. Tajemství onoho „odkud“, dvojího původu, nám jde vstříc velmi konkrétním způsobem: jeho původ je určitelný, a přesto je tajemstvím. Jedině Bůh je ve vlastním smyslu jeho „Otcem“. Rodokmen lidí má svůj význam vzhledem k dějinám světa. Přesto však na konci je Maria, pokorná nazaretská panna, ta, v níž dochází k novému začátku, znovu začíná novým způsobem bytí lidské osoby.

Ted' se ještě podíváme na rodokmen v *Lukášově evangeliu* (srv. 3,23-38). Překvapují různé odlišnosti ve srovnání s posloupností předků u svatého Matouše.

Již jsme zmínili, že rodokmen tu uvádí Ježíšův veřejný život, potvrzuje ho - abychom tak řekli – v jeho veřejném poslání; Matouš naopak představuje rodokmen jako skutečný a vlastní začátek evangelia, přechází od něj k vyprávění o Ježíšově početí a narození a rozvíjí otázku onoho „odkud“ v jejím dvojím významu.

Dále pak překvapuje, že Matouš a Lukáš se shodují jen v několika mála jménech, dokonce nemají společné ani jméno Josefova otce. Jak si to vysvětlit? Odhlédneme-li od prvků vzatých ze Starého zákona, oba dva autoři pracovali s tradicemi, jejichž zdroje nejsme s to rekonstruovat. Považuji jednoduše za zbytečné rozvíjet v tomto ohledu hypotézy. U obou evangelistů to totiž nejsou jednotlivá jména, na kterých záleží, nýbrž symbolická struktura, v níž se objevuje v dějinách Ježíš: jeho bytí, navazující na historické cesty příslibu a *nový začátek*, který paradoxně, spolu s *pokračováním* historického Božího jednání, charakterizuje Ježíšův původ.

Další rozdíl spočívá ve skutečnosti, že Lukáš nepostupuje jako Matouš, který vychází od počátků – od kořene – až k přítomnosti, k vrcholu „stromu“, ale opačně, sestupuje od „vrcholu“ Ježíše ke kořenům, aby nakonec ukázal, že poslední kořen se nenachází v hlubinách, nýbrž na „výšině“ – je to Bůh, který stojí na počátku lidské bytosti. Enós byl „syn Sétův, syn Adamův, syn Boží“ (*Lk 3,38*).

Matouš i Lukáš mají společné to, že rodokmen se přerušuje a odděluje Josefem: „Když Ježíš začínal působit, bylo mu asi třicet let a byl – jak se myslelo – syn Josefův“ (*Lk 3,23*). Lukáš nám říká, že právně byl synem Josefovým. Jaký byl jeho skutečný původ popsal už předtím v prvních dvou kapitolách svého evangelia.

Zatímco Matouš dává svému rodokmenu třemi sériemi po čtrnácti generacích jasnou teologicko-symbolickou strukturu, Lukáš uvádí svých šestasedmdesát jmen bez jakéhokoli navenek znatelného členění. I tady lze nicméně rozeznat symbolickou strukturu historického času: rodokmen obsahuje jedenáctkrát sedm prvků. Lukáš asi znal apokalyptické schéma, které rozčleňuje všeobecné dějiny do dvanácti období a vposledku se skládá z jedenáctkrát sedmi generací. Takto by zde šlo o velmi diskrétní zdůraznění skutečnosti, že s Ježíšem nastala „plnost časů“; že s Ním začíná rozhodující epocha všeobecných dějin. On je novým Adamem, který znovu přichází „od Boha“, a to radikálnějším způsobem než ten první; neexistuje jen díky Božímu dechu, ale je opravdu jeho „Syn“. Jestliže u Matouše charakterizuje symbolickou strukturu času příslib daný Davidovi, Lukáš – tím, že sestupuje až k Adamovi – chce ukázat, že v Ježíši lidstvo znovu začíná. Rodokmen je vyjádřením příslibu, který se týká celého lidstva.

V tomto kontextu zasluhuje zmínky ještě jeden výklad Lukášova rodokmenu; nacházíme ho u svatého Ireneje. Tento četl v jeho textu nikoli šestasedmdesát, nýbrž dvaasedmdesát jmen. Dvaasedmdesát (či sedmdesát) byl počet národů světa – převzatý z *Ex 1,5*, počet, který se objevuje v Lukášově tradici v případě dvaasedmdesáti učedníků (či sedmdesáti), které Ježíš postavil vedle dvanácti apoštolů. Irenej píše: „Proto Lukáš ukazuje, že rodokmen, který od Pánova početí jde zpátky až k Adamovi, obsahuje dvaasedmdesát generací. Spojuje konec s počátkem a dává pochopit, že Ježíš v sobě zahrnuje všechna pokolení vycházejí od Adama, která se, počínaje Adamem, rozptýlila a všechny jazyky, ba celé lidstvo jako takové. Proto byl Adam označen Pavlem za „protějšek“ Toho, který má přijít“ (*Adv. Haer. III. 22,3*).

I když se v originálním Lukášově textu neobjevuje na tomto místě symbolizmus čísla sedmdesát, na němž se zakládá exegeze sv. Ireneje, je nicméně v těchto slovech správně pochopen pravý záměr Lukášova rodokmenu. Ježíš v sobě zahrnuje celé lidstvo, celé dějiny lidstva, a dává jim nový, rozhodující obrat k novému bytí lidské osoby.

Evangelista Jan, který nechává opakovaně prosvítat otázce o Ježíšově původu, nepředslal svému evangeliu žádný rodokmen, ale v Prologu výslovně a velkolepým způsobem představil odpověď stran onoho „odkud“. Současně odpověď na otázku po Ježíšově původu rozšířil, když z ní definici křesťanského života; vycházejí z Ježíšova „odkud“ definoval identitu těch, kdo jsou jeho.

„Na počátku bylo Slovo, a to Slovo bylo u Boha a to Slovo byl Bůh ... A Slovo se stalo tělem a zbudovalo si stánek uprostřed nás“ (1,1-14). Člověk Ježíš je „utábořením“ Slova, věčného božského Logu v tomto světě. Ježíšovo „tělo“, jeho lidská existence, je „stanem“ Slova: odkaz na posvátný stan putujícího Izraele je zřejmý. Ježíš je takřka stanem setkání – je zcela reálně tím, čeho stan a následně chrám mohli být jen předobrazem. Ježíšův původ,

jeho „odkud“, je samotným „počátkem“, prvotní příčinou z níž všechno vychází; „světlem“, jež činí svět vesmírem. On přichází od Boha. On je Bůh. Tento „počátek“, jenž k nám přišel, slavnostně zahajuje – coby počátek – nový způsob bytí lidí. „Těm, kdo ho přijali dal moc stát se Božími dětmi: těm, kdo věří v jeho jméno, kdo se zrodili ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, nýbrž z Boha“ (1,12s).

Část rukopisné tradice čte tuto větu nikoli v množném, nýbrž v jednotném čísle: „Ten, kdo se nezrodil z krve ...“. Takto by věta byla jasným odkazem na Ježíšovo panenské početí a narození. Ježíšovo bytí z Boha, ve smyslu tradice, jak je zaznamenána u Matouše i Lukáše, by tak bylo znovu konkrétně potvrzeno. Je to však pouze podružný výklad; autentický text evangelia tu mluví velmi jasně o těch, kteří věří v Kristovo jméno a proto dostávají nový původ. Nicméně, spjatost s vyznáním Ježíšova narození z Panny Marie je nepopíratelně přítomná: kdo věří v Ježíše, vstupuje skrze víru do Ježíšova osobního a nového počátku, dostává tento počátek jako svůj vlastní původ. Sami o sobě se všichni tito věřící hlavně „narodili z krve a z vůle muže“. Víra jim však dává nové zrození: vstupují do původu Ježíše Krista, který se nyní stává jejich vlastním původem. V Kristově síle, skrze víru v Něho, jsou nyní zrozeni z Boha.

Tak Jan shrnul nejhlubší význam rodokmenů a naučil nás rozumět jim také jako výkladu našeho vlastního původu, našeho pravého „rodokmenu“. Stejně jako rodokmeny se nakonec přerušují, protože Ježíš nebyl zrozen z Josefa, nýbrž velmi reálně se narodil z Marie Panny skrze Ducha svatého, tak to platí nyní i pro nás: náš pravý „rodokmen“ je víra v Ježíše, který nám dává nový původ, dává nám zrodit se „z Boha“.

Obnova křestních slibů u Jordánu, na místě, kde Jan křtil, *Peregrinatio ad Fontes Salutis*, Qasr al-Yahud, Izrael, 28.2.2013.

2.

ZVĚSTOVÁNÍ NAROZENÍ JANA KŘTITELE A NAROZENÍ JEŽÍŠE

1. Literární povaha textů

Všechna čtyři evangelia kladou na začátek Ježíšovy činnosti postavu Jana Křtitele a představují ho jako jeho předchůdce. Svatý Lukáš přemístil vztah mezi těmito dvěma postavami a jejich jednotlivými poslánými nazpátek a zasadil ho do vyprávění o jejich dětství. Jan a Ježíš jsou už při početí a narození vsazeni do vzájemného vztahu.

Dříve, než se zaměříme na obsah textů, je nezbytná krátká zmínka o jejich literární povaze. U Matouše, stejně jako u Lukáše, jsou události Ježíšova dětství velmi úzce spjaty, i když odlišným způsobem, se slovy Starého zákona. Matouš pokaždé pro čtenáře ospravedlňuje souvislost s odpovídajícími starozákonními citacemi. Lukáš mluví o událostech slovy Starého zákona; se zmínkami, které v jednotlivých případech mohou být často jakoby okrajové a ne vždy jsou jako takové dokumentovatelné, ale jako celek nezaměnitelně vytvářejí předivo textů.

Zdá se, že u Lukáše tomu bylo na základě hebrejského textu. V každém případě, veškerý popis se vyznačuje semitizmy, které pro něj obecně nejsou typické. Usilovalo se o pochopení povahy těchto dvou kapitol, Lukáš 1-2, vycházejí z antického hebrejského literárního druhu a mluví se o *haggadickém midraši*, tedy o výkladu Písma během vyprávění. Literární podobnost je evidentní. Je nicméně jasné, že Lukášovo vyprávění o dětství nespadá do antického judaizmu, ale právě do starověkého křesťanství.

Je tu něco víc: vyprávějí se tu dějiny, které vykládají Písmo a naopak, to, co Písmo chtělo na mnoha místech říci, se stává viditelným až nyní, díky těmto novým dějinám. Je to vyprávění, které se zcela rodí ze Slova a právě proto dává Slovu jeho plný význam, který předtím nebyl ještě rozeznatelný. Dějiny zde vyprávěné nejsou prostou ilustrací dávných slov, nýbrž skutečností, na kterou slova čekala. Tato nebyla v pouhých slovech poznatelná, ale slova dosahují svého plného významu skrze událost, v níž se stanou skutečností.

Je-li tomu tak, pak se můžeme ptát: odkud Matouš a Lukáš znají dějiny, které vyprávějí? Jaké jsou jejich prameny? Joachim Gnilka v tomto ohledu oprávněně říká, že jde evidentně o rodinné tradice. Lukáš se tu a tam odvolává na skutečnost, že samotná Maria, Ježíšova Matka, byla jedním z jeho pramenů, a činí tak zvláště když v 2,51 říká, že „jeho matka to všechno uchovávala ve svém srdci“ (srv. také 2,19). Jedině ona mohla popsat událost zvěstování, která neměla lidských svědků.

Moderní „kritická“ exegeze dá přirozeně na srozuměnou, že propojení tohoto druhu chápe spíše jako prostoduchá. Ale proč by taková tradice, uchovávaná a současně teologicky formovaná v nejužším kruhu nemohla být? Proč by si Lukáš vymýšlel konstatování o uchování slov a událostí v Mariině srdci, pokud by pro to nebyl žádný konkrétní odkaz? Proč by mluvit o jejím „rozvažování“ nad slovy (2,19; srv. 1,29), pokud by se o tom nic nevědělo?

Dodal bych, že stejně tak i pozdější objevení se zvláště mariánských tradic nachází své vysvětlení v diskrétnosti Matky a kruhů kolem ní: posvátné události „úsvitu“ jejího života se nemohly stát veřejnou tradicí, dokud ona sama ještě žila.

Shrňme: Matouš a Lukáš – každý sobě vlastním způsobem - chtěli nejen povyprávět „příběhy“, nýbrž vypsát dějiny, skutečné dějiny které se odehrály, samozřejmě dějiny vykládané a chápané na základě Božího Slova. To také znamená, že neměli v úmyslu vyprávět vyčerpávajícím způsobem, ale zmínit to, co se ve světle Slova a pro rodící se komunitu víry jevílo důležitým. Vyprávění o dětství jsou vykládanými dějinami a na základě tohoto výkladu napsanými a zhuštěnými.

Mezi interpretujícím Božím slovem a interpretujícími dějinami existuje vzájemný vztah: Boží slovo učí, že události obsahují „dějiny spásy“, které se týkají všech. Samotné události však ze své strany odhalují Boží Slovo a dávají nyní poznat skutečnost, která se skrývá v jednotlivých textech.

Poutnice u sochy Zachariáše v Ain Karem, rodišti sv. Jana Křtitele
Peregrinatio Ad Fontes Salutis, Izrael, 2. března 2013.

Právě ve Starém zákoně jsou slova, která dosud zůstávají takříkajíc bez majitele. Marius Reiser v této souvislosti upozorňuje na *Izaiáše 53*. Text se mohl vztahovat na tu či onu osobu, kupříkladu na Jeremiáše, ale na pravého protagonistu textů je třeba ještě čekat. Teprve potom, až se ukáže, nabývá slovo svého plného významu. Uvidíme, že něco podobného platí pro *Izaiáše 7,14*. Verš patří k oněm slovům, která v dané chvíli zatím čekají na postavu, o které mluví.

Historiografie počátků křesťanství spočívá právě i v tom, že těmto slovům „v očekávání“ přičleňuje jejich protagonistu. Z tohoto vzájemného vztahu mezi slovem „v očekávání“ a poznáním jeho protagonisty, který se konečně ukázal, se rozvinula typicky křesťanská exegeze, která je nová a přece zůstává naprosto věrná původnímu slovu Písma.

2. Zvěstování Janova narození

Po těchto zásadních úvahách nadešel čas naslouchání samotným textům. Stojíme před dvěma výpravnými skupinami s odlišnými charakteristikami a přece velice si navzájem podobnými: zvěst o narození a dětství Jana Křtitele a zvěst o narození Ježíše, jako Mesiáše, z Marie.

Janovy dějiny jsou zvláště hluboce zakořeněny ve Starém zákoně. Zachariáš je kněz Abiášovy kněžské třídy. Stejně tak má kněžský původ jeho manželka Alžběta: pochází z Áronova rodu (srv. *Lk* 1,5). Podle starozákonního práva byla služba kněží spjata s příslušností k rodům synů Árona a Leviho. Jan Křtitel je tedy kněz. V něm kněžství Staré smlouvy směřuje k Ježíši; stává se odkazem na Ježíše, ohlašováním jeho poslání.

Připadá mi významné, že celé kněžství Starého smlouvy se stává v Janovi

proroctvím o Ježíši, a tak – svým velkým teologicko-duchovním vrcholem, *118. žalmem* – odkazuje na Něj a vstupuje do přináležitosti k tomu, co je mu vlastní. Jestliže se jednostranně zdůrazňuje kontrast mezi starozákonním obětním kultem a duchovním kultem Nové smlouvy (srv. *Řím* 12,1), ztrácí se ze zřetele tato linie, stejně jako vnitřní dynamika starozákonního kněžství, která nejen v Janovi, ale už ve vývoji kněžské spirituality, zdůrazněné *118. žalmem*, je cestou k Ježíši Kristu.

Stejným směrem vnitřní jednoty dvou

"TADY SE NARODIL PŘEDCHŮDCE PÁNĚ".

Peregrinatio Ad Fontes Salutis, Izrael, 2. března 2013.

Zákonů se ubírá i charakterizace Zachariáše a Alžběty v následujícím verši *Lukášova evangelia* (1,6). O obou se říká, že „byli spravedliví před Bohem a žili bezúhonně podle všech přikázání a nařízení Páně“. U příležitosti setkání s postavou svatého Josefa se blížeji zamyslíme nad atributem „spravedlivý“, ve kterém je obsažena celá spiritualita Staré smlouvy. „Spravedliví“ jsou lidé, kteří niterně prožívají ustanovení

Zákona, jsou to lidé, kteří svou spravedlností podle zjevené Boží vůle, pokračují na své cestě a vytvářejí prostor pro nové Pánovo jednání. Stará a Nová smlouva se v nich vzájemně prolínají, spojují, aby vytvořily jediné dějiny Boha s lidmi.

Zachariáš vstupuje do chrámu, do posvátného prostoru, zatímco lid zůstává venku a modlí se. Je to v hodinu večerní oběti, během níž klade na rozžhavené uhlí kadidlo. Vůně kadidla, vystupující vzhůru, je symbolem modlitby: „Má modlitba ať je před tebou jako kadidlo, mé zvednuté dlaně jako večerní oběť“, říká *žalm* 141,2. Apokalypsa popisuje nebeskou liturgii takto: ty čtyři živé bytosti a oněch čtyřiaadvacet starců, drželi „každý citeru a zlatou misku plnou kadidla: to jsou modlitby věřících“ (5,8). V této hodině, kdy se pojí nebeská a pozemská liturgie, zjevuje se Zachariášovi „anděl Páně“, jehož jméno není v tuto chvíli ještě zmíněno. Stojí zpříma na „pravé straně kadidlového oltáře“ (*Lk* 1,11). Erik Peterson popisuje situaci takto: „Byla to jižní strana oltáře. Anděl stojí mezi oltářem a sedmiramenným svícem. Na levé straně oltáře, té severní, byl stůl s obětními chleby“ (*Lukasevangelium*, str. 22).

Místo a hodina jsou posvátnými: nový krok dějin spásy je zcela začleněn do nařízení Boží smlouvy na Sinaji. Tato novost začíná v samotném chrámu, během jeho liturgie: nesmírně silně se ukazuje vnitřní kontinuita Božích dějin s lidmi. Odpovídá to závěru Lukášova evangelia, kde Pán, ve chvíli svého nanebevstoupení, přikazuje učedníkům, aby se vrátili do Jeruzaléma, *tam* přijali dar Ducha svatého a *odtud* nesli evangelium do světa (srv. *Lk* 24,49-53).

Současně však musíme vidět rozdíl mezi zvěstí o narození Křtitele Zachariáši a zvěstí o narození Ježíše Marii. Zachariáš, otec Jana Křtitele, je kněz a dostává poselství v chrámu, během jeho liturgie. Mariin původ není zmiňován. K ní byl anděl Gabriel poslán od Boha. Vstupuje do jejího domku v Nazaretě, městečku, které je Písmu svatému neznámé; do domku, který si jistě musíme představit jako velmi skromný a prostý. Větší kontrast mezi oběma scénami ani nemohl být: na jedné straně kněz – chrám – liturgie, na druhé – neznámá mladá žena – maličké neznámé městečko – neznámý soukromý domek. Znamením Nové smlouvy je pokora, skrytost: znamení hořčičného zrnka. Boží Syn přichází v pokoře. Obojí jde ruku v ruce: hluboká kontinuita v dějinách Božího jednání a novost skrytého hořčičného zrnka.

Vraťme se k Zachariášovi a k ohlášení poselství narození Jana Křtitele. K příslibu dochází v kontextu Staré smlouvy nejen pokud jde o prostředí; všechno, co tu je řečeno a co se tu odehrává, je prodchnuto slovy Písma svatého, jak jsme před chvílí zmínili. Jen prostřednictvím nových událostí nabývají slova svého plného významu, a naopak události mají trvalý význam, poněvadž se rodí ze Slova, jsou naplněným Slovem. Dvě skupiny starozákonních textů tu vzájemně harmonují v nové jednotě.

Jsou to především dějiny spjaté s příslibem syna zrozeného z neplodných rodičů, který se právě takto objeví jako darovaný samotným Bohem. Vzpomeňme především na ohlášení narození Izáka, dědice příslibu, který Bůh dal darem Abrahámovi: „Hospodin řekl: „Vrátím se k tobě napřesrok v tento čas a tvá žena Sára bude mít syna“ ... Abrahám a Sára byli už staří, pokročilí v letech; u Sáry už přestalo to, k čemu u žen pravidelně dochází. Tehdy se Sára v nitru smála ... Hospodin řekl Abrahámovi: „Pročpak se Sára směje? ... Což je Hospodinu něco nemožné?“ (*Gen* 18,10-14). Velmi podobné je také

vyprávění o narození Samuela. Jeho matka Anna, byla neplodná. Po její vroucí modlitbě jí kněz Heli slibuje, že Bůh její prosbu vyslyšel. Otěhotní a svého syna Samuela zasvěcuje Bohu (srv. *ISam* 1). Jan tedy stojí ve velké linii těch, kdo se narodili neplodným rodičům díky zázračnému zákroku ze strany toho Boha, kterému nic není nemožné. Protože zvláštním způsobem pochází od Boha, patří zcela Boha, a na druhé straně právě proto je zcela k dispozici lidem, aby je přivedl k Bohu.

Jestliže se o Janovi říká: „Nebude pít víno ani opojné nápoje“ (*Lk* 1,15), je tím rovněž začleněn do kněžské tradice. „Pro kněze zasvěcené Bohu platí tato norma: „Ty ani tvoji synové s tebou nesmíte pít víno nebo opojný nápoj, když budete vcházet do stanu setkávání, abyste nezemřeli. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení (*Lv* 10,9)“ (Stöger, *Das Evangelium nach Lukas*, str. 31). Jan, který „bude plný Ducha svatého už od mateřského lůna“ (*Lk* 1,14) žije takřka stále „ve stanu setkávání“, je knězem nejen v určitých chvílích, ale plností své existence a tím ohlašuje nové kněžství, které se ukáže s Ježíšem.

Vedle tohoto komplexu textů, vzatého z historických knih Starého zákona, ovlivňují rozhovor anděla se Zachariášem některé prorocké texty knih Malachiáše a Daniela.

Poslechněme si především Malachiáše: „Hle, pošlu Eliáše, dříve než přijde veliký a strašný Hospodinův den. Obrátí srdce otců k synům a srdce synů k otcům“ (3,23s). „Hle, pošlu svého anděla, aby mi připravil cestu. Hned potom přijde do svého chrámu Panovník, jehož hledáte, a anděl smlouvy, po němž toužíte. Hle, přichází –praví Hospodin zástupů“ (3,1). Janovo poslání se vykládá na základě postavy Eliáše: on není Eliáš, ale přichází v duchu a moci tohoto velkého proroka. V tomto smyslu ve svém poslání rovněž naplňuje očekávání, podle kterého se má Eliáš vrátit, očistit a znovu povzbudit Boží lid pro příchod samotného Pána. Tím je Jan na jedné straně začleněn do kategorie proroků, na druhé však je současně nad ni povýšen, neboť Eliáš, který se má vrátit je předchůdcem příchodu samotného Boha. V těchto textech je takto postava Ježíše, jeho příchod, mlčky postavena na roveň příchodu samotného Boha. V Ježíši přichází sám Hospodin a tím dává dějinám jejich konečný směr.

Druhým prorockým hlasem, který stojí v pozadí našeho vyprávění je prorok Daniel. Pouze v knize *Daniel* se objevuje jméno Gabriel. Tento velký posel Boží se zjevuje prorokovi „v hodinu večerní oběti“ (*Dan* 9,21), aby mu přinesl zprávu o budoucím údělu vyvoleného národa. Tváří v tvář Zachariášovým pochybnostem, se posel Boží zjevuje jako „Gabriel, který stojí před Bohem“ (*Lk* 1,19).

Součástí zjevení tlumočených Gabrielem v knize *Daniel* jsou tajuplná číselná označení, týkající se nadcházejících velkých těžkostí a času definitivní spásy, jejíž ohlášení uprostřed soužení je pravým úkolem archanděla. Těmito šifrovanými čísly se opakovaně zabíralo jak hebrejské, tak křesťanské myšlení. Zvláštní pozornost vzbudila předpověď sedmdesáti týdnů, které „jsou stanoveny pro tvůj lid a pro tvé svaté město, aby ... nastolily věčnou spravedlnost“ (9,24). René Laurentin se snažil ukázat, že vyprávění o dětství u Lukáše sleduje přesnou chronologii, podle níž od zvěstování Zachariášovi až po představení Ježíše v chrámě mělo uplynout čtyři sta devadesát dní, tedy sedmdesát týdnů po sedmi dnech (srv. *Structure et Théologie*, str. 49 s). Zda Lukáš vědomě vytvořil takovou chronologii, zůstává otevřenou otázkou.

Ve vyprávění o zjevení archanděla Gabriela v hodinu večerní oběti, však lze zajisté spatřovat odkaz na Daniela, na příslib věčné spravedlnosti, která vstupuje do času. Tímto způsobem se tedy říká: naplnil se čas. Skrytá a širokou veřejností světa nechápaná událost, k níž došlo během Zachariášovy večerní oběti, ukazuje na eschatologickou hodinu, hodinu spásy.

Votivní svíce v nazaretské jeskyni, kam byl anděl Gabriel poslán od Boha k Panně, zasnoubené s mužem jménem Josef a ta Panna se jmenovala Maria: TADY SE SLOVO STALO TĚLEM A PŘEBÝVALO MEZI NÁMI!

3. Zvěstování Marii

„V šestém měsíci byl anděl Gabriel poslán od Boha do galilejského města, které se jmenuje Nazaret, k panně zasnoubené s mužem jménem Josef z Davidova rodu a ta panna se jmenovala Maria“ (*Lk* 1,26s). Zvěst o Ježíšově narození je spojena s dějinami Jana Křtitele především chronologicky skrze označení času, který uplynul od poselství archanděla Gabriela Zachariášovi, totiž „v šestém měsíci“ Alžbětina těhotenství. Obě události a obě poslání jsou v tomto úryvku nicméně spojeny rovněž informací, že Maria a Alžběta – a proto také i jejich děti – jsou příbuzné.

Mariina návštěva u Alžběty, která vychází jako důsledek rozhovoru mezi Gabrielem a Marií (srv. *Lk* 1,36), vede – ještě před narozením – k setkání Ježíše a Jana, v Duchu svatém, a v tomto setkání je současně zřejmá vzájemná spojitost jejich poslání: Ježíš je mladší, Ten, který přijde později. Je to však jeho blízkost, která dává Janovi živě se pohnout v mateřském lůně, a která naplňuje Alžbětu Duchem svatým (srv. *Lk* 1,41). Tak

se už ve vyprávěních svatého Lukáše o zvěstování a o narození objektivně ukazuje to, co Jan Křtitel prohlásí v *Janově evangeliu*: „To je ten, o kterém jsem řekl: „Po mně přijde ten, který má větší důstojnost, neboť byl dříve než já“ (1,30).

Především však bude třeba podrobněji projít vyprávění o zvěstování Ježíšova narození Marii. Nejprve se podíváme na andělovo poselství a potom na Mariinu odpověď.

V andělově pozdravu překvapuje skutečnost, že se neobrací na Marii obvyklým hebrejským pozdravem, *šalom* – pokoj s tebou -, ale řeckou formulí *chaire*, kterou lze klidně přeložit „ave“, jak je tomu v mariánské modlitbě Církve, složené ze slov vzatých z vyprávění o zvěstování (srv. *Lk* 1,28.42). Nicméně je správné postihnout na tomto místě pravý význam slova *chaire*: raduj se! Tímto andělovým pozdravem – můžeme říci – začíná ve vlastním smyslu Nový zákon.

Slovo se znovu objevuje o svaté noci v ústech anděla, který říká pastýřům: „Zvěstuji vám velikou radost“ (2,10). Znovu se objevuje – u Jana – u příležitosti setkání se Zmrtvýchvstalým: „Když učedníci uviděli Pána, zaradovali se“ (20,20). V řečech na rozloučenou u Jana se objevuje teologie radosti, která takřka osvěcuje hloubku tohoto slova. „Zase vás uvidím a vaše srdce se bude radovat, a vaši radost vám nikdo nevezme“ (16,22). Radost se v těchto textech jeví jako dar vlastní Duchu svatému, jako pravý dar Vykupitele. Andělovým pozdravem se tak rozeznává soulad, který se pak nese dál po celý čas Církve, a který, co do obsahu, může být vnímán i v základním slovu, kterým se označuje celé křesťanské hlásání: *evangelium* – *radostná zvěst*.

„Raduj se“ je – jak jsme viděli – především řecký pozdrav, a tak se v tomto andělově slovu hned otvírá také brána k ostatním národům světa; naznačuje se univerzalita křesťanského poselství. A přece je to současně rovněž slovo vzaté ze Starého zákona a je plně tedy zapadá do kontinuity biblických dějin spásy. Především Stanislas Lyonnet a René Laurentin ukázal, že Gabrielův pozdrav Marii je převzatým a aktualizovaným proroctvím *Sofoniáše* 3,14-17, které zní takto: „Jásej, síónská dcero, zaplesej Izraeli! ... Hospodin, tvůj Bůh, je uprostřed tebe“.

Není třeba vstupovat zde do podrobností textového srovnání mezi andělovým pozdravem Marii a slovem příslibu proroka. Základní důvod proč se může síónská dcera radovat, je vyjádřen v konstatování: „Hospodin je uprostřed tebe“ (*Sof* 3,15.17)) – přeloženo doslova: „je v tvém lůně“. Sofoniáš tak přejímá slova knihy Exodu, která popisují Boží přebývání v arše smlouvy jako přebývání „v lůně Izraele“ (srv. *Ex* 33,3;34,9; srv. Laurentin, *Structure et Théologie*, str. 64-71). Právě toto slovo se znovu objevuje v Gabrielově poselství Marii: „Počneš v lůně“ (*Lk* 1,31).

V každém případě, uvážíme-li jednotlivosti těchto paralel, je zřejmá niterná blízkost obou poselství. Maria se objevuje jako zosobněná síónská dcera. Přísliby, vztahující se k Siónu, se nečekaným způsobem naplňují na ní. Maria se stává archou smlouvy, místem pravého Pánova přebývání.

„Raduj se, milostiplná!“ Další aspekt tohoto pozdravu *chaire* je hoden zamyšlení: vztah radosti a milosti. V řečtině jsou obě slova, radost i milost (*chárá* a *cháris*), vytvořena ze stejného kořene. Radost a milost jdou ruku v ruce.

Věnujme se nyní obsahu příslibu. Maria porodí dítě, jemuž anděl připisuje tituly „Syn Nejvyššího“ a „Syn Boží“. Kromě toho se slibuje, že Bůh, Hospodin, mu dá trůn jeho otce

Davidu. On bude kralovat nad Jakubovým rodem a jeho království (jeho panství) nebude mít konce. Připojuje se pak série příslibů stran „způsobu“ početí: „Duch svatý sestoupí na tebe a moc Nejvyššího tě zastíní. Proto také dítě bude nazváno svaté, Syn Boží (Lk 1,35).

Začneme tímto posledním příslibem. Pokud jde o jeho jazyk, náleží k teologii chrámu a Boží přítomnosti ve svatyni. Posvátný oblak – *šekiná* – je viditelným znamením Boží přítomnosti. Současně skrývá i ukazuje jeho přebývání v jeho domě. Oblak, který vrhá svůj stín na lidi se pak znovu vrací ve vyprávění o Proměnění Páně (srv. Lk 9,34; Mk 9,7). Opět je znamením Boží přítomnosti, ukázáním se Boha ve skrytosti. Takto slovem o stínu, který sestupuje s Duchem svatým, pokračuje teologie týkající se Siónu, obsažená v pozdravu. Maria se znovu jeví jako živý Boží stan, v němž chce On přebývat novým způsobem uprostřed lidí.

V těchto slovech o zvěstování je současně je vnímán odkaz na tajemství trojjediného Boha. Jedná Bůh Otec, který slíbil pevnost Davidovu trůnu a nyní ustanovuje dědice, jehož království nebude mít konce, definitivního dědice Davidova, předpověděného prorokem Nátanem slovy: „Já mu budu otcem a on mi bude synem“ (2 Sam 7,14). Druhý žalm to opakuje: „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil“ (v. 7).

Andělova slova zůstávají zcela ve starozákonním náboženském chápání, a přesto je přesahují. Počínaje novou situací dostávají nový realizmus, dříve nepředstavitelnou hutnost a sílu. Tajemství Nejsvětější Trojice dosud nebylo předmětem zamyšlení, nebylo dosud rozvinuto do konečné nauky. Objevuje se samo od sebe, díky Božímu působení předobrazenému ve Starém zákoně, objevuje se v události, aniž by se stalo naukou. A stejně je tomu i s chápáním bytí Syna, právě Dítěte, není prohloubeno a rozvinuto až do metafyzické dimenze. Vše takto zůstává v prostředí židovského náboženského chápání. I přesto se sama dávná slova, z důvodu nové události, kterou vyjadřují a vykládají, znovu dávají na cestu, překračují sebe sama. Právě ve své jednoduchosti dostávají novou skoro překvapivou velikost, která se má rozvinout až v putování Ježíše a v cestě věřících.

Do tohoto kontextu se řadí i jméno „Ježíš“, které anděl, jak u Lukáše (1,31), tak u Matouše (1,21) dává dítěti. Ve jménu Ježíš, je skrytě obsažen a rozšířen tetragram tajemného jména z Horebu (Jahve; srv. Ex 3,1.13-14;34,6), až k ujištění: Bůh zachraňuje. Jméno ze Sinaje, které takřikajíc zůstalo neúplné, zaznívá v celé své hloubce. Bůh, který *je*, je Bohem přítomným a spasitelem. Zjevování Božího jména, započaté v hořícím keři, je přivedeno k završení v Ježíši (srv. Jan 17,26).

Spása, kterou slíbené dítě přináší, se projevuje v definitivním nastolení Davidova království. Davidovu království totiž bylo příslibeno věčné trvání: „Tvůj dům a tvé království potrvá přede mnou navěky, tvůj trůn bude pevný navždy“ (2 Sam 7,16), oznámil Nátan z pověření samotného Boha.

V 89. žalmu se hluboce vzrušujícím způsobem odráží rozpor mezi konečností příslibu a faktickým pádem Davidova království: „Jeho potomstvu dám trvat navěky, jeho trůnu po všechny dny nebes. Opustí-li jeho synové můj zákon, ... ztrestám jejich nevěrnost metlou ..., ale svoje milosrdenství jim neodejmu“ (v. 30-34). Proto žalmista dojemným a naléhavým způsobem opakuje před Bohem příslib, buší na jeho srdce a odvolává se na jeho věrnost. Realita, kterou prožívá, je totiž naprosto jiná: „Zanevřels však na něj, zavrhl ho, na svého pomazaného ses rozlít. Zrušil jsi smlouvu se svým služebníkem, jeho korunu znesvětil v prachu. ... Plení ho všichni kdo táhnou kolem, svým sousedům zůstal pro smích. ... Pamatuj, Pane, na potupu svých služebníků“ (v. 39-42.51).

Tento nářek Izraele zaznívá před Hospodinem i ve chvíli, kdy Gabriel předpovídá Panně Marii nového krále na Davidově trůnu. Herodes byl králem z milosti Říma. Byl to Idumejec, nikoli potomek Davidův. Ale především pro svou neslýchanou krutost byl karikaturou onoho kralování, jež bylo přislíbeno Davidovi. Anděl oznamuje, že Bůh nezapomněl na svůj příslib; naplní se *nyní*, v dítěti, které Maria počne skrze Ducha svatého. „Jeho království nebude mít konce“, říká Gabriel Marii.

Ve IV. století byla tato slova přejata do Nicejsko-cařihradského vyznání víry ve chvíli, kdy království Ježíš z Nazareta zahrnovalo už celý svět kolem Středozemního moře. My křesťané víme a s vděčností vyznáváme: ano, Bůh uskutečnil svůj příslib. Království Syna Davidova, Ježíše, se rozprostírá „od moře k moři“, od jednoho světadílu k druhému, od jednoho století k dalšímu.

Jistě, - stále zůstává v platnosti i slovo, které Ježíš řekl Pilátovi: „Moje království není z tohoto světa“ (*Jan 18,36*). Mocní tohoto světa si je v průběhu dějin tu a tam přisvojují; ale právě tehdy je v nebezpečí: chtějí spojovat svou moc s mocí Ježíše, a právě tím deformují jeho království, ohrožují ho. Anebo je podrobno neustálému pronásledování ze strany vládců, kteří netolerují žádné jiné království a chtějí vyloučit krále bez moci, jehož tajemné moci se ovšem bojí.

Ovšem „jeho království nebude mít konce“: toto jiné království není vybudováno na světské moci, ale zakládá se jedině na víře a lásce. Je velkou silou naděje uprostřed světa, který se tak často zdá být Bohem opuštěný. Království Syna Davidova, Ježíše, nezná konce, protože v něm vládne sám Bůh, protože v něm Boží království vstupuje do tohoto světa. Příslib, který Gabriel tlumočil Panně Marii je pravdivý. Stále znovu se naplňuje.

„HIC VERBUM CARO FACTUM EST“ – Tady se Slovo stalo Tělem, Eucharistie pustiměřských poutníků v Nazaretském domku v Loretu, ANNI PAULINI PEREGRINATIO, 13. července 2009.

Mariina odpověď, k níž se nyní dostáváme, se odvíjí ve třech krocích. První reakcí na andělův pozdrav byl úlek a rozvažování. Její reakce je jiná než Zachariášova. O něm se říká, že se lekl a „padla na něj bázeň“ (Lk 1,12). V Mariině případě se na začátku používá stejného výrazu (ulekla se), ale pak nenásleduje bázeň, nýbrž niterné zamyšlení nad pozdravem anděla. Maria rozvažuje (vstupuje do dialogu sama se sebou) nad tím, co znamená pozdrav Božího posla. Už zde tak vystupuje charakteristický rys obrazu Ježíšovy Matky, rys, s nímž se setkáváme na jiných místech evangelia ještě ve dvou analogických situacích: niterné konfrontování se se Slovem (srv. Lk 2,19.51).

Nezastavuje se u prvotního úleku nad blízkostí Boží v jeho andělu, ale snaží se pochopit. Maria se tedy jeví jako odvážná žena, která i před neslýchaným, zachovává sebekontrolu. Současně se představuje jako žena hluboké niternosti, která drží pospolu srdce a rozum a snaží se pochopit souvislost, celistvost Božího poselství. Takto se stává obrazem Církve, která se zamýšlí nad Božím slovem, snaží se ho pochopit v jeho plnosti a jeho dar uchovává ve své paměti.

Záhadná je pro nás druhá Mariina reakce. V důsledku zamyšleného váhání s nímž přijala pozdrav Božího posla, jí totiž anděl oznámil její vyvolení stát se matkou Mesiáše. Tehdy Maria pokládá krátkou, přímou otázku: „Jak se to stane? Vždyť muže nepoznávám?“ (Lk 1,34).

Znovu uvažme rozdíl ve srovnání se Zachariášem, který reagoval pochybností stran možnosti úkolu, který mu byl určen. On stejně jako Alžběta byl v pokročilém věku; nemohl už doufat v syna. Maria však nepochybuje. Neklade otázku o tom „že“, ale „jak“ se může příslib uskutečnit, protože jí to nebylo srozumitelné: „Jak se to stane? Vždyť muže nepoznávám?“ (1,34). Tato otázka se zdá být nepochopitelnou, vzhledem k tomu, že Maria byla zasnoubena, a podle židovského práva byla považována za manželku, i když ještě nebydlela s manželem a nezačali spolu ještě manželsky žít.

Počínaje Augustinem se otázka vykládala ve smyslu, že Maria učinila slib panenství a zasnoubení učinila jen proto, aby měla ochránce svého panenství. Tato rekonstrukce se však zcela rozchází se světem židovství Ježíšových časů a jeví se v takovém kontextu nemyslitelná. Ale co toto slovo znamená? Moderní exegeze nenašla jedinou přesvědčivou odpověď. Říká se, že Maria, protože ještě nebyla uvedena do manželova domu, neměla dosud žádný kontakt s mužem a považovala to za nezbytně naléhavý úkol. To však nepřesvědčí, protože čas soužití už nemohl být daleko. Jiní exegeti považují frázi za čistě literární konstrukci, aby se rozvinul dialog mezi Marií a andělem. Ani tento výklad fráze neodpovídá pravdě. Mohlo by se také připomenout, že podle židovského zvyku zasnoubení uzavíral jednostranně muž, od ženy se souhlas nevyžadoval. Ale ani tato informace problém neřeší.

Zůstává tedy záhada – anebo snad bychom lépe řekli: tajemství této fráze. Maria, z důvodů nám nedostupných, nevidí žádný způsob, jak by se mohla stát matkou Mesiáše cestou manželského vztahu. Anděl jí potvrzuje, že nebude matkou normálním způsobem poté, co bude přijata do Josefova domu, ale prostřednictvím „stínu moci Nejvyššího“, skrze příchod Ducha svatého, a důrazně dosvědčuje: „U Boha není nic nemožného“ (Lk 1,37).

Po tomto následuje třetí reakce, zásadní Mariina odpověď: její prosté „ano“. Prohlašuje se za Pánovu služebnici. „Ať se mi stane podle tvého slova“ (Lk 1,38).

Bernard z Clairvaux, v jedné své adventní homílii, dramatickým způsobem ukázal emocionální aspekt tohoto okamžiku. Po pádu prarodičů je celý svět v temnotě, pod vládou smrti. Bůh nyní hledá nový vstup do světa. Buší na Mariiny dveře. Potřebuje lidskou svobodu. Nemůže vykoupit člověka bez jeho svobodného „ano“ jeho vůli. Tím, že Bůh stvořil svobodu, stal se jistým způsobem závislým na člověku. Jeho moc je vázána na nenásilné „ano“ lidské osoby. Bernard tak ukazuje, jak ve chvíli dotazu Marii, nebe i země takřka zatajují dech. Řekne „ano“? Váhá ... Snad je překážkou její pokora? Pro tento jediný okamžik – říká jí Bernard – nebuď pokorná, ale velkodušná! Dej nám své „ano“! Je to rozhodující okamžik, kdy z tvých rtů, z tvého srdce vychází odpověď: „Staň se mi podle tvého slova“. Je to chvíle svobodné poslušnosti, pokorné a současně velkodušné, v níž se uskutečňuje nejvznešenější rozhodnutí lidské svobody.

Maria se stává matkou svým „ano“. Otcové Církve to všechno občas vyjadřovali konstatováním, že Maria počala prostřednictvím ucha – tedy. Svým nasloucháním. Slovo do ní vstoupilo díky její poslušnosti a stalo se v ní plodným. V této souvislosti Otcové rozvinuli myšlenku Božího zrození v nás skrze víru a křest, díky nimž k nám stále znovu přichází *Logos* (Boží Slovo) a činí nás Božími dětmi. Zamysleme se například nad slovy sv. Ireneje: „Jak se člověk stane Božím, pokud by se Bůh nestal člověkem? Jak by opustili rození k smrti, pokud by nebyli skrze víru obnoveni novým zrozením, Bohem darovaným úžasným a nečekaným způsobem, ve zrození z Panny, jako znamení spásy?“ (*Adv. haer.*, IV. 33,4; srv. H. Rahner, *Symbol der Kirche*, str. 23).

Myslím, že je důležité vyslechnout i poslední větu Lukášova vyprávění o Zvěstování: „A anděl od ní odešel“ (*Lk* 1,38). Velká hodina setkání s Božím poslem, v níž se mění celý život, pomíjí, a Maria zůstává sama s úkolem, který vpravdě přesahuje její lidské schopnosti. Není obklopena anděly. Musí pokračovat v cestě, která bude procházet mnoha temnotami – počínaje Josefovým překvapením tváří v tvář jejímu těhotenství až do chvíle, kdy Ježíše prohlásí za „pomateného“ (*Mk* 3,21; srv. *Jan* 10,20), ba dokonce až po noc kříže.

Kolikrát bude Maria v těchto situacích vnitřně přenesena k hodině, kdy k ní promlouval Boží anděl, bude znovu naslouchat a uvažovat nad pozdravem „Raduj se, milostiplná!“, a slovem útěchy „Neboj se!“. Anděl odchází, poslání zůstává, a spolu s ním dozrává vnitřní blízkost Bohu, niterné patření a dotýkání se jeho blízkosti.

4. Ježíšovo početí a narození podle Matouše

Po zamyšlení nad Lukášovým vyprávěním o Zvěstování, si musíme ještě poslechnout tradici *Matoušova evangelia*, týkající se téže události. Matouš, na rozdíl od Lukáše, o ní mluví výlučně z pohledu svatého Josefa, který – jakožto potomek Davidův, zastává funkci spojení Ježíšovy postavy s příslibem daným Davidovi.

Matouš nás především zpravuje o tom, že Maria byla zasnoubena s Josefem. Zasnoubení - podle tehdy platného židovského práva, - od té chvíle znamenalo právní vztah mezi oběma *partnery*, takže Maria mohla být nazývána Josefovou manželkou, i když ještě nedošlo k úkonu jejího přijetí do (Josefova) domu, který zakládal manželské společenství. Jako snoubenka, „žena ještě žila v domě rodičů a zůstávala pod *patria potestas*. Po roce se pak konalo přijetí do domu, neboli svatba“ (Gnilka, *Das*

Matthäusevangelium I/1, str. 17). Ted' musel Josef konstatovat, že Maria „počala z Ducha svatého“ (Mt 1,18).

Ale to, co tu Matouš předjímá o původu dítěte, Josef ještě neví. Musí se domnívat, že Maria zrušila zasnoubení a - podle Zákona – ji musí opustit; v tomto ohledu se mohl rozhodnout mezi veřejným právním úkonem a soukromou formou: může Marii přivést před soud anebo ji vystavit soukromý list zapuzení. Josef volí druhou cestu, protože ji nechtěl „vydat pohaně“ (1,19). Matouš v tom vidí znamení, že Josef byl „muž spravedlivý“.

Josefova kvalifikace jako muže spravedlivého (*zaddik*) překračuje rozhodnutí oné chvíle: nabízí celistvý obraz svatého Josefa a současně jej řadí mezi velké postavy Staré smlouvy – počínaje Abrahámem, spravedlivým. Dá-li se říci, že podoba náboženství v Novém zákoně se dá shrnout do slova „věrný“, ve Starém zákoně život podle Písma je obsažen ve výrazu „spravedlivý“.

Klasický obraz „*spravedlivého*“ nabízí 1. žalm. Můžeme ho tedy chápat skoro jako portrét duchovní postavy svatého Josefa. Spravedlivý, podle tohoto žalmu, je člověk, který žije v intenzivním vztahu se Slovem Božím; který „má zalíbení v Hospodinově zákoně“ (v. 2). Je jako strom, jenž zasazen u vodních proudů, nepřestává přinášet ovoce. Obrazem vodních proudů, kterými se živí, se pochopitelně rozumí živé Boží Slovo, v němž spravedlivý zapouští kořeny svého života. Boží vůle pro něj není nějakým zákonem uloženým zvenčí, nýbrž „zalíbením“. Zákon se mu spontánně stává „evangeliem“, radostnou zvěstí, protože si jej vykládá v postoji osobní a láskyplné otevřenosti vůči Bohu, a tak se učí jej chápat a vnitřně žít.

Jestliže 1. žalm považuje za charakteristiku „šťastného muže“ jeho přebývání v *Tóře*, v Božím Slově, souběžný text u *Jeremiáše* 17,7 nazývá „požehnaným“ toho, „kdo doufá v Hospodina, kdo důvěřuje Hospodinu“. Mnohem silněji než v žalmu tu vystupuje osobní povaha spravedlnosti – důvěřovat Hospodinu, postoj, který dává člověku naději. I když ani jeden z textů nemluví přímo o spravedlivém, nýbrž o muži šťastném či požehnaném, můžeme je nicméně považovat, s Hansem Joachimem Krausem, za věrohodný obraz starozákonního spravedlivého a tak, odtud vycházející se také poučit, co nám chtěl Matouš říct, když představuje svatého Josefa jako „muže spravedlivého“.

Tento obraz muže, který zapustil své kořeny v živých vodách Božího Slova, povždy setrvává v dialogu s Bohem a proto stále přináší užitek, tento obraz se stává konkrétním v popsání události, stejně jako ve všem, co se říká o Josefovi z Nazareta později. Po odhalení, které Josef udělal, jde o výklad a aplikaci zákona spravedlivým způsobem. Činí tak s láskou: nechce Marii vydat veřejně pohaně. Má ji rád, i ve chvíli velkého zklamání. Neztělesňuje onu formu vnější zákonnosti, kterou Ježíš pranýřuje u Mt 23 a proti které bojuje svatý Pavel. On žije zákon jako evangelium, hledá cestu spojení práva a lásky. A tak je vnitřně připraven na nové, nečekané a lidsky neuvěřitelné poselství, které mu přijde od Boha.

Zatímco k Marii anděl „vchází“ (Lk 1,28), Josefovi se zjevuje pouze ve snu - ve snu, který je však skutečností a skutečnost odhaluje. Znovu se nám ukazuje podstatný rys Josefovy postavy, jeho vnímavost pro božské a jeho schopnost rozlišování. Jedině osobě niterně vnímavé k božskému, obdařené mimořádnou citlivostí pro Boha a jeho cesty, může přijít vstříc Boží poselství takovým způsobem. A schopnost rozlišování je nezbytná pro

poznání, zda jde pouze o sen, anebo zda k němu skutečně přišel a promlouval k němu Boží posel.

Poselství, na němž má účast je šokující a vyžaduje mimořádně odvážnou víru. Je možné, že by Bůh skutečně mluvil? Že by Josef ve snu přijal pravdu – pravdu přesahující vše, co lze očekávat? Je možné, aby Bůh takto působil v lidské bytosti? Je možné, aby Bůh takto uskutečnil počátek nových dějin s lidmi? Matouš předtím řekl, že Josef „niterně zvažoval“ (*enthyméthéntos*) otázku správné reakce na Mariino těhotenství. Dokážeme si tedy představit, jak nyní bojuje ve svém nitru s tímto neslýchaným poselstvím ze snu: „Josefe, synu Davidův, neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala je z Ducha svatého“ (Mt 1,20).

Josef je jasně osloven jako syn Davidův, a tím je současně naznačen úkol, jaký na něj v této události připadá: jakožto adresát příslibu daného Davidovi, má se stát garantem Boží věrnosti: „Neboj se“ přijmout tento úkol, který skutečně může vzbudit bázeň. „Neboj se“ – toto řekl anděl při Zvěstování i Marii. Stejným andělským povzbuzením je nyní Josef začleněn do tajemství Božího Vtělení.

Po oznámení početí dítěte skrze Ducha svatého, dále následuje pověření: Maria „porodí syna a dáš mu jméno Ježíš: on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21). Spolu s výzvou vzít k sobě svou manželku Marii, dostává Josef příkaz dát dítěti jméno a tak jej právně adoptovat jako svého syna. Je to stejné jméno, jaké anděl oznámil i Marii jako jméno dítěte: Ježíš. Jméno Ježíš (*Yeshua*) znamená Jahve je spása. Boží posel, který mluví ve snu k Josefovi, objasňuje v čem tato spása spočívá: „On spasí svůj lid od hříchů“.

Tím se na jedné straně klade velký teologický úkol, protože jedině Bůh může odpouštět hříchy. Dítě je tak postaveno do bezprostředního vztahu s Bohem, je přímo spojeno se svatou a spásnou Boží mocí. Na druhé straně však by se tato definice poslání Mesiáše mohla jevit také neuspokojivá. Obecné očekávání spásy je zaměřeno především na konkrétní strastnou situaci Izraele: na obnovu Davidova království, na svobodu a nezávislost Izraele a tím přirozeně i na hmotný blahobyt lidu z velké části zuboženého. Příslib odpuštění hříchů se jeví jako příliš málo a současně mnoho: příliš mnoho, protože zasahuje do oblasti vyhrazené samotnému Bohu; příliš málo, protože se zdá, že se nebere ohled na konkrétní strádání Izraele a jeho reálnou potřebu záchrany.

V zásadě už v těchto slovech se předjímá celá kontroverze o Ježíšově mesiánském poslání: vykoupil skutečně Izrael anebo snad všechno zůstalo jako dřív? Je toto poslání tak, jak ho žil, odpovědí na příslib nebo ne? Jistě neodpovídá bezprostřednímu očekávání mesiánské spásy, jaké měli lidé, kteří se cítili utlačováni nejen svými hříchy, ale spíše svými trápeními, nedostatkem svobody, bídou svého života.

Ježíš sám působivým způsobem vyzvedl otázku stran priority lidské potřeby vykoupení, když čtyři mužové, kteří kvůli zástupu nemohli projít s ochrnutým dveřmi, spustili ho dolů stropem a postavili před Něj. Sama existence utrpení byla modlitbou, voláním po spáse, voláním, na které Ježíš v naprostém rozporu s očekáváním těch, kteří ho nesli i samotného nemocného, odpovídá slovy: „Synu, odpouštějí se ti hříchy“ (Mk 2,5). Právě to se nečekalo. Právě toto nevstupovalo do zájmu lidí. Chromý měl moci chodit, ne být osvobozen od hříchů. Zákoníci napadli teologickou domýšlivost Ježíšových slov; nemocný i lidé kolem byli zklamaní, protože Ježíš jakoby ignoroval skutečnou potřebu tohoto člověka.

Mám tuto scénu za zcela rozhodující pro otázku stran Ježíšova poslání, tak, jak je poprvé popsáno v andělově slovu Josefovi. Je zde přijata jak kritika zákoníků, tak tiché očekávání lidí. To, že Ježíš je schopen odpouštět hříchy, to dokazuje nyní, když prikazuje nemocnému, aby vzal své lože a odešel uzdraven. Tím však zůstává zachována priorita odpuštění hříchů, coby základ každého opravdového uzdravení člověka.

Člověk je bytost vztahů. Je-li narušen první, základní vztah člověka – vztah k Bohu -, pak už neexistuje nic, co by skutečně mohlo být v pořádku. O tuto prioritu jde v Ježíšově poselství i jednání. Na prvním místě chce upoutat pozornost člověka k jádru jeho zla a ukázat mu: nebudeš-li v tomto uzdraven, potom i přes všechno dobro, které budeš moci najít, nebudeš uzdraven skutečně.

V tomto smyslu, ve vysvětlení jména Ježíš, daném Josefovi ve snu, se už nachází zásadní objasnění toho, jak chápat spásu člověka a v čem tedy spočívá základní úkol nositele spásy.

Andělova zvěst Josefovi o panenském početí a narození Ježíše je u Matouše doplněna dvěma dalšími tvrzeními.

Evangelista především ukazuje, že se tím naplňuje, co bylo předpovězeno Písmem. Je to součástí základní struktury jeho evangelia: ke všem zásadním událostem dodat „důkaz z Písma“ – učinit zřejmým, že slova Písma očekávala takové události, vnitřně je připravila. Matouš tak na Ježíšových dějinách ukazuje, že dávná slova se stala skutečností. Současně však ukazuje, že Ježíšovy dějiny jsou pravdivé, tedy že vycházejí z Božího Slova, jsou jím podepřeny a ztvárněny.

Po biblické citaci Matouš vyprávění ukončuje. Říká, že Josef se probral ze spánku a učinil, jak mu anděl Páně přikázal. Vzal svou manželku Marii k sobě, ale „nepoznal“ ji, dokud neporodila Syna. Tak se znovu zdůrazňuje, že Syn nebyl zplozen jím, ale Duchem svatým. Nakonec evangelista dodává: „Dal mu jméno Ježíš“ (Mt 1,25).

Znovu je nám zde Josef představen velmi konkrétně jako „muž spravedlivý“: jeho niterná bdělost pro Boha – postoj, díky němuž může přijmout a porozumět poselství – se spontánně stává poslušností. Jestliže předtím spekuloval se svými schopnostmi, nyní ví, co musí jako správné udělat. Jako spravedlivý muž sleduje Boží příkaz, jak říká 1. žalm.

Nyní však musíme vyslechnout důkaz Písma, který Matouš představuje, a který – jak jinak? – se stal předmětem rozsáhlých exegetických diskuzí. Verš zní takto: „To všechno se stalo, aby se naplnilo, co řekl Pán ústy proroka: 'Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Emanuel', to znamená 'Bůh s námi'“ (Mt 1,22s; srv. Iz 7,14). Pokusme se porozumět tomuto úryvku proroka, - který se díky Matoušovi stal významným a základním kristologickým textem, - především v jeho původním historickém kontextu, abychom pak viděli jakým způsobem se v něm zrcadlí tajemství Ježíše Krista.

Výjimečně můžeme stanovit datování tohoto Izaiášova verše velmi přesně: klade se do roku 733 před Kristem. Asyrský král Tiglet-Piléser III. nečekaným vojenským tažením odrazil zárodek vzpoury syro-palestinských států. Nyní se proti asyrské velmoci spojili v koalici damašský král Rezin/Sýrie a izraelský Pekach. Protože se jim nepodařilo přesvědčit judského krále Achaze, aby se k nim připojil, rozhodli se, že vytáhnou do boje proti jeruzalémskému králi, aby jeho zemi začlenili do koalice.

Na Achaze a jeho lid – pochopitelně – padne strach tváří v tvář nepřátelskému spojení; srdce krále i lidu se zachvěje „jako se chvějí lesní stromy ve větru“ (Iz 7,2). I

přesto Achaz – evidentně politik, který prozíravě a chladně kalkuluje – setrvává v již zaujaté linii: nechce se připojit k proti-asyrské koalici, které vzhledem k nesmírné přesile velmoci nedává žádnou šanci. Uzavírá naopak dohodu s Asýrií – což mu na jedné straně zajišťuje bezpečnost a zachraňuje jeho zemi před zničením, na druhé straně však žádá jako daň klanění se státním božstvům zaštiťující mocnosti.

Po podpisu smlouvy, kterou Achaz uzavřel s Asýrií nehledě na varování proroka Izaiáše, došlo k vybudování oltáře v jeruzalémském chrámu po asyrském vzoru (srv. 2 Král 16,11s; srv. Kaiser, *Der Prophet Jesaja*, str. 73). V okamžiku na který se vztahuje Izaiášův výrok, citovaný Matoušem, se do tohoto bodu ještě nedošlo. Jedno je však zřejmé: pokud Achaz uzavřel smlouvu s velkým králem asyrským, znamenalo to, že on jako politik, důvěřuje více královské moci, než moci Boží, která se mu evidentně nezdála dostatečně reálná. Nakonec tu tedy nešlo o politický problém, ale o otázku víry.

Izaiáš v této souvislosti říká králi, že nemusí mít strach z „těchto dvou čadících oharků“, Sýrie a Izraele (Efraima), a že není žádný důvod pro smlouvu ochrany s Asýrií: musí spoléhat na víru a ne na politický kalkul. Zcela nezvyklým způsobem vyzývá Achaze, aby si vyžádal od Boha znamení, ať z hlubin podsvětí či z výšin. Odpověď židovského krále se zdá zbožná: nechce pokoušet Boha a nechce žádat žádné znamení (srv. *Iz* 7,10-12). Prorok, jenž mluví z Božího pověření se nenechává uvést do rozpaků. Ví, že královo odmítnutí znamení není – jak se zdá – vyjádřením víry, ale naopak ukazatelem skutečnosti, že nechce být rušen ve své „reálné politice“.

V této chvíli prorok oznamuje, že nyní dá znamení sám Pán: „Hle, panna počne a porodí syna a dá mu jméno Emanuel (Bůh s námi)“ (*Iz* 7,14).

Jaké znamení se tím Achazovi slibuje? Matouš, a s ním celá křesťanská tradice, tu vidí oznámení Ježíšova narození z Panny Marie – Ježíše, který ve skutečnosti nenesl jméno Emanuel, nýbrž *je* Emanuel, jak se snaží ilustrovat celé evangelijní vyprávění. Tento člověk – ukazují evangelia – je sám o sobě Božím přebýváním s lidmi. Je pravým člověkem, a současně Bohem, pravým Synem Božím.

Ovšem chápal takto Izaiáš znamení, které ohlašoval? K tomu se z jedné strany především namítá – a to právem – že právě Achazovi se ohlašovalo znamení, které mu v dané chvíli mělo být dáno, aby jej přivedlo k víře v Boha Izraele, jako pravého pána světa. Znamení by se tedy mělo hledat a rozpoznat v současném historickém kontextu, ve kterém je prorok oznámil. V souladu s tím se exegeze s velkou bedlivostí a všemi možnostmi historické erudice vydala hledat současné historické vysvětlení událostí – a neuspěla.

Rudolf Kilian ve svém komentáři k Izaiášovi krátce popsal základní pokusy tohoto druhu. Ukazuje čtyři jejich typy. První říká: výraz „Emanuel“ se tu vztahuje na Mesiáše. Idea Mesiáše se však plně rozvinula až v období exilu a následně. Dala by se zde najít nanejvýš předzvěst této postavy; v současnosti žádnou jí odpovídající nelze určit. Druhá hypotéza předpokládá, že „Bůh s námi“ je syn krále Achaze, snad Ezechiáš – u této teze však nepanuje žádná shoda. Třetí teorie má představu, že se jedná o jednoho ze synů proroka Izaiáše, kteří oba nesou prorocká jména: *Seariasúh*: „zbytek se vrátí“, a *Mahersalal-cas-haz*: „připravená kořist – rychlé plenění“ (srv. *Iz* 7,3; 8,3). Ale ani tato snaha se nejeví přesvědčivou. Čtvrtá teze usiluje o kolektivní interpretaci: Emanuel by podle ní byl novým Izraelem a *'almáh* („panna“) by „nebyla než symbolickou postavou Sionu“. Kontext proroka však nenabízí žádný náznak pro takové pojetí, proto také ani to nemůže být současným historickým znamením. Kilian svou analýzu různých typů výkladu uzavírá

takto: „Jako výsledek této celkové vize tedy vyplývá, že ani jeden z pokusů o vysvětlení nevychází jako skutečně přesvědčivý. Kolem matky a syna zůstává tajemství, alespoň pro dnešního čtenáře, ale pravděpodobně i pro tehdejšího posluchače, a dost možná i přímo pro samotného proroka“ (*Jesaja*, str. 62).

Co tedy máme říct? Tvrzení o panně, která porodí Emanuele, podobně jako velká píseň trpícího Jahvova služebníka u Iz 53, je slovem v očekávání. V jeho historickém kontextu se nenachází žádné srovnání. Tak zůstává otázka otevřená: není slovem, které se obrací pouze k Achazovi. A neobrací se ani pouze na Izrael. Obrací se na lidstvo. Znamení, které oznamuje sám Bůh se nenabízí určité politické situaci, ale týká se člověka a jeho dějin v jejich celku.

Neměli by snad křesťané vnímat toto slovo jako slovo pro ně? Neměli by snad, ohromeni slovem, dojít k jistotě: slovo, které tam povždy dlelo tak podivným způsobem a čekalo na své rozluštění, se nyní stalo skutečností? Neměli by být přesvědčeni: v Ježíšově narození z Panny Marie nám nyní Bůh dal toto znamení? Emanuel přišel. Marius Reiser shrnul zkušenost, kterou udělali křesťanští čtenáři tohoto slova vyjádřením: „Prorokova vize je jako obdivuhodně připravený zámkový otvor, do kterého dokonale padne klíč Kristův“ (*Bibelkritik*, str. 328).

Vskutku věřím, že dnes po celém tom namáhavém bádání kritické exegeze, můžeme zcela novým způsobem sdílet úžas nad skutečností, že slovo z roku 733 před Kristem co zůstalo nepochopitelné, se potvrdilo ve chvíli početí Ježíše Krista – že Bůh nám skutečně dal velké znamení, které se týká celého světa.

5. Panenský porod – mýtus nebo historická pravda?

Na závěr se však nyní musíme se vši vážností ptát: to, co nám evangelisté Matouš a Lukáš různými způsoby a na základě odlišných tradic říkají o početí Ježíše skrze Ducha svatého v lůně Panny Marie, je historická skutečnost, skutečná historická událost nebo je to nějaká zbožná legenda, která svým způsobem chce vyjádřit a vyložit tajemství Ježíše?

Především počínaje Eduardem Nordenem (+1941) a Martinem Dibeliusem (+1947) se snažilo dát vzejít vyprávění o Ježíšově panenském narození z historie náboženství, a jak se zdá, došlo ke zvláštnímu objevu ve vyprávěních o zplození a narození egyptských faraónů. Druhá oblast spřízněných idejí se našla ve starověkém judaizmu, nově v Egyptě, u Filóna Alexandrijského (+po roce 40 po Kristu). Tyto dvě oblasti idejí se nicméně velmi liší. V popisu božského plození faraónů, v nichž se božstvo tělesně sbližuje s matkou, jde vposledku o teologickou oprávněnost kultu panovníka, jakousi politickou teologii, která chce umístit krále do božské sféry a tak stvrdit jeho božský nárok. Filónův popis plození synů patriarchů z božského semene, je naopak alegorické povahy. „Manželky patriarchů ... se stávají alegoriemi ctností. Jako takové jsou těhotné od Boha a rodí svým manželům ctnosti, které ztělesňují“ (Gnilka, *Das Matthäusevangelium* I/1, str. 25). Těžko posoudit do jaké míry se to chápe i konkrétně za hranici alegorie.

Pozorná četba činí zřejmým, že v prvním ani v druhém případě neexistuje skutečná podobnost s vyprávěním o panenském narození Ježíše. Totéž platí pro texty pocházející z řecko-římského prostředí, o nichž panovalo přesvědčení, že je lze uvádět jako pohanské

vzory vyprávění o početí Ježíše skrze Ducha svatého: spojení Zeus a Alkména, z něhož se narodil Herkules; Zeus a Danae, z něhož se narodil Perseus, atd.

Rozdílné chápání je tak propastné, že po pravdě řečeno se o srovnáních vůbec nedá mluvit. V evangelijních vyprávěních zůstává plně zachováno spojení jediného Boha a nekonečného rozdílu mezi Bohem a stvořením. Neexistuje tu žádné splynutí, není tu žádný polobůh. Stvořitelské Boží Slovo samo tvoří cosi nového. Ježíš, narozený z Marie, je plně člověk a plně Bůh, bez splynutí a rozdělení, jak upřesní chalcedonské *Vyznání víry* v roce 451.

Vyprávění u Matouše a u Lukáše nejsou později rozvinuté mýty. Podle svého nejzákladnějšího pojetí jsou pevně zakotvena v biblické tradici Boha Stvořitele a Vykupitele. Avšak pokud jde o jejich konkrétní obsah, pocházejí z rodinné tradice, jsou předávanou tradicí, která uchovává, co se událo.

Za jediné správné vysvětlení těchto vyprávění bych považoval to, co Joachim Gnilka, s odkazem na Gerharda Dellinga, vyjadřuje formou otázky: „Tajemství Ježíšova narození ... snad bylo předesláno k evangeliu v pozdější době, anebo nedokazuje se tím spíše, že tajemství bylo známé? Jen se kolem něj nechtělo dělat mnoho řečí a činit z něj událost na dosah ruky“ (Gnilka, *Das Matthäusevangelium* I/1, str. 30).

Zdá se mi normální, že až po Mariině smrti se mohlo stát tajemství veřejným a vejít do společné tradice rodícího se křesťanství. Teď mohlo být také začleněno do vývoje kristologické nauky a spojeno s vyznáním, které uznávalo v Ježíši Krista, Božího Syna – ale nikoliv ve smyslu, že z nějaké ideje se rozvinulo vyprávění, a tak ideu proměnilo ve skutek, nýbrž naopak: událost, fakt nyní zveřejněný, se stává předmětem zamyšlení, v hledání jeho pochopení. Celá postava Ježíše Krista vrhá světlo na tuto událost a naopak, vycházející z události se hlouběji chápe Boží logika. Tajemství počátku osvětluje to, co následovalo a naopak, již rozvinutá víra v Krista pomáhala pochopit začátek, jeho významovou hutnost. Tak se vyvinula kristologie.

Snad je vhodné zmínit v tomto bodě text, který jako předzvěst tajemství panenského porodu, vedl západní křesťanství k úvahám už od prvních staletí. Mám na mysli Vergiliovu čtvrtou eklogu, která je součástí Bukolik (pastýřských básní), složených asi čtyřicet let před Ježíšovým narozením. Mezi hravými verši o vesnickém životě, tu znenadání zaznívá velmi odlišný tón: oznamuje se příchod nového světového řádu, počínaje tím, co je „bezáhonné“ (*ab integro*). „*Iam redit et virgo* – už se vrací panna“. Nové pokolení sestupuje z nebeských výšin. Rodí se dítě, kterým končí pokolení „ze železa“.

Co se to tu slibuje? Kdo je ta panna? Kdo je to dítě, o kterém se mluví? Také zde – jako v případě Iz 7,14 – se badatelé snažili o historickou identifikaci, která ovšem stejně tak vyšla naprázdno. Co se tedy říká? Celkový obraz vychází z antické představy světa: v pozadí je nauka o cyklu eonů a moci osudu. Tyto dávné ideje však nabývají živé aktuálnosti díky očekávání, podle něhož by už měl nadejít okamžik velkého zvratu eonů. To, co se až do té doby zdálo pouhým dalekým schématem, je znenadání přítomné. V době Augustově, po mnoha převratech způsobených válkami a občanskými nepokoji, zemí

prochází vlna naděje: teď by měl konečně nastat velký čas míru, měl by vzejít nový světový řád.

Součástí této atmosféry očekávání novosti je i postava panny, obraz čistoty, bezúhonnosti, východiska „*ab integro*“. A součástí je i očekávání dítěte, „božského výhonku“ (*deum suboles*). Proto snad lze říci, že postava panny a onoho božského dítěte, jsou jistým způsobem součástí prapůvodních obrazů naděje, co vyvstávají ve chvílích krize a očekávání, aniž by směřovaly ke konkrétním postavám.

Vraťme se k biblických vyprávěním o narození Ježíše z Panny Marie, která počala dítě skrze Ducha svatého. Toto je tedy pravdivé? Anebo snad jsou na Ježíše a jeho Matku aplikovány prapůvodní představy?

Ten, kdo čte biblická vyprávění a srovnává je s podobnými tradicemi, o nichž se výše v krátkosti mluvilo, vidí hned hluboký rozdíl. Nejen ve srovnání s egyptskými představami, o kterých jsme mluvili, ale také sen o naději, s nímž se setkáváme u Vergílie, nás uvádí do světů velmi odlišné povahy.

U Matouše a Lukáše nenacházíme nic z nějakého kosmického zvratu, nic z fyzických kontaktů mezi Bohem a lidmi: vypráví se nám velmi prosté dějiny a přesto, právě proto dějiny šokující vznešenosti. Mariina poslušnost otevírá bránu Bohu. Boží Slovo, jeho Duch, v ní tvoří Dítě. Tvoří ho skrze bránu její poslušnosti. Ježíš je takto novým Adamem, novým začátkem „*ab integro*“ – z Panny, která je plně k dispozici Boží vůli. Takto nastává nové stvoření, které je nicméně vázáno na svobodné „ano“ lidské osoby Marie.

Snad se dá říci, že tajné a zmatené sny lidstva o novém počátku se uskutečnili v tomto okamžiku – v realitě, jakou mohl vytvořit jen Bůh.

Je tedy pravda to, co říkáme v Krédu: „Věřím ... v Ježíše Krista, Syna jeho (Božího) jednorozeného, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny“?

Bezvýhradná odpověď je: ano. Karl Barth poznamenal, že v Ježíšových dějinách jsou dva body, v nichž Boží konání zasahuje bezprostředně do hmotného světa: narození z Panny a vzkříšení z hrobu, ve kterém Ježíš nezůstal a nepodlehl porušení. Tyto dva body jsou pohoršením pro moderní myšlení. Bohu se povoluje působení na ideje a myšlení, na duchovní sféru – ale nikoli na hmotu. To zneklidňuje. Tam není jeho místo. Právě o to však jde: totiž že Bůh je Bohem, a nepohybuje se pouze ve světě idejí. V tomto smyslu se v obou bodech jedná o totéž bytí Boha z Boha. Ve hře je otázka: patří mu i hmota?

Bohu pochopitelně nelze připisovat nesmyslné či nerozumné věci či ty, které jsou v rozporu s jeho stvořením. Tady však se nejedná o něco nerozumného či odporujícího, nýbrž právě o něco pozitivního: o stvořitelskou moc Boží, která zahrnuje všechno bytí. Proto tyto dva body – panenské narození a reálné vzkříšení z hrobu – jsou prubířské kameny pro víru. Pokud Bůh nemá moc také nad hmotou, potom není Bůh. On však tuto moc má, a početím a vzkříšením Ježíše Krista zahájil nové stvoření. Tak jako je náš Stvořitel je také náš Vykupitel. Proto početí a narození Ježíše z Panny Marie jsou základním prvkem naší víry a zářivým znamením naděje.

3.

JEŽÍŠOVO NAROZENÍ V BETLÉMĚ

1. Historický a teologický rámec vyprávění o narození v Lukášově evangeliu

„V těch dnech vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby se v celé říši provedlo sčítání lidu“ (Lk 2,1). Těmito slovy Lukáš uvádí své vyprávění o Ježíšově narození a vysvětluje, proč k němu došlo v Betlémě: sčítání za účelem stanovení a následně výběru daní je důvodem, proč Josef a Marii, jeho manželkou, která byla v pozeňnaném stavu, jdou z Nazareta do Betléma. Ježíšovo narození v městě Davidově se staví do rámce velkých všeobecných dějin, přestože císař vůbec nemá tušení, že tito chudí lidé jsou kvůli němu v tíživém okamžiku na cestě, a tak, zdánlivě náhodou, se dítě Ježíše narodí na místě příslibu.

Pro Lukáše je všeobecný historický kontext důležitý. Poprvé se koná „sčítání celé říše“, „ekumene“ v jejím celku. Poprvé existuje vláda a království, jež zahrnuje celý svět. Poprvé existuje velké území míru, v němž všichni mohou být zapsáni a dáni do služby komunity. Pouze v této chvíli, kdy na široké úrovni existuje společenství práva a jmění, kdy jediný společný jazyk dovoluje porozumění v myšlení a v jednání, může univerzální poselství spásy, univerzální nositel spásy vstoupit do světa: vskutku nastala „plnost času“.

Spojitost mezi Ježíšem a Augustem však jde mnohem hlouběji. Augustus nechtěl být kdejakým panovníkem, jakými byli ti před ním a budou ti, co přijdou po něm. Epigraf z Priene, sahající do roku 9 před Kristem, nám dává pochopit, jak si přál být nazírán a chápán. Říká se tam, že den císařova narození „vtiskl celému světu jiný ráz: ubíral by se ke zkáze, pokud by v tom, který se nyní narodil nevzešlo obecné štěstí ... Prozřetelnost, která božsky vede náš život, naplnila tohoto člověka takovými dary kvůli spáse lidí, aby ho poslala nám a budoucím generacím jako spasitele (*sótér*). ... Den zrození boha byl pro svět počátkem „evangelií“ s ním spojených. Od jeho narození musí začít nové počítání času (srv. Stöger, *Das Evangelium nach Lukas*, str. 74).

Na základě textu tohoto druhu je zřejmé, že Augustus byl nazírán nejen jako politik, ale jako teologická postava, máje ostatně na paměti, že naše rozdělení politiky a náboženství, politiky a teologie v antickém světě neexistovalo. Už v roce 27 před Kristem, tři roky poté, co se ujal vlády, mu římský senát udělil titul *augustus* (řecky *sebastós*) – „úctyhodný“. Na nápise v Priene je nazván spasitel (*sótér*). Tento titul, davaný v literatuře Diovi, ale také Epikurovi a Eskulapiovi, v řeckém překladu Starého zákona je vyhrazen výlučně Bohu. Také v případě Augusta má božský ráz: císař vyvolal světový převrat, uvedl nový čas.

Ve čtvrté ekloze Vergilivě jsme se už setkali s touto nadějí na nový svět, očekáváním návratu ráje. I když u Vergilia – jak jsme viděli - existuje širší podklad, ovlivnil nicméně způsob chápání života v Augustově éře: „Teď se všechno musí změnit ...“.

Rád bych ještě zvlášť zdůraznil dva významné aspekty, jak chápal sebe sama Augustus a jaké chápání bylo vlastní jeho současníkům. „Spasitel“ přinesl světu především mír. On sám nechal představit toto své poslání nositele pokoje monumentální formou a na všechny věky v *Ara Pacis Augustae* (oltář Augustova míru), jehož uchované pozůstatky činí dodnes imponujícím způsobem zřejmým, jak všeobecný mír, který na jistý čas zajistil, dopřál lidem hluboký nádech úlevy a naděje. V tomto ohledu Marius Reiser, v odvolání na Antonie Wlosoka, píše: 23. září (císařovy narozeniny) „stín tohoto poledníku postupoval

‘od rána do večera’ asi 150 metrů přímo v linii rovnodennosti, přesně až do středu *Ara Pacis*; existuje tedy přímá linie od narození tohoto člověka k *pax* (míru), a tímto způsobem je viditelně prokázáno, že je *natus ad pacem* (zrozen k míru). Stín pochází od koule, a koule ... je současně sféra nebes stejně jako glóbus země, symbol vlády nad světem, který byl nyní uveden v mír“ (*Wie wahr ist Weihnachtsgeschichte?*, str. 459).

Tady proniká druhý aspekt Augustova sebevědomí: univerzalita, kterou sám Augustus, jako jistý druh zprávy o svém životě a svém díle, takzvané *Monumentum Ancyranum*, doložil konkrétními daty a silně zdůraznil.

Tím jsme se znovu dostali ke skutečnosti sčítání všech obyvatel říše, jež pojí Ježíše z Nazareta s císařem Augustem. O tomto výběru daní (soutpisu) existuje rozsáhlá diskuze mezi učenými, do jejichž detailů zde nemusíme vstupovat.

První problém je zatím dosti snadné objasnit: soutpis se konal za časů krále Heroda Velikého, který ovšem zemřel už v roce 4 před Kristem. Začátek našeho počítání času – určení Ježíšova narození – sahá k mnichu Dionýsiu Malému (+ kolem roku 550), který se ve svých počtech zřejmě zmýlil o několik let. Historické datum Ježíšova narození je tedy třeba stanovit o pár let dřív.

Velké spory vyvolala dvě další data. Podle Josefa Flavia, jemuž především vděčíme za naše poznatky o židovských dějinách Ježíšových časů, se soutpis konal v roce 6 po Kristu za vlády Quirinia a – protože koneckonců šlo o peníze – vedl ke vzpouře Judy Galilejského (srv. *Skt* 5,37). Navíc Quirinius působil v této syrsko-židovské oblasti pouze v té době a ne předtím. Tyto skutečnosti jsou však samy o sobě opět nejisté; v každém případě existují indicie, podle kterých Quirinius, z pověření císaře, působil v Sýrii už kolem roku 9 před Kristem. Tak jsou jistě přesvědčivé náznaky jistých badatelů, například Aloise Stögera, podle nichž se „soutpis“ za tehdejších okolností konal obtížně a protáhl se na několik let. Ostatně, probíhal ve dvou etapách: především zápisem veškerého vlastnictví půdy a nemovitostí a pak – jak druhý moment – vyměřením daní, které bylo třeba skutečně platit. První etapa tedy probíhala v době Ježíšova narození; druhá, která byla pro lid mnohem více pobuřující, vyvolala povstání (srv. Stöger, *Das Evangelium nach Lukas*, str. 372s).

Konečně se rovněž namítalo, že k takovému zjišťování nebylo přece třeba, aby šel „každý do svého města“ (*Lk* 2,3). Z různých pramenů však víme, že dotyční se museli přihlásit tam, kde vlastnili pozemky. V souladu s tím můžeme předpokládat, že Josef z domu Davidova, nějaký pozemek v Betlémě vlastnil, proto kvůli vyměření daní se tam musel odebrat.

Neustále se dá diskutovat o tolika podrobnostech. Je však obtížné upřít pohled na každodennost nám tak vzdáleného a tak složitého ústrojí, jakým byla římská říše. Nicméně podstatné obsahy skutečností, o kterých nám Lukáš podává zprávu, zůstávají i přes to všechno historicky věrohodné: rozhodl se totiž, – jak říká v předmluvě k svému evangeliu – „všechno důkladně prozkoumat“ (1,3). To pochopitelně pomocí prostředků, které měl k dispozici. Nicméně vždy byl blíže pramenům a událostem než si my, nehledě na veškerou historickou erudici, můžeme nárokovat.

Vraťme se k významnému kontextu historického momentu, v němž došlo k Ježíšovu narození. S odkazem na císaře Augusta a „celou říši“, Lukáš vědomě vytvořil historický a současně teologický rámec pro události, které se budou vyprávět.

Ježíš se narodil v době, kterou lze přesně stanovit. Na počátku Ježíšova veřejného působení Lukáš znovu poskytuje detailní a bedlivé datování tohoto historického okamžiku: je to v patnáctém roce vlády císaře Tiberia; nadto je zmíněn římský místodržitel toho roku a tetrarchové Galileje, Itureje a Trachonitidy, stejně jako Abileny, a pak velekněží (srv. *Lk* 3,1s).

Ježíš se nenarodil a neobjevil na veřejnosti v neurčitém mýtickém „jednou“. Patří do přesně datované doby a do přesně vyznačeného geografického prostředí: univerzální a konkrétní se navzájem dotýkají. V Něk vstoupil do světa *Logos*, tvůrčí Důvod všech věcí. Věčný *Logos* se stal člověkem, a součástí toho je kontext místa a času. Víra je vázána na tuto konkrétní skutečnost, i když potom, v síle zmrtvýchvstání, je časový a geografický prostor překonán a Pánovo „předcházení do Galileje“ (srv. *Mt* 28,7) uvádí do otevřené šíře celého lidstva (srv. *Mt* 28,16ss).

Významný je ještě další prvek. Augustův dekret o daňovém soupisu všech obyvatel ekumene vede Josefa spolu s Marií do Betléma, města Davidova, a slouží tak k naplnění příslibu proroka Micheáše, podle něhož se má Pastýř Izraele narodit v tomto městě (srv. 5,1-3). Císař, aniž by to tušil, přispívá k naplnění příslibu: dějiny římské říše a dějiny spásy, které Bůh začal s Izraelem, se vzájemně prolínají. Bůh, který je Bohem Izraele a všech národů, se projevuje jako pravý vůdce celých dějin.

Uznávání představitelů moderní exegeze jsou toho názoru, že zpráva obou evangelistů, Matouše i Lukáše, podle níž se Ježíš narodil v Betlémě, je tvrzením teologickým nikoli historickým. Ježíš se měl ve skutečnosti narodit v Nazaretě. Vyprávění o Ježíšově narození v Betlémě se dějiny teologicky přepracovaly v souladu s přísliby, aby se tak – na základě místa narození – mohlo ukázat na Ježíše jako na očekávaného Pastýře Izraele (srv. *Mt* 5,1-3; *Mt* 2,6).

Osobně nevidím jak by se daly připojit věrohodné prameny, o které by se taková teorie mohla opřít. O Ježíšově narození totiž nemáme jiné prameny, než vyprávění o dětství u Matouše a u Lukáše. Obě jsou evidentně závislá na představitelích velmi odlišných tradic. Byla ovlivněna rozdílnými teologickými pohledy, stejně jako jejich historické zprávy se zčásti liší.

Matoušovi zjevně nebylo známo, že jak Josef tak Maria bydleli zpočátku v Nazaretě. Proto, když se vraceli z Egypta, chtěl Josef nejprve jít do Betléma, a pouze zpráva o tom, že v Judsku vládne Herodův syn, jej vede k tomu, že se uchýlí do Galileje. Lukášovi však bylo už od počátku jasné, že Svatá Rodina se po událostech narození, vrátila do Nazareta. Dvě odlišné linie tradice se shodují ve zprávě, že místem Ježíšova narození byl Betlém. Jestliže se držíme pramenů, je jasné, že Ježíš se narodil v Betlémě a vyrůstal v Nazaretě.

2. Ježíšovo narození

„Když tam byli, naplnil se jí čas, kdy měla porodit. A porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo“ (*Lk* 2,6s).

Začneme náš komentář posledními slovy tohoto úryvku: v zájezdním útulku nebylo pro ně místo. Meditace těchto slov ve víře našla v tomto konstatování vnitřní podobnost se slovem *Prologu svatého Jana*, bohatým na hluboký obsah: „Do vlastního přišel, ale vlastní

ho nepřijali“ (*Jan 1,11*). Pro Spasitele světa, pro Toho, podle něhož bylo všechno stvořeno (srv. *Kol 1,16*), není místo. „Lišky mají doupata a nebeští ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kam by hlavu složil“ (*Mt 8,20*). Ten, který byl ukřižován za branou města (srv. *Žid 13,12*) se za branou města také narodil.

„HIC DE VIRGINE MARIA IESUS CHRISTUS NATUS EST“ (Tady se z Marie Panny narodil Ježíš Kristus).
Votivní svíce v Betlémské jeskyni, bazilika Narození Páně, Betlém, Palestina, *Peregrinatio ad Fontes Salutis*, 2. března 2013..

To nás musí vést k zamyšlení, odkázat nás na převrácení hodnot, jaké existuje v postavě Ježíše Krista, v jeho poselství. Už od narození nepatří k prostředí, které je podle světa významné a mocné. Ale právě tento člověk bezvýznamný a bez moci se ukazuje jako skutečně Mocný, jako Ten, na němž nakonec závisí všechno. Vyjít z prostředí toho, co si myslí všichni a co všichni chtějí, z dominantních kritérií, tedy patří ke stávání se křesťany, aby se vstoupilo do světla pravdy o našem bytí a díky tomuto světlu se dosáhlo správné cesty.

Maria položila své novorozené děťátko do jeslí (srv. *Lk 2,7*). Z toho se právem odvodilo, že se Ježíš narodil ve stáji, v prostředí málo útulném – jsme v pokušení říci: nedůstojném – které v každém případě poskytlo posvátné události nezbytnou důvěrnost. V kraji kolem Betléma se jeskyně odjakživa používají jako stáj (srv. Stuhlmacher, *Die Geburt des Immanuel*, str. 51).

Už u mučedníka Justina (+ kolem roku 165) a u Origena (+ kolem r. 254) nacházíme tradici podle které byla místem Ježíšova narození jeskyně, kterou ukazovali křesťané v Palestině. Skutečnost, že Řím po vyhnání židů ze Svaté země ve II. století, přeměnil

jeskyni na místo Tammuz-Adonisova kultu, se zjevným úmyslem potlačit kultovní vzpomínku křesťanů, potvrzuje starobylost tohoto kultovního místa a ukazuje rovněž na jeho důležitost v římském hodnocení. Místní tradice jsou často věrohodnějším pramenem než psané záznamy. Betlémské tradici, s níž je spjata i bazilika narození, lze tedy přiznat značnou míru věrohodnosti.

Maria zavinula dítě do plének. Bez jakéhokoli sentimentalizmu si dokážeme představit s jakou láskou šla Maria vstříc této své hodině, jak připravila narození svého Syna. Ikonová tradice, na základě teologie Otců, vykládala teologicky jesle i plénky. Dítě, nuzně zavinuté do plének se jeví jako předčasný odkaz na hodinu jeho smrti. Už od počátku je Obětovaný, jak uvidíme ještě podrobněji v zamyšlení nad slovem o prvorozeném. Jesle se tak ztvárňovaly jako jistý druh oltáře.

Augustin vyložil význam jeslí úvahou, která se v první chvíli zdá nepatřičná, ale zkoumá-li se pozorněji, obsahuje naopak hlubokou pravdu. Jesle jsou místem, kde zvířata nacházejí svou potravu. Nyní však leží v jesličkách Ten, jenž sám sebe značil za pravý chléb, který sestoupil z nebe – za pravý pokrm, který člověk potřebuje k tomu, aby byl lidskou osobou. Je to pokrm, který člověku dává pravý život, ten věčný. Jesle se takto stávají odkazem na Boží stůl, k němuž je člověk pozván, aby přijal Boží chléb. V chudobě Ježíšova narození se zdůrazňuje významná realita, v níž se tajemným způsobem uskutečňuje vykoupení lidí.

Jesle odkazují – jak bylo řečeno – na zvířata, pro něž jsou místem krmení. V evangeliu se tu o zvířatech nemluví. Avšak meditace vedená vírou při četbě Starého a Nového zákona, vzájemně propojených, tuto mezeru velmi brzy zaplnila odkazem na *Izaiáše* 1,3: „Vůl zná svého hospodáře a osel jesle svého pána, Izrael mne však nezná, můj lid je nechápavý“.

Peter Stuhlmacher poznamenává, že pravděpodobně měla jistý vliv i řecká verze *Habakuka* 3,2: „Uprostřed dvou živých bytostí ... budeš poznán; až přijde čas se ukážeš“ (srv. *Die Geburstag des Immanuel*, str. 52). Dvěma živými bytostmi se zřejmě rozumí dva cherubové, kteří podle *Exodu* 25,18-20, na víku archy úmluvy označují a současně zahalují tajemnou Boží přítomnost. Jesle by se tímto způsobem stávaly archou úmluvy, v níž Bůh, tajemně uchovávaný, je uprostřed lidí, a před ním pro „vola a osla“, pro lidstvo složené z židů a pohanů, nadešla hodina poznání Boha.

V jedinečné spojitosti mezi *Izaiášem* 1,3; *Habakukem* 3,2; *Exodem* 25,18-20 a jeslemi se jeví tedy obě zvířata jako zástupců lidstva, které samo dosud nemá poznání, jež, před Dítětem, před prostým zjevením se Boha ve stáji, dochází k poznání a v chudobě takového narození dostává epifanii, kterou nyní učí vidět všechny. Tento motiv už velmi brzy přijala křesťanská ikonografie. Žádné zobrazení jeslí se nezřídka vola a osla.

Po tomto malém rozptýlení se vrátíme k textu evangelia. Tam se čte: Maria „porodila svého prvorozeného syna“ (*Lk* 2,7). Co to znamená?

Prvorozený není nutně prvním z následné série. Slovo „prvorozený“ neodkazuje na počítání, které pokračuje, ale označuje teologickou vlastnost vyjádřenou v nejstarších sbírkách zákonů Izraele. V předpisech pro velikonoce se nachází věta: „Hospodin promluvil k Mojžíšovi: „Posvět' mi všechno prvorozené co u Izraelitů otvírá mateřské lůno: každý prvorozený u lidí či u dobytka, patří mně!“ (*Ex* 13,1s). „Vyplatíš každého prvorozeného ze svých synů“ (*Ex* 13,13). Tak slovo o prvorozeném je už také předčasným

odkazem na následující vyprávění o představení Ježíše v chrámě. V každém případě se tímto slovem naznačuje zvláštní příslušnost Ježíše k Bohu.

Úvahu o Ježíši, jakožto prvorozeného rozvinula dále ve dvou etapách Pavlova teologie. V *listu Římanům* Pavel nazývá Ježíše „prvorozeným z mnoha bratří“ (8,29): jako Zmrtvýchvstalý je nyní novým způsobem „prvorozený“ a současně počátkem mnoha bratří. V novém narození ze zmrtvýchvstání, Ježíš už není pouze prvním co do důstojnosti, nýbrž je Tím, který zahajuje nové lidstvo. Poté, co zbořil železnou bránu smrti, je nyní mnoho těch, kdo jí mohou projít s Ním: ti všichni, kteří s Ním ve křtu byli pohřbeni a vzkříšeni.

V *listu Kolosanům* je tato myšlenka ještě rozšířena: Kristus je nazván „prvorozený všeho tvorstva“ (1,15) a „prvorozený z těch, kdo vstanou z mrtvých“ (1,18). „Všechno bylo stvořeno skrze něho“ (1,16). „On je počátek“ (1,18). Pojem prvorozenství nabývá kosmické dimenze. Kristus, vtělený Syn, je, abychom tak řekli, první ideou Boha a předchází všechno stvoření, které je zaměřeno k Němu a od Něj vychází. Tím je také počátkem a cílem nového stvoření, které začalo zmrtvýchvstáním.

U Lukáše se o tom všem nemluví, ale pro pozdější čtenáře jeho evangelia – pro nás – tento kosmický jas spočívá už na chudičkých jeslích betlémské jeskyně: tady mezi nás vstoupil pravý prvorozený vesmíru.

„V té krajině nocovali pod širým nebem pastýři a střídali se na hlídce u svého stáda. Najednou u nich stál anděl Páně a sláva Páně se kolem nich rozzářila“ (Lk 2,8). Prvními svědky velké události jsou pastýři, kteří bdí. Mnoho se přemítalo nad tím, jaký význam může mít skutečnost, že se právě pastýřům jako prvním dostalo tohoto poselství. Zdá se mi, že v této otázce není třeba přílišného důvtipu. Ježíš se narodil za městem, v prostředí, které všude dokola obklopovaly pastviny, na něž pastýři vodily své stáda. Bylo tedy normální, že oni, jakožto události nejbližší, byli jako první pozváni k jeslím.

Přirozeně se hned dá rozvinout úvaha: možná nejen navenek, ale také vnitřně žili blíž události na rozdíl od obyvatel města, kteří klidně spali. Ani vnitřně nebyli daleko od Boha, který se stal dítětem. Shoduje se s tím skutečnost, že patřili k chudým, prostým duším, které Ježíš blahoslavil, neboť právě jim je vyhrazen přístup k Božímu tajemství (srv. Lk 10,21s). Oni představují *chudé Izraele*, chudé obecně: privilegované adresáty Boží lásky.

Další důraz pak přišel především z mnišské tradice: mniši byli lidmi, kteří bděli. Chtěli být v tomto světě bdělí, už prostřednictvím noční modlitby, ale pak především bdít vnitřně, být otevření Božímu volání skrze znamení jeho přítomnosti.

Nakonec se ještě může uvést vyprávění o vyvolení Davida za krále. Saul, jakožto král, byl Bohem zavržen. Samuel je poslán do Betléma k Jesseovi, aby pomazal za krále jednoho z jeho synů, kterého mu Hospodin označí. Žádný ze synů, kteří před něj předstoupili však nebyl tím vyvoleným. Schází jen nejmladší, ale ten pase stáda, vysvětluje Jesse prorokovi. Samuel jej nechává zavolat z pastvy a na Boží znamení pomazává mladého Davida „uprostřed jeho bratří“ (srv. 1 Sam 16,1-13). David přichází od ovcí, které pase, a je ustanoven pastýřem Izraele (srv. 2 Sam 5,2). Prorok Micheáš hledí do daleké budoucnosti a oznamuje, že z Betléma vyjde Ten, jenž bude pást izraelský lid (srv. Mi 5,1-3; Mt 2,6). Ježíš se rodí mezi pastýři. On je velkým Pastýřem lidí (srv. 1 Pt 2,25; Žid 13,20).

Vraťme se k textu vánočního vyprávění. Anděl Páně se zjevuje pastýřům a sláva Páně je zahaluje světlem. „Padla na ně veliká bázeň“ (Lk 2,9). Anděl však rozptýluje jejich strach a zvěstuje jim „velikou radost, radost pro všechnen lid: V městě Davidově se vám dnes narodil Spasitel – to je Kristus Pán“ (Lk 2,10). Je jim řečeno, že jako znamení naleznou děťátko zavinuté do plének a položené v jeslích.

„A náhle bylo s andělem celé množství nebeských zástupů a takto chválili Boha: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem, v kterých má (Bůh) zalíbení“ (Lk 2,12-14). Evangelista říká, že andělé „mluví“. Křesťanům však bylo od počátku jasné, že mluvou andělů je zpěv, v němž veškerý jas velké radosti, kterou zvěstují se stává vnímatelně přítomnou. A tak od onoho okamžiku zpěv chvály andělů už nikdy neustal. Pokračuje napříč staletími ve stále nových formách a vždy novým způsobem se rozeznává při slavení Ježíšova narození. Je zcela pochopitelné, že prostý věřící lid pak slyšel zpívat i pastýře, a až dodnes, o svaté noci, se připojuje k jejich melodiím a zpěvem vyjadřuje velikou radost, která je od té chvíle až do konce časů dána všem.

Ale co – podle vyprávění svatého Lukáše – zpívali andělé? Spojují slávu Boží „na výsostech“ s pokojem lidí „na zemi“. Církev převzala tato slova a vytvořila z nich celý hymnus. V podrobnostech však je překlad andělových slov sporný.

Latinský text, nám dobře známý, byl až donedávna tlumočen takto: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle“. Tento překlad však moderní exegeti zavrhl – nikoli bez oprávněných důvodů – jako jednoznačně moralizující. „Sláva Boží“ není něčím, co mohou vytvořit lidé („*Bud'* Bohu sláva“). „Sláva“ Boží neexistuje, Bůh *je* slavný, a to je skutečně důvodem radosti: existuje pravda, existuje dobro, existuje krása. Tyto skutečnosti jsou – v Bohu – nezničitelným způsobem.

Významnější (závažnější) je rozdíl v překladu druhé části andělových slov. To, co se až donedávna tlumočilo jako „lidem dobré vůle“ je nyní vyjádřeno v překladu Německé biskupské konference jako „*Menschen seiner Gnade*“ (lidem jeho milosti). V překladu Italské biskupské konference se mluví o „lidech, které miluje“. Ptáme se však: kdo jsou ti lidé, které Bůh miluje? Existuje i někteří, které nemiluje? Nemiluje snad všechny jako své tvory? Co tedy říká dodatek: „které Bůh miluje“? Podobnou otázku lze vznést také k německému překladu. Kdo jsou ti „lidé jeho milosti“? Existují lidé, kteří nejsou v jeho milosti? A pokud ano, z jakého důvodu? Literární překlad z originálního řeckého textu zní: pokoj „lidem (jeho) zalíbení“. Také zde zůstává přirozeně otázka? Kdo jsou ti lidé v nichž má Bůh zalíbení? A proč?

A přece, pro pochopení tohoto problému nacházíme pomoc v Novém zákoně. Ve vyprávění o Ježíšově křtu, Lukáš říká, že když se Ježíš modlil, otevřelo se nebe a z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn: v tobě mám zalíbení“ (Lk 3,22).

Mužem zalíbení je Ježíš. Je jím proto, že žije zcela obrácen k Otci, žije s pohledem upřeným k Němu a v jednotě vůle s Ním. Osoby zalíbení jsou tedy ti, kdo mají postoj Syna – osoby podle Krista.

Za rozdílnými překlady stojí konečně otázka vztahu mezi Boží milostí a lidskou svobodou. Jsou zde možné dvě extrémní pozice: především idea absolutní výlučnosti Božího jednání, takže všechno závisí na jeho předurčení. Druhým extrémem je naopak pozice moralizující, podle níž o všem nakonec rozhoduje dobrá vůle člověka. V tomto smyslu se dal chápat předchozí překlad, který mluvil o lidech „dobré vůle“. Nový překlad

může být špatně vykládán v opačném významu, jako by vše záviselo jedině na Božím předurčení.

Celé svědectví Písma svatého nenechává nejmenší pochybnost o tom, že žádná z obou extrémních pozic není správná. Milost a svoboda se vzájemně prolínají, a jejich působení jedné v druhé nemůžeme vyjádřit jasnými formulami. Zůstává pravdou, že bychom nedokázali milovat, pokud bychom nebyli napřed Bohem milováni. Boží milost nás stále předchází, obklopuje a podpírá. Pravdou však zůstává i to, že člověk je povolán, aby měl podíl na této lásce, není pouhým nástrojem Boží všemohoucnosti, zbaveným veškeré vlastní vůle; může milovat ve spojení s láskou Boží anebo může tuto lásku i odmítnout. Zdá se mi, že literární překlad – „zalíbení“ (či „jeho zalíbení“) – nejlépe odpovídá tomuto tajemství, aniž by jej rozuzlovalo jednostranným způsobem.

Pokud jde o slávu na výsostech, zde je nepochybně určující slovo „je“: Bůh *je* slavný, *je* nezničitelnou Pravdou, věčnou Krásou. To je základní a útěšná jistota naší víry. Existuje nicméně – podle prvních tří přikázání Desatera -, podřizujícím způsobem, úkol pro nás i zde: vynasnažit se, aby sláva Boží nebyla poskvrněna a ve světě komolena; aby se vzdávala náležitá chvála jeho vznešenosti a jeho svaté vůli.

Nyní však se musíme zamyslet ještě nad dalším aspektem andělova poselství. Navracejí se v něm základní kategorie, jimiž se vyznačuje chápání sebe sama a vidění světa vlastní císaři Augustovi: *sótér* (spasitel), pokoj, ekumene – zde jistě rozšířené až za hranici středozemního světa a vztahující se na nebe i na zemi; a konečně také slovo o dobré zvěsti (*euangélion*). Tyto souběžnosti jistě nejsou náhodné. Lukáš nám chce říct: to, co si císař Augustus nárokoval pro sebe, se uskutečnilo mnohem vznešenějším způsobem v Dítěti, které se narodilo bezbranné a bezmocné v betlémské jeskyni, a jehož hosty byli chudí pastýři.

Reiser právem zdůrazňuje, že středem obou poselství je mír, a že *pax Christi* není nutně v rozporu s *pax Augusti*. Mír Kristův však přesahuje mír Augustův, jako nebesa převyšují zemi. Srovnání mezi oběma druhy míru se tedy nedá nazírat jednoznačně polemickým způsobem. Augustus skutečně přinesl „na dvě stě padesát let mír, právní jistotu a blahobyť, o jakém dnes mnohé země někdejší římské říše mohou pouze snít“ (*tamtéž*, str. 458). Politice je absolutně ponechán vlastní prostor a vlastní odpovědnost. Ovšem tam, kde se císař zbožšťuje a připisuje si božské vlastnosti, tam politika překračuje vlastní hranice a slibuje to, co nemůže splnit. Ve skutečnosti ani ve zlatém období římské říše nebyly právní jistota, mír a blahobyť nikdy mimo nebezpečí, ani plně uskutečněny. Stačí jediný pohled na Svatou zem, abychom poznali omezení *pax romana*.

Království ohlašované Kristem, Boží království, je jiné povahy. Týká se nejen středozemního zálivu a určité epochy. Týká se člověka v hlubině jeho bytí; otevírá jej vůči pravému Bohu. Ježíšův mír je mír, který svět nemůže dát (srv. *Jan* 14,27). Jde tu koneckonců o otázku co znamená vykoupení, osvobození a spása. Jedno je jasné: Augustus patří do minulosti, Ježíš Kristus však je přítomností a budoucností: „stejný včera, dnes a navěky“ (*Žid* 13,8).

„Když andělé od nich odešli ... pastýři si řekli mezi sebou: „Pojďme tedy do Betléma podívat se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil!“ Pospíchali (tam) a našli Marii a Josefa i děťátko položené v jeslích“ (*Lk* 2,15s). Pastýři pospíchali. Podobně evangelista vyprávěl, že Maria po andělově zmínce o těhotenství své příbuzné Alžběty, „spěchala“ do judského města, kde bydleli Zachariáš a Alžběta (srv. *Lk* 2,31). Pastýři si jistě pospíšili

také z lidské zvědavosti, aby spatřili velikou událost, která jim byla oznámena. Ale jistě byli také plní nadšení z důvodu radosti nad tím, že teď se opravdu narodil Spasitel, Mesiáš, na nějž všechno čekalo a kterého oni mohou uvidět jako první.

Kterí křesťané dnes spěchají, když jde o věci Boží? Zasluguje-li něco spěch – to nám snad chce rovněž říci mlčky evangelista – jsou to právě věci Boží.

Anděl ukázal pastýřům jako znamení, že najdou děťátko zavinuté do plének a položené do jeslí. To je poznávací znamení: popis toho, co bylo možné vidět na vlastní oči. Není to „znamení“ ve smyslu, že se Boží sláva stala natolik zřejmou, že by se dalo s jistotou říci: toto je pravý Pán světa. Nic takového. V tomto smyslu je znamení současně také neznaméním: Boží chudoba je jeho pravým znamením. Ale pro pastýře, kteří na svých pastvinách viděli slávu Boží, je toto znamení dostačující. Vidí zevnitř. Vidí toto: to, co anděl řekl, je pravda. Pastýři se proto vracejí s radostí. Oslavují a chválí Boha za to, co slyšeli a viděli (srv. *Lk 2,20*).

Relikvie betlémských jeslí v bazilice Santa Maria Maggiore v Římě (Panny Marie u jesliček),
Iter ad christianae religionis divitias in Italia quae ad fidem amoremque Christi nos promovent, 29. června 2016.

3. Představení Ježíše v chrámě

Lukáš uzavírá vyprávění o Ježíšově narození příběhem o tom, co se podle zákona Izraele, dělo s Ježíšem osmý a čtyřicátý den.

Osmý den je den obřizky. Ježíš je tak formálně přijat do komunity příslibů, která vychází od Abraháma; nyní patří i právně k izraelskému lidu. Pavel se o tom zmiňuje, když píše v listu Galaťanům: „Když se naplnil čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy, narozeného pod Zákonem, aby vykoupil lidi, kteří Zákonu podléhali. Tak jsme byli přijati za syny“ (4,4s). Současně s obřizkou Lukáš výslovně zmiňuje udělení

předpověděného jména, Ježíš – „Bůh zachraňuje“ (srv. 2,31) – takže počínaje obřízkou se pohled upírá k naplnění očekávání, která náležejí k podstatě smlouvy.

Součástí čtyřicátého dne jsou tři události: Mariino „očisťování“, „výkupné“ prvorozeného syna Ježíše obětí předepsanou Zákonem a „představení“ Ježíše v chrámě.

Ve vyprávění o dětství v jeho celku, a stejně tak i v tomto úryvku, je snadno rozpoznatelný žido-křesťanský základ, pocházející z tradice Ježíšovy rodiny. Současně však je zřejmé, že byl zpracován autorem, který píše a myslí po způsobu řecké kultury a kterého lze logicky identifikovat jako samotného evangelistu Lukáše. V této redakci se na jedné straně stává zřejmým, že její autor neměl přesné poznání starozákonního zákonodárství, a na druhé, že se nezajímal o jeho podrobnosti, ale spíše směřoval k teologickému jádru události, kterou chtěl objasnit svým čtenářům.

V knize *Levitiku* je stanoveno, že žena po porodu syna je nečistá (tedy vyloučena z liturgických plnění) po sedm dní; osmý den musí být chlapec obřezán a žena zůstane ještě třiatřicet dní doma, aby se očistila od své krve (srv. *Lv* 12,1-4). Poté musí přinést oběť očištění, beránka jako žertvu a holoubě nebo hrdličku za hřích. Chudí lidé musejí dát alespoň dvě hrdličky nebo dvě holoubata.

Maria přináší oběť chudých (srv. *Lk* 2,24). Lukáš, jehož evangelium je celé prodchnuto teologií chudých a chudobou, nám tu znovu dává jasně pochopit, že Ježíšova rodina patřila k *chudým Izraele*; dává nám pochopit, že právě mezi nimi mohlo zrát naplnění příslibu. Také zde znovu chápeme, co chce říci: „narozený pod Zákonem“; jaký význam má skutečnost, že Ježíš říká Janu Křtiteli, že se musí naplnit všechna spravedlnost (srv. *Mt* 3,15). Maria kvůli porodu Ježíše nepotřebuje očisťování: toto narození přináší očištění světa. Ale je poslušná Zákona a právě tak slouží naplnění příslibů.

Druhá událost o kterou se jedná, je vykoupení prvorozeného, který bezpodmínečně patří Bohu. Výkupná cena byla pět šekelů a mohla být zaplacená v celé zemi kterémukoli knězi.

Lukáš především cituje „výhradní právo“ týkající se prvorozeného: „Všechno prvorozené mužského rodu ať je zasvěceno Pánu!“ (2,23; srv. *Ex* 13,2; 13,12s.15). Zvláštnost jeho vyprávění spočívá však v tom, že pak nemluví o Ježíšově výkupném, nýbrž o třetí skutečnosti, o odevzdání („představení“) Ježíše. Evidentně chce říci: toto dítě nepotřebuje být vykoupeno a nevrátí se do vlastnictví rodičů, ale zcela naopak, bylo odevzdáno v chrámě osobně Bohu, zcela dáno do jeho vlastnictví. Slovo *paristánai*, zde přeložené jako „představit“ znamená také „obětovat“, v odkazu na chrámové oběti. Tím vyniká prvek oběti a kněžství.

O úkonu výkupného, předepsaného Zákonem, Lukáš neříká nic. Namísto toho ozřejmuje opak: odevzdání Dítěte Bohu, jemuž má zcela patřit. Kvůli žádnému z uvedených předpisů Zákona nebylo třeba se představovat v chrámu. Pro Lukáše je však podstatné právě toto první uvedení Ježíše do chrámu, jako místa události. Tady, na místě setkání Boha se svým lidem, namísto úkonu zpětného přijetí prvorozeného, dochází k veřejnému obětování Ježíše Bohu, jeho Otcí.

Na tento kultovní úkon, v nejhlubším slova smyslu, navazuje u Lukáše prorocká scéna. Starý prorok Simeon a prorokyně Anna – pohnuti Duchem svatým – se objevují v chrámě a jako představitelé věřícího Izraele zdraví „Krista Pána“ (*Lk* 2,26).

Simeon je popsán třemi vlastnostmi: je spravedlivý, zbožný a očekává potěšení Izraele. V úvaze nad postavou svatého Josefa jsme viděli, co znamená muž spravedlivý: muž,

který žije v Božím Slovu a z něj, žije v Boží vůli, jak je vyjádřena v *Tóře*. Simeon je „zbožný“ – žije v postoji vnitřní otevřenosti vůči Bohu. Je niterně blízko chrámu, žije v setkání s Bohem a očekává „potěšení Izraele“. Žije zaměřen k vykupitelské skutečnosti, k Tomu, který má přijít.

Ve slově „potěšení“ (*paráklésis*) zaznívá janovské slovo o Duchu svatém – On je Paraklétoš, Bůh utěšitel. Simeon je tím, kdo doufá a očekává, a právě tak na něm už nyní spočívá „Duch svatý“. Mohli bychom říci, že je duchovním člověkem a proto vnímavým k Božím voláním, k jeho přítomnosti. Tak nyní promlouvá i jako prorok. Nejprve vezme dítě Ježíše do náručí a velebí Boha slovy: „Nyní, Pane, můžeš propustit svého služebníka podle svého slova v pokoji“ (*Lk 2,29*).

Text tak, jak jej tlumočí Lukáš, je už liturgicky upraven. V Církvích Východu i Západu je už od dávných dob součástí noční liturgické modlitby. Spolu s *Benedictus* a *Magnificat*, které nám rovněž předává Lukáš ve vyprávění o dětství, patří k patrimonií modliteb nejstarší žido-křesťanské Církve, na jejíž liturgický život, plný Ducha, se tu můžeme nakrátko podívat. Ve slovech, jimiž se obrací k Bohu, je dítě Ježíš označeno jako „tvá spása“. Zaznívá tu slovo *sótér* (spasitel), se kterým jsme se setkali v andělově poselství o svaté noci.

V tomto hymnu jsou učiněna dvě kristologická tvrzení. Ježíš je „světlem k osvětlení pohanů“ a je „slávou tvého izraelského lidu“ (*Lk 2,32*). Obě tvrzení jsou vzata z proroka Izaiáše, to o „světlem k osvětlení pohanů“ pochází z první a druhé písně trpícího Jahvova služebníka (srv. *Iz 42,6*; *49,6*). Takto je Ježíš poznán jako Jahvův služebník, který se u proroka objevuje jako tajemná postava, odkazující do budoucna. K podstatě tohoto poslání patří univerzálnost, zjevení národům, kterým Boží služebník nese Boží světlo. Odkaz na slávu Izraele se nachází v útěšných slovech proroka a obrací se k ustrašenému Izraeli, jemuž se ohlašuje pomoc skrze spasitelnou Boží moc (srv. *Iz 46,13*).

Simeon, s dítětem v náručí, poté co velebil Boha, se obrací s prorockým slovem k Marii, které po radostných zmínkách, týkajících se dítěte, oznamuje jistý druh proroctví o kříži (srv. *Lk 2,34s*). Ježíš „je ustanoven k pádu a k povstání mnohých v Izraeli, a jako znamení, kterému se bude odporovat“. Velmi osobní předpověď je nakonec vyhrazena matce: „Tvou vlastní duší pronikne meč“. S teologií slávy je neoddělitelně spjata teologie kříže. K Jahvovu služebníku patří velké poslání nositele Božího světla světu. Toto poslání se však naplňuje právě v temnotě kříže.

V pozadí slov o pádu a povstání mnohých je odkaz na proroctví převzaté z *Izaiáše 8,14*, v němž je sám Bůh označen za skálu, na kterou se naráží a kámen, o který se klopýtá. Tak právě v prorocké řeči o utrpení se jeví hluboký vztah Ježíše se samotným Bohem. Bůh a jeho Slovo – Ježíš, Slovo živého Boha – jsou „znamení“ a vyzývají k rozhodnutí. Odpor člověka vůči Bohu prochází celými dějinami. Ježíš se zjevuje jako právě Boží znamení právě když na sebe bere a k sobě přitahuje odpor vůči Bohu až po odpor kříže.

Tady se nemluví o minulosti. Všichni víme, jak je dnes Kristus znamením odporu, který vposledku míří proti samému Bohu. Znovu a znovu je Bůh sám viděn jako omezení naší svobody, omezení, které je třeba odstranit, aby člověk mohl být plně sám sebou. Svou pravdou se Bůh staví proti mnohotvárné lži člověka, proti jeho sobectví, proti jeho pýše.

Bůh je láska. Avšak láska může být i nenáviděna tam, kde se vyžaduje vyjít ze sebe sama a jít za vlastní hranice. Láska není romantickým pocitem blaha. Vykoupení není

wellness, koupel sebeuspokojení, nýbrž vymanění se z chápání uzavřenosti ve vlastním já. Cenou za toto vysvobození je utrpení kříže. Proroctví o světle a slovo o kříži jsou ruku v ruce.

Nakonec, jak jsme viděli, se toto proroctví o utrpení stává velmi konkrétním – slovem, které se obrací přímo k Marii: „Tvou vlastní duši pronikne meč“ (Lk 2,35). Můžeme předpokládat, že tento výrok se uchovával v prvotní žido-křesťanské komunitě jako slovo, pocházející z osobních Mariiných vzpomínek. Tam se také vědělo, na základě této vzpomínky, jaký konkrétní význam měla tato slova. Ale stejně tak to víme i my spolu s věřící a modlící se Církví. Odpor proti Synu zasahuje i Matku a vrývá se do jejího srdce. Kříž odporu, jenž se stal radikálním, se pro ni stává mečem, který ji proniká duši. Od Marie se můžeme naučit pravému soucitu, osvobozenému od jakéhokoli sentimentalizmu, v přijímání utrpení druhých jako utrpení vlastního.

U Otců Církve se necitelnost, nezájem tváří v tvář utrpení druhého považovaly za typické pro pohanství. Proti tomu staví křesťanská víra Boha, který trpí s lidmi a tak nás přitahuje svým soucitem. Mater Dolorosa, Matka s mečem v srdci, je prototypem tohoto hlubokého citu křesťanské víry.

Vedle proroka Simeona se objevuje prorokyně Anna, čtyřiaosmdesátiletá žena, která po sedmi letech manželství, žila desítky let sama jako vdova. „Nevycházela z chrámu a sloužila Bohu posty a modlitbami ve dne v noci“ (Lk 2,37). Je vznešeným obrazem osoby opravdu zbožné. V chrámu je prostě doma. Žije u Boha a pro Boha, tělem i duší. Takto je skutečně ženou plnou Ducha, prorokyní. Protože žije v chrámu – v adoraci –, je přítomna v hodinu, kdy přichází Ježíš. „Přišla tam právě v tu chvíli, velebila Boha a mluvila o tom dítěti všem, kdo očekávali vykoupení Jeruzaléma“ (Lk 2,38). Její proroctví spočívá v její zvěsti – v předávání naděje, z níž žije.

Lukáš uzavírá své vyprávění o Ježíšově narození, jehož součástí bylo i naplnění všeho podle Zákona (srv. 2,39), sdělením o návratu Svaté Rodiny do Nazareta. „Dítě rostlo a sílilo, bylo plné moudrosti a milost Boží byla s ním“ (2,40).

/dokončení příště/

„Otče, do tvých rukou odevzdáváme jeho ducha“

HOMÍLIE PAPEŽE FRANTIŠKA PŘI POHŘBU BENEDIKTA XVI., 5. LEDNA 2023

„Otče, do tvých rukou svěřuji svého ducha“ (Lk 23,46). To jsou poslední slova, která Pán pronesl na kříži; jeho poslední povzdech – dalo by se říct –, který mohl potvrdit to, co charakterizovalo celý jeho život: neustálé odevzdávání se do Otcových rukou. Rukou odpuštění a soucitu, rukou

uzdravení a milosrdenství, rukou pomazání a požehnání, které ho přiměly, aby se také sám vydal do rukou svých bratrů a sester. Pán, otevřený příběhům, s nimiž se na své cestě setkával, se nechal teptat, opracovávat, Boží vůlí, vzal na svá bedra všechny důsledky a těžkosti evangelia, až k okamžiku, kdy ukázal své ruce zmučené láskou: „Podívej se na mé ruce“, řekl Tomášovi (*Jan 20,27*), a říká to každému z nás. Zraněné ruce, které se natahují vstříc a nepřestávají se obětovat, abychom poznali lásku, kterou k nám Bůh chová, a uvěřili v ni (*srov. 1 Jan 4,16*).

„Otče, do tvých rukou svěřuji svého ducha“ to je pozvání a životní program, který tichým hlasem pronáší a jako hrnčír (*srov. Iz 29,16*) chce formovat pastýřovo srdce, dokud v něm nepulsují stejné pocity jako ty v Ježíši Kristu (*srov. Flp 2,5*). Vděčná oddanost službě Pánu a jeho lidu, která pramení z přijetí zcela bezplatného daru: „Patříš mi... patříš jim“, říká Pán, „stojíš pod ochranou mých rukou, pod ochranou mého srdce. Zůstaň v náruči mých rukou a dej mi ty své“. Je to Boží blahosklonnost a jeho blízkost schopná vložit se do křehkých rukou učedníků, aby sytili jeho lid a říkali spolu s ním: Vezměte a jezte, vezměte a pijte, toto je mé tělo, které se za vás obětuje, vydává (*srov. Lk 22,19*).

Modlitební oddanost, tiše formovaná a tříbená uprostřed křížovatek a rozporů, kterým musí pastýř čelit (*srov. 1 Petr 1,6-7*), a důvěrné pozvání k pastvě stáda (*srov. Jan 21,17*). Stejně jako Mistr nese (pastýř) na svých bedrech únavu z přímluv a únavu z pomazání za svůj lid, zvláště tam, kde dobrota musí bojovat a bratři a sestry vidí, že jejich důstojnost je ohrožena (*srov. Žid 5,7-9*). V tomto přímluvném setkání Pán pokračuje a působí pokoru, která je schopna chápat, přijímat, doufat a spoléhat se nad rámec nedorozumění, která to může vyvolat. Neviditelná a neuchopitelná mírnost, která pramení z toho, že víme, do čích rukou vkládáme důvěru (*srov. 2 Tim 1,12*). Důvěra modlitby a adorace, schopná ozřejmovat pastýřovo jednání a přizpůsobovat jeho srdce a rozhodnutí Božímu času (*srov. Jan 21,18*): „Pást znamená milovat a milovat znamená také být připraven trpět. Milovat znamená: dávat ovčím pravé dobro, potravu Boží pravdy, Božího slova, potravu jeho přítomnosti.“

Odevzdanost nesená útěchou Ducha, který ho vždy předchází v poslání: ve vášnivě snaze předávat krásu a radost evangelia (srov. apoštolskou exhortaci *Gaudete et exsultate*, 57), v plodném svědectví těch, kteří stejně jako Maria zůstávají v mnoha ohledech u paty kříže, v onom bolestném, ale pevném pokoji, který neútočí a nenapadá ani nepodmaňuje; a v tvrdošíjné, ale trpělivé naději, že Pán splní svůj slib, jak slíbil našim otcům i potomkům na věky (srov. *Lk 1,54-55*).

I my, pevně spojeni s posledními slovy Pána a se svědectvím, které poznamenalo jeho život, chceme jako církevní společenství následovat jeho stopy a svěřit našeho bratra do Otcových rukou: kéž tyto milosrdné ruce naleznou jeho lampu zapálenou s olejem evangelia, který za svého života vylil a o kterém svým životem svědčil (srov. *Mt 25,6-7*).

Svatý Řehoř Veliký v závěru svého Pastýřského pravidla vyzýval a povzbuzoval svého přítele, aby mu nabídl toto duchovní doprovázení: „Uprostřed bouří mého života se utěšuji důvěrou, že mě podržíš nad hladinou svými modlitbami, a když mě tíha mých vin srazí a poníží, poskytněš mi pomoc svých zásluh, abys mě pozvedl“. Je to vědomí pastýře, že on sám nedokáže unést to, co by ve skutečnosti nikdy sám ani neunesl, a proto se umí odevzdat modlitbě a péči o lid, který mu byl svěřen. Je to věrný Boží lid, který shromážděn doprovází a svěruje život toho, který byl jeho pastýřem. Stejně jako ženy z evangelia u hrobu jsme tu i my s vůní vděčnosti a mastí naděje, abychom mu ještě jednou, znovu, prokázali lásku, která se neztrácí; chceme tak činit se stejným pomazáním, moudrostí, jemností a obětavostí, jakou on nás dokázal obdarovávat v průběhu let. Společně chceme říci: „Otče, do tvých rukou odevzdáváme jeho ducha“.

Benedikte, věrný příteli Ženicha, kéž je tvá radost dokonalá, když definitivně a navždy slyšíš jeho hlas!

Benedikt XVI. *Moje duchovní závěť*

29. srpna 2006

Když se v této pozdní hodině svého života ohlédnu za desetiletími, která jsem prožil, vidím především, kolik důvodů mám k vděčnosti. Především děkuji samotnému Bohu, dárce každého dobrého daru, který mi dal život a provázel mě různými okamžiky zmatku;

vždycky mě zvedl, když jsem začal upadat, a vždycky mi znovu dal světlo své tváře.

Zpětně vidím a chápu, že i temné a únavné úseky této cesty byly pro mou spásu a že právě na nich mě dobře vedl.

Děkuji svým rodičům, kteří mi dali život v těžké době a kteří mi za cenu velkých obětí svou láskou připravili nádherný domov, který jako jasné světlo dodnes ozařuje všechny mé dny. Jasná víra mého otce nás děti naučila věřit a jako ukazatel vždy stála pevně uprostřed všech mých vědeckých úspěchů; hluboká oddanost a velká dobrota mé matky jsou odkazem, za který jí nemohu dostatečně poděkovat. Moje sestra mi po celá desetiletí nezištně a s láskyplnou péčí pomáhala; můj bratr mi s jasností svých úsudků, rázným rozhodnutím a klidným srdcem vždy ukazoval cestu; bez tohoto stálého předcházení a doprovázení bych nenašel správnou cestu.

Ze srdce děkuji Bohu za mnoho přátel, mužů i žen, které vždy postavil vedle mě; za spolupracovníky ve všech etapách mé cesty; za učitele a studenty, které mi dal. Vděčně je všechny svěřuji Jeho dobrotě.

A chci poděkovat Hospodinu za svou krásnou vlast v bavorském Předalpi, v níž jsem vždy viděl zářit nádheru samotného Stvořitele. Děkuji lidem své vlasti, protože jsem v nich znovu a znovu zakoušel krásu víry. Modlím se, aby naše země zůstala zemí víry, a prosím vás, drazí krajané: nenechte se od víry odvrátit. A nakonec děkuji Bohu za všechnu krásu, kterou jsem mohl zažít ve všech etapách své cesty, ale především v Římě a v Itálii, která se stala mou druhou vlastí.

Všechny, kterým jsem nějakým způsobem ublížil, prosím ze srdce o odpuštění.

To, co jsem dříve řekl svým krajanům, říkám nyní všem, kteří jsou v církvi svěřeni do mé služby: Stůjte pevně ve víře! Nenechte se zmást! Často se zdá, jako by věda - přírodní vědy na jedné straně a historické bádání (zejména exegeze Písma svatého) na straně druhé - dokázala nabídnout nezvratné výsledky, které jsou v rozporu s katolickou vírou.

Zažil jsem proměny přírodních věd už dávno a mohl jsem vidět, jak naopak zmizely zdánlivé jistoty proti víře, které se ukázaly být nikoli vědou, nýbrž filozofickými výklady, které se vědy týkají jen zdánlivě; stejně jako se na druhé straně právě v dialogu s přírodními vědami naučila i víra lépe chápat hranice rozsahu svých nároků, a tím i svou specifičnost.

Již šedesát let sleduji cestu teologie, zvláště biblických věd, a se střídáním různých generací jsem viděl, jak se teze, které se zdály neotřesitelné, hroutí a ukazují se být pouhými hypotézami: liberální generace (Harnack, Jülicher atd.), existencialistická generace (Bultmann atd.), marxistická generace.

Viděl jsem a vidím, jak se ze spleti hypotéz vynořila a znovu vynořuje rozumnost víry. Ježíš Kristus je skutečně cesta, pravda a život - a církev se všemi svými nedostatky je skutečně jeho tělem.

Nakonec pokorně prosím: modlete se za mě, aby mě Pán navzdory všem mým hříchům a nedostatkům přijal do věčných příbytků. Za všechny, kteří jsou mi svěřeni, se den co den z celého srdce modlím.

Benedikt PP XVI

"Když jsem šel k Janu Pavlu II., vždy jsem musel mít připraveny aspoň dva vtipy"

TOMÁŠ KARDINÁL ŠPIDLÍK, S.J.,
čestný občan Pustiměře

I.

Delegace sovětského politbyra se byla v Izraeli poklonit u hrobu neznámého vojína. Tu jeden člen delegace, který trochu uměl hebrejsky, zjistil, že to je hrob Izáka Ábelese, prodavače zeleniny. Tak se tedy zeptal průvodce, jak je to možné. Ten mu odpověděl, že pan Ábeles byl samozřejmě znám jako prodavač zeleniny, ale jako voják byl úplně neznámý.

II.

V Berlíně je v roce 1933 egyptský velvyslanec na ulici obtěžován kvůli svému semitskému vzezření. Legitimuje se a nacisté, kteří do něho vrazili, se omluví. Jeden z nich povídá: „Víte, Židé musí být vyhubeni!“ Na to Egyptčan rezignovaně: „Nedělejte si iluze! To jsme zkoušeli už před čtyřmi tisíci lety.“

III.

Koenigswald stojí nad hrobem svého přítele Steigermarka a čte náhrobní nápis. „Zde odpočívá Izák Steigermark, řádný člověk a poctivý obchodník.“ Koenigswald si povzdechne: „Chudák Steigermark, musí ležet v hrobě se dvěma úplně cizíma lidma.“

IV.

Synek se ptá: „Mami, jsem Rus nebo Žid?“ „Samozřejmě Rus.“ „Tati, jsem Rus nebo Žid?“ „Samozřejmě Žid. Proč se ptáš?“ „Venku totiž stojí kolo a já nevím, jestli ho mam ukrást nebo prodat.“

V.

Bankéř Blumenthal, pokřtěný žid, zasnoubil svého syna s dcerou velkoobchodníka Kohna, který se taky dal pokřtít. „Takového zetě jsem si vždy přál,“ vypráví Kohn přátelům, „sympatického křesťanského mladíka z dobré židovské rodiny.“

VI.

Rozhovor Žida s rabínem: „Rabíne, slyšel jsem, že pro Boha je století jako pro nás sekunda, je to pravda?“ - „Svatá pravda!“ odpoví rabín. „A taky prý je pro něj milion jako pro nás koruna?“ táže se opět Žid. „Tak to také pravda.“ - „A ty, rabíne, ty máš u Boha silné slovo, nemohl by ses ho zeptat, zda by mi nějakou tu korunu neseslal?“ - „Ale to je maličkost, musíš si prý ale minutku počkat.“

POŘAD BOHOSLUŽEB: 15. - 22. ledna 2023

DEN	LITURGIE	FARNOST	ÚMYSL MŠE SV.
NEDĚLE 15. ledna	2. NEDĚLE V MEZIDOBÍ	PUSTIMĚŘ 8.00	za + Jana PŘIKRYLA, živou a + rodinu
		DRYSICE 9.30	za + Adama a Annu GAŠPARÍKOVY, děti, zetě a Boží požehnání pro živou rodinu GAŠPARÍKOVU
		PODIVICE 11.00	za + Marii OPATŘILOVOU, dar zdraví a Boží požehnání pro živou rodinu
		TOPOLANY 17.00	za + Jiřího MICHALÍKA
PONDĚLÍ 16. ledna	PONDĚLÍ 2. TÝDNE V MEZIDOBÍ	PUSTIMĚŘ 17.00	za + Hedviku ADAMCOVOU, manžela, sourozence a rodiče
ÚTERÝ 17. ledna	SV. ANTONÍN, OPAT	PODIVICE 8.00	za + Marii VAVERKOVOU, rodiče, sourozence a duše v očistci
18.- 25. LEDNA: TÝDEN MODLITEB ZA JEDNOTU KŘESŤANŮ			
STŘEDA 18. ledna	PANNA MARIA, MATKA JEDNOTY KŘESŤANŮ	DRYSICE 17.00	za mír ve světě
ČTVRTEK 19. ledna	ČTVRTEK 2. TÝDNE V MEZIDOBÍ	PODIVICE 8.00	za + rodiče PLISKOVY, dceru, zetě a Boží požehnání pro živou rodinu
PÁTEK 20. ledna	SV. FABIÁN, PAPEŽ A MUČEDNÍK SV. ŠEBESTIÁN, MUČEDNÍK	PUSTIMĚŘ 17.00	za + Stanislava KOUTNÉHO, manželku, rodiče a Boží požehnání pro rodinu
SOBOTA 21. ledna	SV. ANEŽKA, PANNA A MUČEDNICE		
NEDĚLE 22. ledna	3. NEDĚLE V MEZIDOBÍ	PUSTIMĚŘ 8.00	za + Marii SMEJKALOVOU, rodiče, bratra Miroslava a Boží požehnání pro rodinu
		DRYSICE 9.30	za + Milana RYŠÁNKU, Františka a Marii SVOBODNÍKOVY, švagra Josefa a rodiče z obou stran
		PODIVICE 11.00	na poděkování za dar zdraví, Boží požehnání a dary Ducha svatého do dalších dnů života
		TOPOLANY 17.00	za živou a + rodinu FLORKOVU a OLEŠOVU

FARNÍ INFORMÁTOR, XXX. ročník, týdeník pro vnitřní potřebu farností PUSTIMĚŘ, DRYSDICE, PODIVICE, TOPOLANY (tel. 517356351, 723593106. Email: josef.benicek@seznam.cz). Vychází každou neděli díky Božímu požehnání, mému namáhání a vašemu finančnímu přispívání. Na mě pamatujte v modlitbě, na příspěvek u pokladny v kostele – „Příspěvky na Farní Informátor“ označené (resp. na účet farnosti u ČS a.s., Vyškov, č.ú.: 1560129309/0800), neboť bez toho, jak každý nepochybně ví, by letošní ročník mohl být i poslední. **Díky sponzorům dotovaná cena: 30,- Kč/ks.** Tisk: MORAVIATISK spol s r.o. Ve formátu pdf na <http://www.pustimer-farnost.cz>.

POŘAD BOHOSLUŽEB: 22. - 29. ledna 2023

DEN	LITURGIE	FARNOST	ÚMYSL MŠE SV.
NEDĚLE 22. ledna	3. NEDĚLE V MEZIDOBÍ NEDĚLE BOŽÍHO SLOVA	PUSTIMĚŘ 8.00	za + Marii SMEJKALOVOU, rodiče, bratra Miroslava a Boží požehnání pro rodinu
		DRYSICE 9.30	za +Milana RYŠÁNKU, Františka a Marii SVOBODNÍKOVY, švagra Josefa a rodiče z obou stran
		PODIVICE 11.00	na poděkování za dar zdraví, Boží požehnání a dary Ducha svatého do dalších dnů života
		TOPOLANY 17.00	za živou a + rodinu FLORKOVU a OLEŠOVU
PONDĚLÍ 23. ledna	PONDĚLÍ 3. TÝDNE V MEZIDOBÍ	PUSTIMĚŘ 17.00	za +Jiřího ŠIKA, syna Stanislava, Annu KNOPPOVOU a duše v očistci
ÚTERÝ 24. ledna	SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, BISKUP A UČITEL CÍRKVE	PODIVICE 8.00	za + rodiče MARÁKOVY, tři syny, dvě snachy, vnuka a Boží požehnání pro rodinu
18.- 25. LEDNA: TÝDEN MODLITEB ZA JEDNOTU KŘESŤANŮ			
STŘEDA 25. ledna	SVÁTEK OBRÁCENÍ SV. PAVLA, APOŠTOLA	DRYSICE 17.00	za pronásledované křesťany
ČTVRTEK 26. ledna	SV. TIMOTEJ A TITUS, BISKUPOVÉ	PODIVICE 8.00	na poděkování Pánu Bohu za přijatá dobrodiní s prosbou o ochranu Panny Marie pro rodinu a přátele
PÁTEK 27. ledna	SV. ANDĚLA MERICI, PANNA	PUSTIMĚŘ 17.00	za + Alexandra PROCHA, Miroslava BLAŽKA a syna
SOBOTA 28. ledna	SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ, KNĚZ A UČITEL CÍRKVE		
NEDĚLE 29. ledna	4. NEDĚLE V MEZIDOBÍ	PODIVICE 8.00	za dar zdraví a Boží požehnání pro rodinu ZAKOPALOVU, MARÁKOVU a SVOBODOVU
		DRYSICE 9.30	za dar zdraví, Boží ochranu a požehnání pro rodinu POLÁCHOVU
		SVÁTOST KŘTU LILIE LUCIE HŮLKOVÁ	
		PUSTIMĚŘ 11.00	za +Zdeňka CHYŤU, rodiče a Boží požehnání pro živou rodinu
		TOPOLANY 17.00	za živou a zemřelou rodinu VALOVU

FARNÍ INFORMÁTOR, XXX. ročník, týdeník pro vnitřní potřebu farností PUSTIMĚŘ, DRYICE, PODIVICE, TOPOLANY (tel. 517356351, 723593106. Email: josef.benicek@seznam.cz). Vychází každou neděli díky Božímu požehnání, mému namáhání a vašemu finančnímu přispívání. Na mě pamatujte v modlitbě, na příspěvek u pokladny v kostele – „Příspěvky na Farní Informátor“ označené (resp. na účet farnosti u ČS a.s., Vyškov, č.ú.: 1560129309/0800), neboť bez toho, jak každý nepochybně ví, by letošní ročník mohl být i poslední. **Díky sponzorům dotovaná cena: 30,- Kč/ks.** Tisk: MORAVIATISK spol s r.o. Ve formátu pdf na <http://www.pustimer-farnost.cz>.

*Za občany naší země,
aby ve druhém kole prezidentských
voleb, pro budoucnost svou
a svých dětí, se zřekli zla a lži,
k volbám šli a svůj hlas dali muži,
jenž svým jménem*

PETR PAVEL

*dva sloupy věků zpřítomňuje:
"skálu Petrovu"
a "Pavlovu odvahu naděje".*